આવો !
મહાન સર્જનહારને ઓળખીએ

: સંપાદક :

(મવ.) ઈકબાલ મુહમ્મદ ટંકારવી (સા.)

દારૂલ ઉલૂમ ઈસ્લામિય્યહ અરબિય્યહ માટલીવાલા

ઈદગાહ રોડ, ભરૂચ-૩૯૨ ૦૦૧

કિતાબનું નામ : **આવો ! મહાન સર્જનહારને ઓળખીએ**

સંપાદક : **(હઝ. મવ.) મૂફતી ઈકબાલ મુહમ્મદ ટંકારવી સા.**
(મોહતમીમ : દારૂલ ઉલૂમ માટલીવાલા)

પ્રકાશન વર્ષ : ઈ.સ. ૨૦૧૮, હિ.સ. ૧૪૩૯

પ્રત : ૧૦૦૦

મૂલ્ય : ૧૦૦

: કિતાબ મેળવવાનું સ્થળ :

દારૂલ ઉલૂમ ઈસ્લામિય્યહ અરબિય્યહ માટલીવાલા

ઈદગાહ રોડ, ડી.એસ.પી. ઓફિસ સામે,

ભરૂચ–૩૯૨૦૦૧ (ગુજરાત–ઈન્ડીયા)

ફોન : ૦૨૬૪૨–૨૨૩૮૬૪, ૨૨૩૫૦૫

અનુક્રમણિકા

અલ્લાહપાકના ઈન્કારથી ઈકરાર સુધી

વિજ્ઞાન અને ખ્રિસ્તી ધર્મ (ચર્ચ) દરમ્યાન વૈમનસ્ય અને લડાઈ ખાસ કરીને અઢારમી અને ઓગણીસમી સદીમાં છેલ્લે તબક્કે પહોંચી. આ તે યુગ છે, જેમાં મોર્ડન સાયન્સની નવી નવી શોધખોળોથી લોકો એમ સમજવા લાગ્યા કે, હવે અલ્લાહપાકને માનવાની કોઈ જરૂર નથી. પહેલાં અલ્લાહપાકને માનવાનું કારણ એ હતું કે, તેને માનવા સિવાય સૃષ્ટિનું કોઈ સ્પષ્ટીકરણ થતુ ન હતું. મોર્ડન સાયન્સે પ્રારંભમાં દાવો કર્યો કે, વિજ્ઞાને સૃષ્ટિનું સ્પષ્ટીકરણ શોધી લીધું છે. અને તેના માટે કોઈ ખુદાઈ શક્તિ માનવું જરૂરી નથી. જ્યારે આ દાવો કરવામાં આવ્યો ત્યારે પણ તે કમઝોર હતો. અને ત્યાર બાદ તો વૈજ્ઞાનિકોએ પ્રત્યક્ષ અને અપ્રત્યક્ષ રીતે આ વાતનો સ્વિકાર કર્યો કે, તેમની પાસે ઉપરોક્ત દાવા માટે સંતોષકારક દલીલો નથી.

મોર્ડન વિજ્ઞાને અમુક પ્રયોગો કરી વસ્તુઓની વાસ્તવિક્તા અને તેના વિશ્લેષણ પછી તેના કારણો જાણ્યા. ન્યુટનને અનુભવ થયો કે, તારાઓ અને ગ્રહો અમુક ચોક્કસ અટલ નિયમોથી જકડાઈને ભ્રમણ કરે છે. ડાર્વિને સર્વેક્ષણ કર્યું કે, માનવી કોઈ અલગ પ્રાણી નથી, બલ્કે કીડા-મકોડાથી પ્રગતિ કરીને ભૌતિક નિયમોનુસાર એક જમાનામાં તે આ મોડલ સુધી પહોંચ્યો. આ પ્રકારના પ્રયોગો અને રિસર્ચ પછી વૈજ્ઞાનિકોએ તારણ કાઢ્યું કે, ધરતીથી લઈ આકાશ સુધીની બધી જ વસ્તુઓ સામાન્ય નિયમ અનુસાર પોતાના કામમાં લાગેલી છે. જેને પ્રાકૃતિક નિયમો (Law of Nature)નું નામ આપવામાં આવ્યું. વૈજ્ઞાનિકોએ દાવો કર્યો કે, હમો પણ સૃષ્ટિ બનાવી શકીએ છીએ. હૈકલે (Haekel) દાવો કર્યો કે, પાણી અને રસાયણના મિશ્રણથી તે ''માનવી''ની રચના કરી શકે છે.

આધુનિક શિક્ષણનિતિ તથા અભ્યાસક્રમ જેમાં વિદ્યાર્થીઓને ભૌતિક-વિજ્ઞાન, ભૂગોળ, અર્થતંત્ર, રાજનીતિ અને સમાજશાસ્ત્રનું જ્ઞાન આપવામાં આવે છે. વર્તમાન શિક્ષણનિતિનો પાયો ધર્મ વિરૂદ્ધ બલ્કે અલ્લાહપાકના અસ્તિત્વ અને તેને સૃષ્ટિના સર્જક તરીકે સ્વિકારવાને બદલે સમગ્ર સૃષ્ટિને ફક્ત પ્રાકૃતિક નિયમો જેમકે **ન્યુટને દર્શાવેલ ગુરૂત્વાકર્ષણબળ, ડાર્વિનની ઉત્ક્રાંતિવાદની થિયરી, ડાલ્ટનના પ્રદાર્થવિજ્ઞાન (પરમાણુ), નિલ બોહર (Bohr)ના ઈલેક્ટ્રોન, પ્રોટોન અને ન્યુટ્રોન તથા આઈનસ્ટાઈનના સાપેક્ષવાદ**ના આધારે ચાલતી સમજવામાં આવે છે.

મધ્યયુગ પછી યુરોપમાં ૧૯મી સદીથી મોર્ડન નાસ્તિકતાનો યુગ શરૂ થયો. આ યુગ કોઈ જ્ઞાનિય સંશોધનનું પરિણામ ન હતું, બલ્કે ફક્ત ચર્ચના અત્યાચાર વિરૂદ્ધ રીએક્શનના કારણે જ અસ્તિત્વમાં આવ્યો હતો. તે સમયે જ્ઞાનિય સંશોધનનો માપદંડ ફક્ત સેક્યુલરવાદ પ્રમાણે હતો. એટલે કે (અલ્લાહપાકની બાદબાકી કરીને જ) બનેલ ઘટનાઓ, બનાવો કે વૈજ્ઞાનિક જાણકારીની ચોખવટ કરવી. આ દૃષ્ટિકોણને કારણે તે બિનધાર્મિક ફિલોસોફી અસ્તિત્વમાં આવી, જેને નાસ્તિકતા **(Atheism)** કહેવામાં આવે છે.

મોર્ડન નાસ્તિક યુગમાં જે ફિલોસોફરો પેદા થયા, તેમના મારફતે જે નાસ્તિક દૃષ્ટિકોણ અસ્તિત્વમાં આવ્યો, તેમાં ઘણા બધા દિમાગો કામ કરી રહ્યા હતા. પરંતુ ચાર ફિલોસોફરો વધુ મશહૂર છે. આ ચારેયે માનવ ઈતિહાસને નાસ્તિકતા તરફ દોર્યા. એમના નામો (૧) આઈઝેક ન્યુટન (૨) ચાર્લ્સ ડાર્વિન (૩) સિગમંડ ફ્રોઈડ (૪) કાર્લ માર્કસ છે.

1. **Isaac Newton :** from divine interpretation to mechanical interpretation.
2. **Charles Darwin :** from Special Creation to Natural Selection.
3. **Sigmund Freud :** from harnessing desires to following desires.
4. **Karl Marx :** from duty-conscious society to right-conscious society.

આ પ્રમાણેની વિચારધારાઓ ધર્મમાં વિવિધ પ્રકારની શંકા-કુશંકાઓ

ઉત્પન્ન કરે છે. અને સાથે ભૌતિકવાદની ધર્મથી વિમુખ કરનારી બીજી નવી વસ્તુઓ, મનેચ્છાઓને ભડકાવનારી અશ્લિલ ફિલ્મો, ઈન્ટરનેટના વિવિધ પ્રોગ્રામો વગેરે બળતામાં તેલ બલ્કે પેટ્રોલ હોમવાનું કામ કરે છે. એમાં ચાર્લ્સ ડાર્વિનની ઉત્ક્રાંતિવાદની વિચારધારાએ સૌથી વધુ ધર્મને નુકસાન પહોંચાડવાનું કામ કર્યું છે.

વર્તમાન અભ્યાસક્રમમાં હજુ પણ ઉત્ક્રાંતિવાદની માન્યતાને સૌથી પ્રબળ માન્યતા માનવામાં આવી છે. પરંતુ અનુભવો એમ કહે છે કે, આ દષ્ટિકોણને સ્વીકૃતિ એટલા માટે નથી મળી કે, વૈજ્ઞાનિક ધોરણે તે સિદ્ધ થઈ ચૂક્યો છે. બલ્કે એટલા માટે મળી છે કે, આધુનિક શિક્ષિત વર્ગ જીવનની વ્યાખ્યા ખુદાપાક વગર કરવા માંગે છે. આધુનિક વર્ગને એવું લાગે છે કે, ઉત્ક્રાંતિવાદ સ્વરૂપે તેમને એક વ્યવહારૂ દષ્ટિકોણ મળી ગયો છે. તેના સિવાય કોઈ પણ વાસ્તવિક વૈજ્ઞાનિક આધાર ઉત્ક્રાંતિવાદના પક્ષે મૌજૂદ નથી.

દૂરબીનના અસ્તિત્વ અને ગણિત વિદ્યાની પ્રગતિ પહેલાં સૂર્યના ઉગવા અને આથમવા વિશે માણસ અજ્ઞાન હતો. માટે ખુદાઈ તાકત માની હતી, હવે ખગોળશાસ્ત્રના બહોળા પ્રયોગોથી સાબિત થઈ ગયું કે, આકર્ષણ શક્તિની અદ્‌ભૂત વ્યવસ્થા દ્વારા સૂર્ય, ચંદ્ર, તારા અને ગ્રહો ભ્રમણ કરી રહ્યા છે.

ઉપરોક્ત દાવાઓ એવા છે, જેમકે કોઈ રેલ્વે એન્જીનના પૈંડાનું ફરવું અને પાટા ઉપર દોડવાનું જોઈ એમ સમજે કે, બધી મશીનરીના હલનચલનને લઈ પૈંડા ફરી રહ્યા છે, તો શું આ વાત સાચી માની લઈશું કે, એન્જીન પોતાની બધી મશીનરી અને પાર્ટ સાથે ડ્રાયવર અને એન્જીનીયરની મદદ વિના જ હલનચલન કરી રહ્યું છે. આ જ પ્રમાણે વૈજ્ઞાનિકોએ અમુક કારણો અને નિયમો જાણવાથી વસ્તુઓની વાસ્તવિકતાથી સંપૂર્ણ માહિતગાર થયા વિના પોકળ દાવાઓ કર્યા છે. એક યુરોપિયન વિદ્વાનના કથનુસાર પ્રકૃતિ એ સૃષ્ટિનું સ્પષ્ટીકરણ નથી, બલ્કે તેને પોતાને માટે એક સ્પષ્ટીકરણની જરૂર છે. **"Nature does not explain, She is herself in need of an explanation."** પ્રકૃતિના નિયમો તો સૃષ્ટિના બનાવો છે, તેનું સ્પષ્ટીકરણ અને સર્જક નથી. **"Nature is a fact, not an explanation."**

એક અમેરિકી જીવશાસ્ત્રી "Cecil Boyce Humann"ના શબ્દોમાં ખોરાકના હજમ-પચન તથા શરીરનું એક અંગ બનવાની હેરતભરી પ્રક્રિયાને પહેલાં અલ્લાહપાકનું કાર્ય ગણવામાં આવતું હતું. હવે આધુનિક વિજ્ઞાને તેને રસાયણિક પ્રતિક્રિયાનું પરિણામ કહ્યું છે. પરંતુ શું તેનાથી અલ્લાહપાકના અસ્તિત્વની બાદબાકી થઈ ગઈ છે ? અલ્લાહપાક છે કે નહીં, એનું માપદંડ ફક્ત શું જીવશાસ્ત્રમાં ઘટતી ઘટનાઓ ઉપર આધાર રાખે છે ? શું આ એક માત્ર દંડ છે ? આખરે એ કઈ શક્તિ છે, જેણે રસાયણિક તત્વોને મજબૂર કર્યો કે તે આવી હિતકારી પ્રતિક્રિયા દર્શાવે ? ખોરાક માનવીના શરીરમાં દાખલ થયા પછી એક વિચિત્ર સ્વયંસંચાલિત વ્યવસ્થા હેઠળ જેમ વિવિધ તબક્કાઓમાંથી પસાર થાય છે, તેને જોયા પછી આ વાત ચર્ચાથી તદન બહાર થઈ જાય છે કે, આ હેરતભરી વ્યવસ્થા માત્ર અકસ્માતે સર્જાઈ હોય. વાસ્તવિક્તા તો એ છે કે, આ નિરીક્ષણ પછી તો ઓર વધારે જરૂરી થઈ ગયું છે કે, આપણે એ માની લઈએ કે અલ્લાહપાક પોતાના તે મહાન નિયમો દ્વારા કાર્ય કરે છે, જેના હેઠળ તેણે આ જીવનને અસ્તિત્વ અર્પણ કર્યું છે.

(The evidence of God in an expanding Universe, P.221)

આ (દાખલા)થી આપણે આધુનિક શોધોની હકીકત સમજી શકીએ છીએ. એ ખરી વાત છે કે, વિજ્ઞાને સૃષ્ટિ વિશે માનવીના નિરીક્ષણને બેહદ વિસ્તારી નાંખ્યું છે. તેણે દર્શાવી આપ્યું છે કે, તે ક્યા પ્રાકૃતિક નિયમો છે, જેમાં આ સૃષ્ટિ બંધાયેલી છે. અને જેના મુજબ તે ગતિમાન છે. દા.ત. પહેલાં માણસને માત્ર એટલી જાણ હતી કે, વર્ષા વરસે છે, પરંતુ હવે સમુદ્રની વરાળ ચઢવાથી લઈ વર્ષાના ટીપાંઓ વરસવા સુધીની આખી પ્રક્રિયાની માણસને ખબર પડી ગઈ છે. જેના મુજબ વર્ષાની ઘટના આકાર પામે છે. પરંતુ આ બધી શોધો માત્ર ઘટનાના ચિત્રો છે. તે ઘટનાની સમજૂતી નથી. વિજ્ઞાન એ નથી દર્શાવતું કે પ્રકૃતિના નિયમો, નિયમો કેવી રીતે બની ગયા. તે કેવી રીતે આટલી ઉપયોગી સ્થિતિમાં નિરંતર આકાશ તથા ભૂમિમાં કાર્યરત્ છે. અને એટલી ચોકસાઈથી કાર્યરત્ છે કે, તેના આધારે વિજ્ઞાનમાં નિયમો ઘડવામાં આવે છે. વાસ્તવિક્તા એ છે કે, તે કુદરત જેને જાણવાના કારણે માણસ એવો દાવો કરવા લાગ્યો

કે, તેણે સૃષ્ટિની સમજૂતી મેળવી લીધી છે. તે માત્ર એક ભ્રમ છે. આ વચલી કડીને અંતિમ કડી ઠરાવવા સમાન છે. અહીં આપણે ફરી ઉપરોક્ત વિદ્વાનના શબ્દો દોહરાવીશું : **"Nature does not explain, she herself is need of an explanation."** અર્થાત્ કુદરત સૃષ્ટિની સમજૂતી નથી આપતી. બલ્કે તે સ્વયં પોતાના માટે એક સમજૂતીની માંગણી કરી રહી છે.

દરિયા (સમુદ્ર)માં આવનાર ભરતીના કારણમાં વૈજ્ઞાનિકો ચાંદનું આકર્ષણ **(Gravity pull of the Moon)** અને દરીયા તથા કિનારાના સૂકા ભાગની ભૌગોલિક રચના **(Geographical Configuration)**ને માને છે. ઈસ્લામ તેને રદ નથી કરતો, પરંતુ સવાલ એ છે કે, આકર્ષણ, ગુરૂત્વાકર્ષણ, ભૌગોલિક કારણો વગેરે પણ શું છે ? અને તે આ પરિણામો કેવી રીતે સર્જી શકે છે ? તેના શું કારણો છે ? છેવટે તો તે પણ સૃષ્ટિ જ છે. અને સર્જકની જરૂરત નકારી નથી શકતા, બલ્કે તેનું આટલુ વ્યવસ્થિત રીતે પરિણામ સર્જવું જ મહાન સર્જક અલ્લાહપાકની દલીલ છે.

ખગોળશાસ્ત્રનો અભ્યાસ દર્શાવે છે કે, વિશ્વના તમામ સમુદ્રોના તટે રેતીના જેટલા કણો હશે, કદાચ એટલી જ માત્રામાં આકાશમાં તારાઓની સંખ્યા હશે. અમુક તારાઓ પૃથ્વીથી થોડાક મોટા છે, પરંતુ ઘણાખરા તારાઓ એટલા વિશાળ છે કે, તેની અંદર લાખો પૃથ્વીઓ સમાય શકે છે. અને કેટલાક તારાઓ તો એટલા મહાકાય છે કે, તેમાં કરોડો પૃથ્વીઓ મૂકી શકાય એમ છે. આ સૃષ્ટિ એટલી વિશાળ છે કે, એક અત્યંત આધુનિક અવકાશયાન જેની ઝડપ પ્રકાશની ઝડપ (એક લાખ છ્યાસી હજાર માઈલ પ્રતિ સેકંડ) જેવી હોય, તે સૃષ્ટિની આસપાસ એક ચક્કર મારે, તો આ અવકાશયાનને તેની પ્રદક્ષિણા પૂરી કરવામાં દસ બિલિયન વર્ષ લાગશે. પછી આટલી વિશાળતા હોવા છતાં આ સૃષ્ટિ સ્થિર નથી, બલ્કે તે પ્રત્યેક ક્ષણે ચારેકોર ફેલાઈ રહી છે. આ વિસ્તરણની રફતાર એટલી ઝડપી છે કે, એડિંગ્ટન [સર આર્થર એડિંગ્ટન (૧૮૮૨-૧૯૪૪) વિખ્યાત બ્રિટીશ ભૌતિક તથા ભૂગોળશાસ્ત્રી]ના અંદાજ મુજબ પ્રત્યેક ૧૩૦ કરોડ વર્ષ પછી સૃષ્ટિના તમામ અંતરો બમણા થઈ જાય છે. આવી રીતે આપણા તે કાલ્પનિક અવકાશયાન પણ સૃષ્ટિની

પ્રદક્ષિણા ક્યારેય પૂરી નહીં કરી શકશે. ભલેને તે પ્રકાશની ઝડપથી ઉડે તે છતાં પણ તે વિસ્તરતી જતી સૃષ્ટિના રસ્તામાં જ રહેશે. સૃષ્ટિની આ વિશાળતાનો અંદાજો આઈન્સટાઈનના સાપેક્ષવાદના આધારે બાંધવામાં આવ્યો છે. આ તો માત્ર એક ગણિતજ્ઞનો કયાસ છે. સાચું પૂછો તો મનુષ્ય હજુ સુધી સૃષ્ટિની વાસ્તવિક વિશાળતાનો થોડો પણ ભાગ મેળવી શક્યો નથી.

વિશાળ વિશ્વમાં જે આયોજન તથા સુવ્યવસ્થા જોવા મળે છે, તેવું જ આયોજન તથા સુવ્યવસ્થા સુક્ષ્મ વિશ્વમાં પણ જોવા મળે છે. આજ સુધીની માહિતી મુજબ અણુ સૌથી સુક્ષ્મતમ વિશ્વ ધરાવે છે. અણુ એટલો સુક્ષ્મ હોય છે કે, કોઈ પણ દર્શકયંત્રથી એ દેખાતો નથી. ભલેને આધુનિક સુક્ષ્મદર્શક યંત્રો કોઈ વસ્તુને હજારો-લાખો ગણો વધારીને દેખાડી શકતો હોય. જ્યાં સુધી માનવીની દૃષ્ટિ શક્તિનો સવાલ છે, ત્યાં સુધી અણુ તેના માટે અસ્તિત્વવિહિન છે. પરંતુ આટલા સુક્ષ્મ કણમાં પણ આશ્ચર્યજનક રીતે (**Bohr Theory** મુજબ) આપણા સૌર મંડળની જેમ એક જબ્બર પરિક્રમણ વ્યવસ્થા અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

ડાલ્ટન નામના વૈજ્ઞાનિકે શોધી કાઢ્યું કે, દરેક પદાર્થ અત્યંત નાના-નાના અવિભાજિત કણોનો બનેલો છે. જેને પરમાણુ કહેવામાં આવે છે. અંગ્રેજીમાં તેને એટમ (તોડી ન શકાય એવો) કહે છે.

પરંતુ આશ્ચર્ય તો ત્યારે સર્જાયું, જ્યારે નીલ બોહર નામના વૈજ્ઞાનિકે સાબિત કર્યું કે, પરમાણુ એ કોઈ સૌથી નાનો કણ નથી, બલ્કે એ તો એનાથી પણ નાના કણોની બનેલી એક પ્રણાલી છે. જેના કેન્દ્ર (ન્યુક્લિયસ)માં ઘન વિજભારિત પ્રોટોન અને વિજભાર રહિત ન્યુટ્રોન હોય છે. અને કેન્દ્રની ફરતે અવકાશમાં અત્યંત ઝડપે પ્રદક્ષિણા ઋણ વિજભારિત ઈલેક્ટ્રોન હોય છે. (જેમ સૂર્યની આસપાસ ગ્રહો પ્રદક્ષિણા કરે છે.) આ ઈલેક્ટ્રોનની ફરવાની ઝડપ એટલી હોય છે કે, તે એક સેકંડમાં એક હજાર અબજ વખત પ્રદક્ષિણા કરે છે. પરમાણુના મોટા ભાગમાં અવકાશ હોય છે.

જુદા જુદા પદાર્થોના જુદા જુદા ગુણધર્મો હોવાનું કારણ તેના

પરમાણુઓમાં રહેલ પ્રોટોન, ઈલેક્ટ્રોનની સંખ્યા છે. (યુરેનિયમના પરમાણુમાં ૯૨ પ્રોટોન, ૧૪૩ ન્યુટ્રોન અને ૯૨ ઈલેક્ટ્રોન છે.) અહીં પ્રોટોન અને ઈલેક્ટ્રોન વચ્ચે આકર્ષણબળ હોય છે. જ્યારે પ્રોટોન-પ્રોટોન અને ઈલેક્ટ્રોન-ઈલેક્ટ્રોન વચ્ચે અપાકર્ષણ બળ હોય છે, છતાં કેન્દ્રમાં બધા પ્રોટોન જકડાઈને રહે છે. કારણ કે તેમની વચ્ચે વળી ત્રીજા પ્રકારનું આકર્ષણ બળ હોય છે ! વળી, આ ત્રણ મૂળભૂત કણો ઉપરાંત વૈજ્ઞાનિકોએ પોઝિટ્રોન, ન્યુટ્રીનો જેવા બીજા આઠ-દસ કણો શોધી કાઢ્યા છે. પરમાણુમાં આટલા બધા રહસ્યમય બળો ધરાવતી અત્યંત સુક્ષ્મ અને અત્યંત જટિલ પ્રણાલી હોવા છતાં એટલું સુંદર અને સુવ્યવસ્થિત આયોજન જોવા મળે છે, તો શું આ કોઈ પરમજ્ઞાની, પરમશક્તિમાન આયોજક અલ્લાહ તઆલા વિના શક્ય છે ?

ન્યુટનની વિચારાધારા જે બસો વર્ષ સુધી સફળ સમજવામાં આવી, તેને બીજા વૈજ્ઞાનિક આઈન સ્ટાઈને રદ કરી. એ પ્રમાણે મેકસ પ્લાન્ક (**Max Plank**) અને હૈઝનબર્ગે આવી લાપલાસ (**Laplace**)ની વિચારધારાને રદ કરી દીધી. ચાર્લ્સ ડાર્વિને માનવ પ્રગતિ વિકાસ વિચારધારા (ઉત્ક્રાંતવાદ)નો જન્મ આપ્યો. તેમાં વિકાસની ગતિને લઈ ઘણા વૈજ્ઞાનિક અવરોધો ઉપસ્થિત થયા. કારણ કે પૃથ્વીની ઉંમરનો અંદાજો અને વિકાસગતિ બન્નેવમાં વિરોધાભાસ પેદા થઈ ગયો. પૃથ્વીની જે ઉંમર વૈજ્ઞાનિકોએ માની તેના કરતાં વિકાસની ગતિ ઘણી જ ધીમી માનવામાં આવી. જેથી વિચારધારામાં ફેરફાર થઈ ગયો. છેવટે તેનો ઉકેલ લાવવા માટે નવી વિચારધારા અપનાવી, જેને **“Panspermia”** કહેવામાં આવે છે. તેનો ભાવાર્થ એ હતો કે, જીવનનો પ્રારંભ ધરતી સિવાય બીજા અંતરિક્ષમાં કોઈ અનિશ્ચિત જગ્યાએ થયો. અને ત્યાંથી સફર કરી તે ધરતી ઉપર આવી. પરંતુ આ વિચારધારા માનવામાં ઘણા જ મોટા બુન્યાદી સવાલો ઉપસ્થિત થયા, જેનો કોઈ હલ વિજ્ઞાન પાસે નથી. કારણ કે વૈજ્ઞાનિકોના મંતવ્ય અનુસાર પૃથ્વી સિવાય બીજા કોઈ પણ ગ્રહ કે ખંડમાં જીવનની બુન્યાદી જરૂરી વસ્તુઓ ઉપલબ્ધ નથી. જેમકે પાણી, જે જીવનની અત્યંત જરૂરી વસ્તુ છે. પરંતુ આજ સુધીની જાણકારી પ્રમાણે પૃથ્વી સિવાય અંતરીક્ષના કોઈ પણ ખંડમાં તેનું અસ્તિત્વ નથી.

ચાર્લ્સ ડાર્વિને વિવિધ પશુઓ અને જાનવરો વચ્ચે જાહેરી ફર્ક હોવા છતાં જીવવિજ્ઞાનની બાબતમાં ઘણુ મળતાપણું જોયું. જેથી તેમણે આ દષ્ટિકોણ અપનાવ્યો કે, માનવી અને બીજા જાનવરો (પશુઓ) બન્નેવ એક જ સંયુક્ત નસલથી સબંધ રાખે છે. પશુઓ અને વાનર જીવન સફરની પ્રારંભિક કડીઓ છે. અને ઈન્સાન આ પ્રગતિ તથા ઉત્ક્રાંતિવાદની આગલી કડી છે. આ દષ્ટિકોણે ૧૦૦ વર્ષ સુધી માનવદિમાગ પર કબ્ઝો જમાવ્યો, પરંતુ ત્યાર બાદના વિજ્ઞાનના વધુ વિકાસે આ દષ્ટિકોણ ઉપર પ્રશ્નાર્થચિન્હો લગાડ્યા છે. દા.ત. વૈજ્ઞાનિકોએ આધુનિક શોધખોળને લઈ પૃથ્વીની ઉંમર માલૂમ કરી લીધી છે. અંદાજે લગભગ ૨૦૦૦ મિલિયન વર્ષ પહેલાં પૃથ્વી અસ્તિત્વમાં આવી છે. આ મુદ્દત ડાર્વિનના દષ્ટિકોણને સહીહ સાબિત કરવા માટે કાફી નથી.

ફક્ત બે હજાર મિલિયન વર્ષોમાં પૃથ્વીના તટ ઉપર સંપૂર્ણ શરીર ધરાવતા જીવોના દસ લાખથી વધુ પ્રકારો કેવી રીતે અસ્તિત્વમાં આવ્યા અને વનસ્પતિના બે લાખથી વધુ પ્રગતિ પામેલ પ્રકારો કેવી રીતે બની ગયા. આટલી ટૂંકી મુદતમાં તો એક મામૂલી જાનવર પણ નથી બની શકતું.

વાસ્તવિક્તા એ છે કે, ઉત્ક્રાંતિનો દષ્ટિકોણ ૧૮૫૯માં પણ એક અવૈજ્ઞાનિક દષ્ટિકોણ હતો. જ્યારે ચાર્લ્સ ડાર્વિનની કૃતિ ''જાતિઓનું મૂળ'' પહેલી વખત છપાઈ અને ૨૦૦૯ માં પણ તે એટલો જ અવૈજ્ઞાનિક છે, જ્યારે કે અમેરિકી જર્નલ ''નેચર''માં કેટલાક અમેરિકી પ્રોફેસર્સના ''સંશોધનના પરિણામો'' છપાયા છે.

એમ કહેવામાં આવે છે કે, ઉત્ક્રાંતિના દષ્ટિબિંદુને આધુનિકકાળના શિક્ષિત વર્ગમાં વ્યાપક સ્વીકૃતિ મળી ચૂકી છે. પરંતુ અનુભવો એમ કહે છે કે, આ દષ્ટિકોણને સ્વીકૃતિ એટલા માટે નથી મળી કે, વૈજ્ઞાનિક ધોરણે તે સિદ્ધ થઈ ચૂક્યો છે. બલ્કે એટલા માટે મળી છે કે, આધુનિક શિક્ષિત વર્ગ જીવનની વ્યાખ્યા ખુદાપાક વગર કરવા માંગે છે. આધુનિક વર્ગને એવું લાગે છે કે, ઉત્ક્રાંતિવાદ સ્વરૂપે તેમને એક વ્યવહારૂ દષ્ટિકોણ મળી ગયો છે. તેના સિવાય કોઈ પણ વાસ્તવિક વૈજ્ઞાનિક આધાર ઉત્ક્રાંતિવાદના પક્ષે મૌજૂદ નથી.

અમૂક લોકો જીવનને પ્રારંભે અસ્તિત્વમાં લાવવા માટે જ ફક્ત ખુદા તઆલાને પ્રથમ કારણ તરીકે સ્વીકારે છે. પરંતુ આ વ્યાખ્યા બરાબર નથી. ધાર્મિક દષ્ટિબિંદુ મુજબ ખુદાપાકની હેસિયત માત્ર "પ્રથમ કારણ" નથી, બલ્કે ખુદાપાક પ્રત્યેક ક્ષણે આપણી જીંદગીમાં શામેલ છે. ખુદા તથા બંદા વચ્ચેનો સબંધ લગાતાર અને સતત બાકી છે. જે વિચ્છેદ વગર પ્રત્યેક ક્ષણે જારી રહે છે. પછી વધુ માહિતી એ કે ખુદાપાક હિસાબ લેનાર તથા બદલો આપનાર છે. કિયામતના દિવસે ખુદા માલિકિ યવમિદીન (બદલાના દિવસના માલિક)ની હેસિયતથી તમામ માનવીઓના ભવિષ્ય વિશે ચૂકાદો આપનાર છે. ખુદાપાકની આ બધી હેસિયતોનો ઉત્ક્રાંતિવાદની થિયરીમાં ઈન્કાર થઈ જાય છે. આ સ્થિતિમાં જૈવિક ઉત્ક્રાંતિનો દષ્ટિબિંદુ ધાર્મિક હિસાબથી ક્યારેય સ્વીકાર્ય નહીં થઈ શકશે.

ખુદા તથા બંદા વચ્ચે જે સબંધ જરૂરી છે, તે એક જીવંત સબંધ છે. તે ઝિક્ર, દુઆ, ઈબાદત, તફક્કુર વ તદબ્બુર (ચિંતનમનન) વડે પ્રત્યેક ક્ષણે સ્થપાયેલો રહે છે. ઈન્સાન દરેક પળે ખુદાપાકથી માંગે છે. અને દરેક પળે ખુદાપાક તરફથી તેને મળે છે. માણસ જેવી રીતે અસ્તિત્વમાં આવવા માટે ખુદાપાકનો મોહતાજ છે, તેવી જ રીતે તે પોતાને ટકાવી રાખવા માટે પણ સંપૂર્ણપણે ખુદાપાકનો મોહતાજ છે. ખુદાપાક જો એક ક્ષણ માટે માનવીને નજરઅંદાજ કરી દે, તો માણસ તબાહ થઈને રહી જાય. ધાર્મિક માન્યતા મુજબ ખુદાપાક માત્ર સર્જક નથી, બલ્કે તે રોઝી આપનાર તથા પ્રત્યેક અમલનો હિસાબ લેનાર પણ છે. એ સ્થિતિમાં ઉત્ક્રાંતિવાદમાં ચોક્કસ રીતે ખુદા તઆલાની બાદબાકી છે, જે બિલ્કુલ ગલત માન્યતા છે.

એટલા જ માટે મહાન વૈજ્ઞાનિકો કબૂલ કરે છે કે, વિજ્ઞાન આપણને સત્યતા અને યથાર્થનું આંશિક જ્ઞાન અર્પે છે. **"Science gives us but a partial knowledge of reality."**

પ્રો. ઈડીંગ્ટન **(Eddington)**ના મંતવ્ય પ્રમાણે વિજ્ઞાન આપણને ફક્ત પ્રદાર્થ વિજ્ઞાનના બાહ્ય સ્વરૂપની જાણકારી આપી શકે છે. તેથી વધુ પ્રદાર્થ વિજ્ઞાનના આંતરિક વિવરણ ઉપર વિજ્ઞાન પ્રકાશ પાડી શકતુ નથી.

મોર્ડન વિજ્ઞાનીક જગતમાં ધર્મ પણ એક વાસ્તવિકતા સ્વરૂપે રહી શકે છે. *(The Limitations of Science : P.138-42)*

વીસમી સદીમાં એવા વૈજ્ઞાનિકો પેદા થયા, જેમણે સૃષ્ટિના ભૌતિક વિવરણનો સ્પષ્ટ શબ્દોમાં ઈન્કાર કર્યો. મોર્ટન વાઈટ (**Morton White**) વાઈટ હેદ વિશે લખે છે કે, તે ઘણો હિંમતવાન વૈજ્ઞાનિક છે, જેણે ભૌતિકવાદના વાઘોને તેમના ઘર આંગણે લલકાર્યા છે. આ જ પ્રમાણે વાતો ઈડીંગ્ટન તથા જે.ડબ્લ્યુ વગેરેએ પોતાના પુસ્તકોમાં કરી છે.

(The Limitation of Science : P.38-50)

કુર્આને જે દાવો ૧૪૦૦ વર્ષ પહેલાં કર્યો કે, સૃષ્ટિનો એક સર્જક છે, જે પોતાના ઈરાદાથી તેને ચલાવે છે. ત્યાર બાદ વૈજ્ઞાનિકોએ તેને રદ કરી કહ્યું કે, સૃષ્ટિ ફક્ત એક ભૌતિક મશીનરી છે, જે પોતે જ હરકત કરે છે. બસો વર્ષ બાદ તે **Sir James Jeans**એ રદ કર્યો અને કહ્યું કે, સૃષ્ટિ ભૌતિક નથી, બલ્કે વૈચારિક છે. જે.ડબ્લ્યુના શબ્દોમાં સૃષ્ટિનું છેલ્લુ સ્વરૂપ હરકત કરનાર સર્જક છે.

લંડનથી એક પુસ્તક છપાયું છે, જેનું નામ ‘‘અભણતા-અજ્ઞાનતાની ડીક્ષનરી.’’ જેમાં સાઈઠ પ્રખ્યાત વૈજ્ઞાનિકોએ વિભિન્ન શૈક્ષણિક શાખાઓનું વિશ્લેષણ કરતાં બતાવ્યું કે, માનવી કેટલી વસ્તુઓ વિશે હજુ સુધી અભણ છે. સન્ડે ટાઈમ્સ લંડન, ૪ ડિસેમ્બર ૧૯૭૭ના પેજ-૧૩ ઉપર શિર્ષક લગાવ્યું છે : **"The Top Ten Secrets of Science."**

જીમ્સ જેનીસે કહ્યું કે, હવે અમે જાણી લીધું છે કે, સૃષ્ટિ એક એવા સર્જક (**Designing controlling Power**)ના અસ્તિત્વને સાબિત કરે છે, જે અમારી વ્યક્તિગત બુધ્ધિથી મળતાપણું દર્શાવે છે.

અર્વાચિન યુગમાં પાણીને ફક્ત પ્યાસ બુજાવવાના સ્વરૂપમાં જોવાતું હતું. પરંતુ ઓગણીસમી સદીમાં જ્યારે સુક્ષ્મદર્શક યંત્ર દ્વારા જોવામાં આવ્યું તો પાણીમાં અસંખ્ય બેક્ટેરીયા દેખાયા. એ જ પ્રમાણે આકાશમાં જે તારાઓ દેખાતા હતા, તેટલાનું જ અસ્તિત્વ સમજવામાં આવતું હતું, પરંતુ દૂરબીનની

શોધખોળ પછી તેની સંખ્યા ઘણી વધારે લાગી. આ જ પ્રમાણે ઘણી વસ્તુઓ છે, જે સમય વિતતા માનવીની સમજમાં આવી.

એટલા જ માટે વૈજ્ઞાનિકોએ સ્વીકાર કર્યો છે કે, જ્ઞાન બે પ્રકારના છે. એક તો વસ્તુઓનું જ્ઞાન અને બીજું સચ્ચાઈનું જ્ઞાન. વસ્તુઓને તો આપણે ડાયરેક જોઈ રહ્યા છે, પરંતુ અમુક વાસ્તવિક્તા અને સચ્ચાઈઓ છે, જેને આપણે જોઈ શકતા નથી, પરંતુ માનવી પડે છે. જેમકે અજવાળુ **(Light)**, આકર્ષણ **(Gravity)**, લોહચુંબકિય શક્તિ **(Magnatism)**, ન્યુક્લીયર **(Nuclear energy)** વગેરે સૃષ્ટિના સ્વિકાર્ય તથ્યો છે. પરંતુ આપણે તેને જોઈ શકતા નથી. આનાથી સાબિત થયું કે, **Direct Argument** જેટલુ વેલ્યુ ધરાવે છે, તેટલુ જ વેલ્યુ **Inferential Argument** ધરાવે છે.

ધર્મ તરફ પાછા ફરવુ (A Return to Religion) :

અઢારમી અને ઓગણીસમી સદીના વૈજ્ઞાનિકો એમ સમજતા હતા કે, વીસમી સદીમાં માનવી પોતાની બુધ્ધિ અને દિમાગથી એવા એવા ગુંચવડભર્યા પ્રશ્નો હલ કરી લેશે કે, તેને પછી ધર્મની કોઈ જરૂરત નહીં રહેશે. પરંતુ એમની આગાહી ખોટી પડી અને હવે ઉપર દર્શાવેલ શિર્ષકોની વિગતવાર રિપોર્ટો છપાઈ રહી છે, જેમાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે, માનવીના પોતાની ટેકનોલોજીથી બધા પ્રશ્નો હલ થવાની જગ્યાએ નવા નવા પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થઈ રહ્યા છે, જેના હલનો કોઈ માર્ગ ન મળતાં તે કંટાળી ગયો છે.

મીનીસોટાની એક કોલેજ **(Gustarus Adolphus College)**માં ઓક્ટોબર ૧૯૮૯ના એક સેમીનાર થયો. તેનો વિષય હતો વિજ્ઞાનનો અંત **(The End of Science)**. આ સેમીનારના આયોજકોએ તેના પરિચયપત્રમાં લખ્યું હતું કે, જ્યારે આપણે આજની દુનિયાનું વાંચન કરીએ છીએ, તો ફલિત થાય છે કે, આપણે વિજ્ઞાનના અંતિમયુગમાં પ્રવેશી ચૂક્યા છે.

આ નવી વિચારધારાનો પ્રારંભ ૧૯૬૦માં અમેરીકાથી થયો, જ્યારે **Daniel Bell**નું પુસ્તક દષ્ટિકોણ અને વિચારધારાનો અંત **(End of**

Ideology) પ્રગટ થયું. ત્યાર બાદ ૧૯૮૯માં 'Francis Fukuyama'ના ઈતિહાસનો અંત 'The End of History' નામી પુસ્તકે આ વિષયને પુનઃ જીવંત કર્યો. આજકાલ અમેરીકામાં ઘણા પુસ્તકો પ્રગટ થઈ રહ્યા છે. જેનો વિષય અને શિર્ષકો વિજ્ઞાન, કોમ્યુનિઝમ, વેસ્ટનિઝમ, નેશનાલિઝમ અને આયડીયલોજીનો અંત વગેરે છે.

આધુનિક વિજ્ઞાનની પ્રગતિ પછી માનવીએ એમ સમજી લીધું લીધું કે તેણે જગતની રચના અને નિર્માણનો છેલ્લો જાદુઈ નુસ્ખો પામી લીધો છે. હવે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીથી તે વૈભવશાળી, શાંતિમય, રળિયામણું, આનંદિત જીવન વિતાવશે, જેનું સ્વપ્ન માનવી હઝારો વર્ષથી જોઈ રહ્યો હતો. પરંતુ વિજ્ઞાનના અમલી અને કાર્યરિત વપરાશ પછી તેનું સ્વપ્ન છિન્નભિન્ન થઈ ગયું. વિજ્ઞાન ઘણી પ્રગતિ તો લાવ્યુ, પરંતુ સાથે તેણે ઘણા વિકટ પ્રશ્નો પણ ઉપસ્થિત કર્યા. તેણે યુદ્ધની ખુવારીનું પ્રમાણ વધારી દીધુ. પહેલુ અને બીજુ વિશ્વયુદ્ધ અને ત્યાર પછીના યુદ્ધો સંપૂર્ણપણે મોર્ડન ટેકનોલોજીનું જ પરિણામ હતું. ભૂતકાળના સઘળા નુકસાનોથી વધારે નુકસાન તેણે સર્જયું. તે સિવાય જીવનની પ્રત્યેક બાબતોમાં એવી ગુંચવડો અને વિકટ સમસ્યાઓ સર્જી, જેનું કોઈ સમાધાન જણાતુ નથી. આ કડવા અનુભવ પછી વિશ્વભરમાં ધર્મ તરફ પ્રયાણની નવી પ્રક્રિયાનો આરંભ થઈ ચૂક્યો છે. આ બાબતે માનવી સઘળા ધર્મોનું વૈજ્ઞાનિક અને ઐતિહાસિક વાંચન કરી ચૂક્યો છે. પરંતુ તેણે જોયું કે, બધા જ મોટા મોટા ધર્મો ઈતિહાસના માપદંડ ઉપર પૂરા ઉતરતા નથી. હવે ફક્ત ઈસ્લામ જ વૈજ્ઞાનિક અને ઐતિહાસિક રીતે મોર્ડન યુગથી તાલ મેળવી શકે છે.

વૈજ્ઞાનિક ભૌતિક સુખની અમુક તે બાબતો વિચારવી પડશે, જેને લઈ આ બધી જ સુખ અને આનંદમય સાધન સામગ્રીઓ છતાં આજે માનવસમાજ આત્માની દૃષ્ટિએ જેટલો દુઃખી અને પરેશાન છે, કદાચ પાછલી સદીઓમાં નહીં હોય. એનું કારણ વૈજ્ઞાનિક પ્રગતિ નથી, પરંતુ તેની લગામ જે લોકો (યુરોપ અને અમેરીકા)ના હાથમાં છે, તેમણે તેમાં પોતાની સ્વચ્છંદતા અને મનેચ્છાવાદી સંસ્કૃતિની વિજ્ઞાન સાથે ભેળસેળ કરી નાંખી છે. જેમાં અલ્લાહ

તઆલાની યાદ, સ્મરણ, ઉપાસના (બંદગી) અને તેની સાથે પોતાનો આત્મિય સબંધ કમજોર થઈ ગયો. મિ. ડ્રેપરે પોતાની કૃતિ ''કોન્ફલિક્ટ બિટવીન રિલીજ્યન એન્ડ સાયન્સ''માં સ્પષ્ટ શબ્દોમાં લખ્યું છે કે, માનવીએ વિજ્ઞાનિક પ્રગતિ કરી, પરંતુ પોતાના સર્જક અને માલિક એક અલ્લાહપાકને તે ભૂલી ગયો. જેના કારણે તે આત્મિય રીતે અશાંતિમાં જીવી રહ્યો છે. કુર્આન શરીફની પહેલી વહીના એક જ શબ્દમાં આ હકીકત તરફ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે કે, પઢો-ભણો, પોતાના પાલનહારના નામથી, જેણે જન્મ આપ્યો. એટલે કે પાલનહારના નામના સ્મરણ અને યાદી સાથે જો જ્ઞાન મેળવશો, તો તે ફળદાયક નિવડશે. અને જો તેને ભૂલીને જ્ઞાન મેળવશો, તો તેના માઠા પરિણામ ભોગવવા પડશે. જે આજે આપણે ભોગવી રહ્યા છીએ. માટે વિજ્ઞાનથી આપણે એ અભિલાષા રાખીએ કે, તે જો પોતાના સર્જક અને માલિકના સ્મરણ અને યાદ સાથે હશે, તો માનવસમાજમાં જે અશાંતિ સર્જાયેલી છે, તેનો અંત આવશે.

સર્વશક્તિમાન ફક્ત એક અલ્લાહપાક :

જમીન અને આસ્માન ઉપર ફકત અને ફકત પોતાની અપાર શકિત વડે હુકૂમત ચલાવનાર મહાન અલ્લાહપાકે પોતાના પાક પવિત્ર કુર્આનમાં વિવિધ જગ્યાએ અને વિભિન્ન પ્રકારે પોતાની મહાન શકિતનું વારંવાર વર્ણન કરી મનુષ્ય અને તેના સાધનોની કમજોરીનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે.

એક જગ્યાએ ફરમાવ્યું, અને (હે સાંભળનાર માનવી !) જો અલ્લાહ તઆલા તને કોઈ તકલીફ પહોંચાડે, તો તે તકલીફને તેમના સિવાય કોઈ જ દૂર કરનાર નથી, અને જો તે તને કોઈ ભલાઈ પહોંચાડે તો (તેને પણ કોઈ રોકનાર નથી) કારણ કે તે દરેક વસ્તુ પર સંપૂર્ણ શકિત ધરાવનાર છે, અને તે જ પોતાના બંદાઓ પર (દરેક રીતે) સત્તાવાન છે. અને સંપૂર્ણ ખબર રાખનાર છે. *(સૂ.અન્આમ : ૧૭/૧૮)*

કુર્આન શરીફમાં અલ્લાહપાકે ફરમાવ્યું છે કે, તમને બહુ જ થોડું (લીમીટેડ) જ્ઞાન આપવામાં આવ્યું છે. *(સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ)*

અલ્લાહ તઆલા જ દરેક વસ્તુનો પેદા કરનાર અને તે જ દરેક

વસ્તુનો રક્ષક છે. આકાશો અને પૃથ્વીની ચાવીઓ તેની જ પાસે છે. અને જેમણે અલ્લાહ તઆલાની આયતોનો ઈન્કાર કર્યો છે, તે લોકો જ અતિ નુકસાનમાં રહેશે. *(સૂ. ઝુમર : ૬૨/૬૩)*

પોતાની શકિતનો ઉલ્લેખ કરતાં ફરમાવે છે કે, “અને ગૈબ (ના ખઝાના)ની સઘળી ચાવીઓ અલ્લાહ તઆલા પાસે જ છે. જેને તેમના સિવાય કોઈ જાણતું નથી, અને તે જમીન અને પૃથ્વીમાંની તમામ વસ્તુઓને જાણે છે. અને કોઈ પાંદડું ખરતું નથી, પરંતુ તેને પણ તે જાણે છે. અને જમીનના અંધારાઓમાં કોઈ દાણો (પડતો) નથી, તેમજ કોઈ લીલી કે સૂકી વસ્તુ એવી (પડતી) નથી, પરંતુ તે સ્પષ્ટ કિતાબ (લવહે મહફૂઝ)માં (લખાયેલી) છે. *(સૂ. અન્આમ : ૫૯)*

અને પોતાના પાલનહારથી એક રજકણ બરાબર પણ (કોઈ વસ્તુ) છુપી રહેતી નથી. ન પૃથ્વીમાં અને ન આકાશમાં. અને કોઈ વસ્તુ એથી નાની કે મોટી (એવી) નથી, જે સ્પષ્ટ કિતાબ (લવહે મહ્ફૂઝ)માં (લખાયેલી) ન હોય. *(સૂ. યુનુસ : ૬૧)*

અને લોકોએ તે (અલ્લાહ)ના સિવાય બીજા એવા મઅબૂદ બનાવી લીધા, કે જે કંઈ વસ્તુ પેદા કરી શકતા નથી. અને (બલ્કે) તેઓ ખુદ પેદા કરવામાં આવ્યા છે. અને તેઓ પોતાની ઝાત માટે કોઈ નુકસાન (દૂર કરવાના)ના માલિક નથી, કે નથી કોઈ ભલાઈના (માલિક), અને કોઈના મરણના માલિક નથી, કે નથી જીવનના, કે નથી (કોઈને કિયામતમાં) ફરી સજીવન કરવાના. *(સૂ. ફુર્કાન : ૩)*

પાણીની નેઅમત :

જ્યારે આપણે પાણી પીવા માંગીએ છીએ ત્યારે ઘણી વખત બેધ્યાનપણે પીને ઉભા થઈ જઈએ છીએ. સામાન્ય રીતે વિચારનાર વધારેમાં વધારે એટલું વિચારે છે કે, આ પાણી ક્યા કૂવા, કઈ નદી કે કઈ નહેરનું છે. પરંતુ પેલા કૂવા, નદી કે નહેર સુધી પાણી કેવી રીતે પહોંચ્યું ? અને માણસની તરસ છીપાવવા માટે અલ્લાહ તઆલાની પૂર્ણ શક્તિએ સૃષ્ટિની કેટલી તાકાતોને

તેની સેવામાં લગાડી રાખી છે ! અને તેના માટે કેટલી ચિત્ર-વિચિત્ર વ્યવસ્થા ઉભી કરી છે, તેની તરફ ધ્યાન બહુ ઓછા લોકોનું જાય છે.

અલ્લાહ તઆલાએ પાણીનો પુષ્કળ ભંડાર સમુદ્રો રૂપે સુરક્ષિત કરી દીધો છે અને તે સડી ન જાય એટલે તેમાં ખારાશ મેળવી દીધી અને સાથે તેને ગતિમાન રાખ્યો છે. તેમાં હજારો દરિયાઈ જીવો દરરોજ મરી જાય છે, પરંતુ તે પાણી ક્યારેય સડતું નથી. તે છતાં માનવી માટે પાણીના આ પુષ્કળ ભંડારથી પ્રત્યક્ષપણે ફાયદો પ્રાપ્ત કરવો શક્ય નથી. એટલા માટે કે તેની ખારાશના કારણે કોઈ માણસ તેને પી શકતો નથી. બીજું કે આ પાણી દરિયાની આસપાસ રહેતા લોકો માટે જ ઉપલબ્ધ હોત, દૂર રહેતા લોકો તેનાથી વંચિત રહેતા. તે માટે અલ્લાહ તઆલાએ બાષ્પિભવન વડે આ પાણીને વાદળરૂપે બનાવી સમગ્ર આકાશમાં ફેલાવી દીધું.

આ સમગ્ર પ્રક્રિયામાં કંઈક એવા પ્રકારનો ઓટોમેટિક પ્લાન્ટ અલ્લાહ તઆલાએ ફિટ કરી દીધો, જેના વડે કોઈ પણ માનવીય પુરૂષાર્થ કે પૈસા ખર્ચ કર્યા વગર ખારૂ પાણી સતત મીઠુ બની રહ્યું છે. વાદળો જાણે કે મફતની એક કાર્ગો સર્વિસ છે, જેના વડે આ પ્રવાહી પાણી પવનમાં તરતા તરતા હજારો બલ્કે લાખો માઈલ દૂરનું અંતર કાપે છે અને તેના આકાશી ઉડ્ડયનના કારણે વિશ્વના દરેક ખૂણામાં દરિયાનું પાણી મીઠુ કરી સપ્લાય કરવાની આ જીમ્મેદારી લઈ રાખી છે.

પરંતુ માણસ એ સહન કરી શકતો ન હતો કે, તેની ઉપર કાયમ વાદળાઓ ઘેરાયેલા રહે અને વરસાદ પડતો રહે તેમજ તેમાં એટલી શક્તિ પણ નથી કે તે વર્ષભરનું કે છ મહિનાનું પાણી એકી સાથે સંગ્રહ કરી રાખી શકે. એટલે અલ્લાહપાકની રહમતે વ્યવસ્થા કરી કે, વાદળાઓનું આ પાણી પર્વતો પર વરસાવી બરફરૂપે જમાવી સુરક્ષિત કરી દીધું. પાણીનો આ સ્ટોરેજ પર્વતોના શિખરો પર એક નયનરમ્ય દૃશ્ય તો ઉભું કરે જ છે, સાથે તેની મૂળ કામગીરી આપણી તરસ છીપાવવાની છે.

માણસને એ તકલીફ પણ આપવામાં આવી નથી કે, તે પેલા બરફીલા

પ્રદેશમાં ખુદ જઈ પોતાની જરૂરિયાત પૂરી કરે, બલ્કે તેને સૂર્યના તાપ વડે પીગળાવી નદી અને નાળા સ્વરૂપે વહેતુ કરી દીધું અને તે સિવાય જમીનમાં પાણીના સ્ત્રોતો વડે ખૂણે ખૂણામાં એવી પાઈપલાઈન બિછાવી દેવામાં આવી છે કે, માનવી જે જમીન ખોદે ત્યાં પાણી નીકળી જાય છે.

દરિયાથી પાણી ઉપાડી તેને પર્વતો ઉપર સુરક્ષિત કરવા તથા ભૂગર્ભ પાઈપલાઈન વડે દુનિયાના ખૂણે-ખાંચરે તેને પહોંચાડવાની આ મહાન વ્યવસ્થામાં ક્યાંય પણ માનવીય વિચારશક્તિ કે આયોજનની કોઈ દખલ-ગીરી નથી. ઈન્સાનનું કાર્ય એટલું જ છે કે, તે આ વહેતી નદીઓ અથવા જમીનમાં છૂપાયેલા આ સ્ત્રોતોમાંથી પોતાની જરૂરત અનુસાર પાણી મેળવી લે. જો કે આ કાર્ય પાણીની ઉપર્યુક્ત આકાશી તથા કુદરતી સપ્લાય વ્યવસ્થાના મુકાબલે બહુ નાનું તથા ટૂંકુ છે, પરંતુ આ નાના સરખા કાર્યને પાર પાડવા માટે પણ ઈન્સાન ઘણી જ મહેનત ઉઠાવે છે, ઘણા રૂપિયા ખર્ચે છે તથા સૃષ્ટિના અન્ય કુદરતી સાધનોનો પણ ઉપયોગ કરે છે.

પાણીનો દરેક ઘૂંટ જે આપણે એક ક્ષણમાં આપણા ગળામાંથી પેટમાં ઉતારી લઈએ છીએ, તે પાણી પહોંચાડવાનો પેલી આખી લાંબી પ્રક્રિયા-માંથી પસાર થઈને આપણી પાસે પહોંચે છે. જેમાં દરિયા, વાદળો, પર્વતો, સૂર્ય, પવન, નદી-નાળાઓ, ભૂમિ તથા તેમાં છૂપાયેલ ભંડારો અને અંતે ઈન્સાન તથા તેણે બનાવેલા યંત્રો, બધા પોતપોતાની ભૂમિકા નિભાવે છે ત્યારે પાણીનો એક ઘૂંટડો આપણા ગળાની નીચે ઉતરે છે.

જ્યારે આપ (સલ.)એ એવી તાલીમ આપી કે, પાણી પીતાં પહેલાં ''બિસ્મિલ્લાહ'' પઢો યાને અલ્લાહ તઆલાનું નામ લઈ પીવાનું શરૂ કરો. વાસ્તવમાં તેનો હેતુ એ છે કે, પાણીની આ નેઅમતના ઉપયોગ પહેલાં અલ્લાહ તઆલાના તે મહાન ઉપકારને યાદ કરો, જેણે તમારા હોઠો સુધી પાણીનો આ ઘૂંટડો પહોંચાડવા માટે સૃષ્ટિના કેટલા સ્ત્રોતોને તમારી સેવામાં લગાડી દીધા છે. આ પાણી મેળવવા માટે તમે થોડીક બાહ્ય વ્યવસ્થા આપબળે જરૂર ઉભી કરી છે, પરંતુ આ બાહ્ય સાધનોની પહોંચ એક વિશેષ હદથી આગળ નથી

જઈ શકતી. તેની હદ પાછળ અલ્લાહ તઆલા તરફથી તે આશ્ચર્યજનક વ્યવસ્થા કામ કરી રહી છે, જે માનવીના પુરૂષાર્થ તો દૂર, તેની કલ્પનાથી પણ ઉપર છે. ''બિસ્મિલ્લાહ''નું પઢવું મનમાં આ હકીકત તાજી કરવાના હેતુસર જ રાખવામાં આવ્યું છે.

ત્યાર પછી એક સામાન્ય માણસને તેનાથી વધારે કોઈ વાતની પડી નથી હોતી કે, તેને તરસ લાગી હતી, જેને તેણે એક ગ્લાસ પાણી પીને શાંત કરી દીધી. પરંતુ આ પાણી ગળામાંથી ઉતરીને ક્યાં જઈ રહ્યું છે ? અને તે શરીરમાં જઈ કઈ કામગીરીઓ બજાવી રહ્યું છે ? એ તરફ કોઈનું ધ્યાન જતું નથી. જરા ઝિણવટથી જુઓ તો વાસ્તવમાં આપણી શારીરિક મશીનરીના એક-એક પાર્ટસને પાણીની જરૂર હતી. જેના વગર આ મશીનરી કામ કરી શકે એમ ન હતી. પરંતુ માનવીને એની પણ જાણ થઈ ન શકે કે તેના શરીરમાં ક્યારે પાણીની જોઈતી માત્રા ઓછી થઈ ગઈ છે, એટલે કુદરતે તેને તરસરૂપી એક સર્વસામાન્ય મીટર આપી દીધું છે, જે દરેક જ્ઞાની, અજ્ઞાની, વનવાસી, શહેરવાસી, અહીં સુધી કે અણસમજુ બાળકને પણ આપોઆપ એ બતાવી દે છે કે, તેને પાણીની જરૂર છે. પરંતુ વાસ્તવમાં પાણીનો ફાયદો તેનાથી પણ વધારે છે. માત્ર હોઠ તથા ગળાની નહીં, શરીરની માંગ હતી અને તે ગળાથી પસાર થઈ સમગ્ર શરીરના પ્રત્યેક તે અંગને તૃપ્ત કરે છે, જેને પોતાની કાર્યક્ષમતા યથાવત્ રાખવા માટે તેની જરૂર હતી. આમ, શરીરની આંતરિક પાઈપલાઈન વડે તે પાણી માથાથી પગ સુધી જરૂરતની બધી જ જગ્યાએ પહોંચાડવામાં આવે છે. જેટલા પાણીની શરીરને જરૂર હોય છે, તેટલું જ પાણી શરીરમાં બાકી રહે છે અને શેષ માત્રા શરીરની સાફસુફી પછી પોતાની સાથે હાનિકારક અંશોને વહાવીને ફરી શરીરમાંથી બહાર નીકળી જાય છે.

એ ઘટના તો બહુ મશહૂર છે કે, એક બાદશાહથી એક અલ્લાહ-વાળાએ તરસ વખતે પૂછ્યું કે, જો આપને આ વખતે પાણી ન મળે તો પાણી મેળવવા કેટલી દૌલત આપશો ? બાદશાહે જવાબ આપ્યો કે, અડધી સલ્તનત ! પછી બીજો પ્રશ્ન એ પૂછ્યો કે, પીધેલું પાણી શરીરમાં જ રહી જાય અને બહાર ન નીકળે તો તેને બહાર કાઢવા માટે તમે શું કરશો ? તો બાદશાહે જવાબ

આપ્યો કે, ''આખી સલ્તનત.'' અલ્લાહવાળાએ કહ્યું કે, તમારી સમગ્ર દૌલત એક ગ્લાસ પાણીને શરીરમાં દાખલ કરવાની તથા બહાર કાઢવાની કિંમત બની શકતી નથી.

રોટીની નેઅમત :

એ જ રીતે રોટીના તે ટુકડાને જોઈ લો, જે પળવારમાં આપણે ગળાથી નીચે ઉતારી લઈએ છીએ. ઉપરછલ્લી રીતે જોનારની નજર માત્ર એ હદે પહોંચે છે કે, આપણે પોતાના કમાયેલા રૂપિયાથી લોટ ખરીદી તેનાથી રોટલી બનાવી લીધી, પરંતુ બજાર સુધી આ લોટ પહોંચાડવા માટે જગતના કેટલા સ્રોતો પ્રવૃત્ત થયા તે તરફ સામાન્યતઃ કોઈની નજર નથી જતી. માણસનું કાર્ય તો એટલું જ હતું કે, તે જમીન ખેડીને તેમાં વાવેતર કરી નાંખે, પરંતુ કોણ છે જેણે આ નાનકડા બીજમાં એવો પ્રોસેસીંગ પ્લાન્ટ ફિટ કર્યો કે, તેમાંથી અંકુરો ફૂટી નીકળ્યા ? કોણ છે જેણે માટીના દળદાર પડળોમાં તે અંકુરોને પોષ્યા ? અને તેને એવી શક્તિ આપી કે, તે પોતાના કમજોર શરીરની લચકદાર અણીથી જમીનનું પેટ ચીરીને દેખાય અને એક લહેરાતી ખેતીમાં પરિવર્તન થઈ જાય. પછી કોણ છે, જેણે તેની ઉપર ચંદ્ર તથા સૂર્યના કિરણો પાથર્યા ? તેને મસ્તીભર્યા પવનનો સંસર્ગ પૂરો પાડ્યો, તેની ઉપર વાદળોના શામિયાણા તાણી તેને બળી જવાથી બચાવી લીધું અને તેના પર કૃપાની વર્ષા વરસાવી, તેના ઉછેરની ગતિ ઝડપી બનાવી ? ત્યાં સુધી કે, એક ખેતરમાં હજ્જારો કણસલાઓ, ડુંડાઓ અને એક એક ડુંડામાં હજ્જારો દાણાઓ અસ્તિત્વમાં આવી ગયા ? કુર્આને કરીમમાં આ હકીકત પ્રતિ નિર્દેશ કરતાં કહે છે કે, **''બતાવો તો ખરા, કે જે કાંઈ તમે જમીનમાં વાવો છો, તેને તમે ઉગાડો છો કે અમે ઉગાડીએ છીએ ?''** *(સૂ. વાકિઅહ્ : ૬૩-૬૪)*

એટલે જ્યારે આપ (સલ.) એમ ફરમાવે છે કે, ખાતાં પહેલાં ''બિસ્મિલ્લાહ'' પઢો તો તેનો હેતુ આ જ હકીકત પ્રતિ નિર્દેશ કરવાનો છે કે, આ કોળિયો જે તમને મળે છે, એ ખુદાપાકની દેણ છે. જેણે તેને તમારા સુધી પહોંચાડવા માટે સૃષ્ટિના મહાકાય સ્રોતોને તમારા અંકુશમાં લાવી દીધા. એટલે આ કોળિયાનો સ્વાદ લેતી વેળા તે દાતાને ભૂલી ન જતા. એમ તો

અલ્લાહપાકની આ દેણ (બખ્શિશ) તેની દરેક મખ્લૂકને મળી રહે છે, અર્થાત્ ખાવા-પીવાનું જાનવરોને પણ મળી રહે છે, પરંતુ જે માનવીને અલ્લાહપાકે સમજબૂઝ આપી છે, તેમાં અને અબુધ પ્રાણીઓમાં એટલો તો ફર્ક હોવો જ જોઈએ કે, આ સમજદાર મખ્લુક (યાને માનવી) આ નેઅમતોથી ફાયદો મેળવતી વખતે ગફલતમાં રાચવાને બદલે પોતાના વાસ્તવિક ઉપાસ્ય તથા ઉપકારક (મઅબૂદ વ મુહસિન)ને યાદ કર્યા કરે.

આ તો બે સાદા દાખલાઓ હતા, પરંતુ જીવનની કોઈ પણ પ્રવૃત્તિને લઈ લો. વિચાર કરતાં દરેક બાબતે આવી જ સ્થિતિ પ્રવર્તમાન હશે. યાને માનવીય પુરૂષાર્થ તથા બાહ્ય પરિબળોનું કાર્ય બહુ નાનું તથા મર્યાદિત અને તે મર્યાદિત કુંડાળાથી બહાર ઝાંખીને જુઓ તો વિશ્વની નાનામાં નાની ઘટના એક એવી પાલનવ્યવસ્થા સાથે જોડાયેલી હોય છે, જે અનેક શુભાશયો ધરાવતી હોય અને જેમાં માનવીની મહેનત, કોશિશ, સાધનો તથા આયોજનની કોઈ ભૂમિકા નથી. પરંતુ સામાન્યતઃ માનવીની ટૂંકી દષ્ટિ બાહ્ય સાધનોરૂપી સાંકડા માર્ગથી આગળ નથી જતી અને તે રાત-દિન આ જ સાંકડા માર્ગના વળાંકોમાં ફસાયેલો રહે છે. અંબિયાએ કિરામ અલયહિ-મુસ્સલામ એટલા જ માટે તશરીફ લાવે છે કે, તેઓ માણસને આ સંકિર્ણ દષ્ટિકોણથી બચાવી તેની દષ્ટિને વિશાળ તથા તેના વિચારને ઉંચો બનાવે.

ઈતિહાસ સાક્ષી પૂરે છે કે, આ વિશ્વમાં ઝુલ્મ તથા અત્યાચાર ત્યારે જ અસ્તિત્વમાં આવે છે, જ્યારે માનવી પોતાની હકીકત ભૂલી જઈ પોતાના માલિકથી સબંધ તોડી નાંખે છે અને અલ્લાહપાકે આપેલી નેઅમતોને માત્રને માત્ર પોતાના બાહુબળનો કરિશ્મો ઠરાવીને પોતાની જાતને જ સર્વેસર્વા સમજી બેસે છે. પરંતુ જે શખ્સ ડગલેને પગલે અલ્લાહપાકનું નામ લઈ એ સ્વીકારી રહ્યો હોય કે, મારૂં દરેક કાર્ય મારા માલિક તથા ખાલિકના પ્રતાપે થઈ રહ્યું છે, તો તેના મન પર ઘમંડનો દાઘ નથી લાગતો અને તે અન્ય મખ્લૂક (માનવી હોય કે પ્રાણી) સાથે પણ ક્યારેય અત્યાચાર કરવાને તે પસંદ નથી કરતો.

માનવ અવયવો (આંખ, કાન, જબાન, ચામડી, મગજ) :

માનવી પોતાના શરીરની રચના અને માથાથી પગ સુધીના બધા

અવયવોની કાર્યપધ્ધતિ ઉપર વિચાર કરશે, તો એને અલ્લાહ તઆલાની કુદરતની આશ્ચર્યજનક નિશાનીઓ માલૂમ પડશે. સાથે પોતાની લાચારી અને મોહતાજીનો પણ એહસાસ થશે.

અત્રે હમો રીડર ડાયજેસ્ટના હવાલાથી માનવીના આંતરિક શરીર તથા પૃથ્વી અને સૂર્યમંડળની રચના વિશે થોડીક માહિતી આપીએ છીએ. જેથી અલ્લાહ તઆલાની રહમતો અને નેઅમતોનો ખ્યાલ કરી ઈન્સાન અલ્લાહ તઆલા તરફ લાગી જાય.

માણસના શરીરમાં અલ્લાહપાકે સંદેશાના આપ–લેની એક ઉત્તમ વ્યવસ્થા કરેલી છે, જેને **(Nervous System)** જ્ઞાનતંતુ કહેવામાં આવે છે. આ પ્રોગ્રામ હેઠળ દિવસ-રાતમાં કરોડો સંદેશાની આવન-જાવન થાય છે, જેમાં હૃદયના ધબકારાથી લઈ શરીરના દરેક નાના-મોટા અવયવને વિભિન્ન પ્રકારના આદેશો અપાય છે.

આ વ્યવસ્થાનું કેન્દ્ર માણસનું મગજ છે. જેમાં લગભગ એક હજાર મીલીયન **(Nerve Cells)** જ્ઞાનકોષો છે, દરેક કોષોમાંથી ઘણાં જ બારીક તાર નીકળી પૂરા શરીરમાં ફેલાયેલા છે. જેને **(Nerve fibers)** જ્ઞાનતંતુ કહે છે. આ બારીક તંતુ ઉપર ખબર લાવવા-લઈ જવાની એક વ્યવસ્થા છે. જે લગભગ એક કલાકના ૭૦ માઈલની ઝડપે દોડતી રહે છે. આ મજ્જાતંતુ (સ્નાયુઓ) વડે આપણે ચાખીએ, સાંભળીએ તથા જોઈએ (નિહાળ્યે) છીએ. આપણી જીભમાં ત્રણ હજાર સ્વાદની કણિકાઓ **(Teste Buds)** છે. જેમાંથી દરેક અલગ બારીક તાર વડે દિગામથી સંકળાયેલો છે. એના વડે જ આપણે દરેક પ્રકારના સ્વાદની મજા માણીએ છીએ. કાનમાં એક લાખ શ્રવણખાના છે. તે ખાનાઓ દ્વારા એક અત્યંત સૂક્ષ્મ કાર્ય વડે આપણા દિમાગ સુધી અવાજ જાય છે, અને દિમાગ સાંભળે છે. દરેક આંખમાં ૧૩૦ મિલિયન **(Light receptors)** પ્રકાશગ્રહણ કક્ષાબિંદુઓ હોય છે, જે પહોંચાડે છે. આપણા શરીરની બધી જ ચામડીઓમાં ચેતનતંતુઓની એક જાળ પથરાયેલી છે. જ્યારે કોઈ ગરમ વસ્તુ ચામડી સમક્ષ લાવવામાં આવે છે, ત્યારે લગભગ ત્રીસ હજાર ગરમ ખાનાઓ તેને મેહસૂસ કરી તરત જ

દિમાગને તેની ખબર આપે છે. એ જ પ્રમાણે ચામડીમાં બે લાખ પચાસ હજાર ખાનાઓ ઠંડી મેહસૂસ કરે છે, અને જ્યારે કોઈ ઠંડી વસ્તુ શરીર સાથે સ્પર્શ થાય છે, તો દિમાગ અઢી લાખ ખાનાઓની ખબરોથી ભરાઈ જાય છે. અને તરત જ દિમાગ તેને લઈ પૂરા શરીરને ધ્રુજારી આપે છે. શરીરની નસો ફેલાઈ જાય છે, તરત જ વધારાનું લોહી તે નસોમાં દોડીને આવી જાય છે. જેથી શરીરને વધારે ગરમી મળે. જો આપણે અસહ્ય ગરમીથી પિડાતા હોઈએ તો ગરમીનું જાસૂસી તંત્ર તરત જ દિમાગને તેની ખબર આપે છે. અને ત્રણ મિલિયન પસીનાની ગ્રંથિઓ (Glands) ઠંડો રસ પસીના મારફતે બહાર કાઢવાનું શરૂ કરી આપે છે.

પૃથ્વીના ચક્કરોથી રાત-દિવસની હેરફેર :

આપણી પૃથ્વી પોતાની ધરી ઉપર એક કલાકના હજાર માઈલની ઝડપથી ચોવીસ કલાકમાં એક ચક્કર પુરો કરે છે. થોડીવાર માટે કલ્પના કરો કે જો તેની ઝડપ કલાકના બસો (૨૦૦) માઈલ થઈ જાય, તો આપણા દિવસ-રાત (હાલના ૨૪ કલાકથી વધીને) ૨૪૦ કલાકના એટલે કે દસ ઘણા લાંબા થઈ જાય, અને તેને લઈ ઉનાળામાં દરેક પ્રકારની શાકભાજી અને વનસ્પતિ સુર્યની ૧૨૦ કલાકની લગાતાર ગરમીને લઈ બળીને ભસ્મ થઈ જાય. અને જે બચી જાય તે શિયાળાની કડકડતી ઠંડીના ૧૨૦ કલાકમાં હિમવર્ષાથી બળી જાય.

સૂર્ય પૃથ્વીથી નવ કરોડ ત્રીસ માઈલ દૂર છે. આ અંતર ઘણુ જ મહત્વનું છે. કારણ કે આ અંતર અડધુ થઈ જાય અને સૂર્ય પૃથ્વીથી નજીક થઈ જાય, તો પૃથ્વી ઉપર એટલી ગરમી વધી જાય કે તેનાથી પેપરો, કાગળો વગેરે બારીક વસ્તુઓ સળગવા માંડે. અને જો આ અંતર ડબલ થઈ સૂર્ય ૧૮ કરોડ ૬૦ લાખ માઈલ દૂર થઈ જાય, તો આપણા વાતાવરણમાં એટલી ઠંડી પ્રસરી ઉઠે કે જીવન જીવવું અસહ્ય થઈ જાય.

સૂર્યનો ગોળો : ઈમાનમાં વધારો :

સૂર્ય પૃથ્વીથી નવ કરોડ ત્રીસ લાખ માઈલ દૂર છે. સૂર્ય પૃથ્વીથી એક

લાખ ત્રીસ હજાર ગણો મોટો છે. સૂર્ય પૃથ્વીની જેમ નક્કર નથી, બલ્કે તે આખોને આખો એક વિરાટ ધગધગતો અગનગોળો છે. તેની ગરમી અગિયાર હજાર ડિગ્રી ફેરનહિટ છે. આ ગરમી એટલી વધારે છે કે અત્યંત સખત પદાર્થ પણ તેમાં ઓગળ્યા વગર નહીં રહી શકે. પૃથ્વી જો એની નજીક ચાલી જાય તો એક સેકંડથી પણ ઓછા સમયમાં ઓગળીને ગેસ બની જશે.

સૂર્ય કેવી રીતે ચમકે છે, અને કેવી રીતે તે આટલી વિપુલ માત્રામાં પ્રકાશ તથા ગરમી આપી રહયો છે ? પહેલાં એવી થિયરી હતી કે, સૂર્ય સતત બળી રહયો છે, જેમકે કોઈ લાકડું કે કોલસો બળે છે. પરંતુ હવે ખગોળશાસ્ત્રી સંશોધનથી જાણવા મળ્યું છે કે, સૂર્ય હજ્જારો મિલિયન વર્ષથી આવી જ રીતે રોશન છે. તો આ થિયરી ખોટી પૂરવાર થઈ. સૂર્યમાં કોઈ પદાર્થ બળતો હોતે તો હમણાં સુધી સૂર્ય બુઝાઈ ગયો હોતે. કારણ કે કોઈ વસ્તુ આટલી લાંબી મુદત સુધી બળતી હાલતમાં ન રહી શકે.

હવે વૈજ્ઞાનિકોની થિયરી એ છે કે, સૂર્યની ગરમી એવી જ પ્રક્રિયાનું પરિણામ છે, જે એટમ બોમ્બમાં ચાલે છે. અર્થાત્ તે પદાર્થને ઊર્જામાં પરિવર્તિત કરે છે. આ ક્રિયા સળગવાથી જુદી છે. બળવા કે સળગવાના કારણે પદાર્થ એક સ્વરૂપથી બીજા સ્વરૂપમાં તબદીલ થાય છે. પરંતુ પદાર્થને જ્યારે ઊર્જામાં ફેરવવામાં આવે તો ઘણી બધી ઊર્જા માત્ર થોડાક પદાર્થથી જ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. પદાર્થનો એક ઔંસ એટલી બધી ઊર્જા ઉત્પન્ન કરી શકે છે, જે એક મિલિયન ટનથી મોટા ખડકને પીગળાવી દે.

સૃષ્ટિમાં આ પ્રકારની અસંખ્ય નિશાનીઓ હોય છે. આ ચિહ્નો દર્શાવે છે કે, સૃષ્ટિ પાછળ એક મહાન સર્જકની હસ્તી કાર્ય કરી રહી છે. મહાન સર્જક વગર કતયારેય આ પ્રકારનું મહાન સર્જન અસ્તિત્વમાં આવી જ ન શકે. કુર્આન શરીફમાં વારંવાર સૃષ્ટિની નિશાનીઓ પર ચિંતનમનન કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે. આ ચિંતનમનન એક શુધ્ધ દીની અમલ છે. તે મુઅમિનના ઈમાનમાં અસામાન્ય વૃધ્ધિનું નિમિત્ત બને છે, તેમજ મુઅમિનના વિશ્વાસને અસીમ હદ સુધી વિસ્તારી નાંખે છે.

શિયાળો, ઉનાળો અને ચોમાસાની ઋતુઓ :

પૃથ્વી ૨૩ ડીગ્રીનો વ્યાસ બનાવી વાતાવરણમાં થોડી નમેલી-જુકેલી છે. આ નમાવ આપણને શિયાળો, ઉનાળો અને ચોમાસાની ઋતુઓ આપે છે. એના કારણે પૃથ્વીનો વધુ ભાગ આબાદ છે, અને ખેતીવાડી થાય છે. જો પૃથ્વી આ પ્રમાણે નમેલી ન હોત તો ઉત્તર અને દક્ષિણ ધ્રુવ ઉપર હંમેશા અંધારુ છવાયેલુ રહેત. મહાસાગરોની બાફ અને ધુમાડા ઉત્તર અને દક્ષિણ તરફ થઈ પૃથ્વી ઉપર ફકત બરફ બજાવત અથવા તો રેતીના રણ ઉત્પન્ન કરત. આ પ્રમાણે ઘણા વિકટ પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થઈ પૃથ્વી ઉપર આપણુ જીવન અશકય બનાવી આપત.

પૃથ્વીનું ઉપરી પડ ફકત દસ (૧૦) ફૂટ મોટું હોય, તો વાતાવરણમાં ઓકતસીજનનું પ્રમાણ શૂન્ય થઈ સજીવ વસ્તુઓના જીવનને અશકય બનાવી આપત. આ જ પ્રમાણે મહાસાગરો અમુક ફૂટ ઉંડા હોત તો તે કાર્બન-ડાયોકતસાઈડ અને ઓકસીજનને વાતાવરણમાંથી ખેંચી પોતાના અંદર લઈ લેતે, જેથી પૃથ્વીની ઉપર કોઈ ઝાડ-ફૂલ અને વનસ્પતિ સજીવ ન રહેત.

પૃથ્વી ઉપરના વાતાવરણમાં છ પ્રકારની ગેસો છે. જેમાં નાઈડ્રોજન લગભગ ૭૮%, ઓકસીજન ૨૧% અને બાકીની ગેસ ઘણા ઓછા પ્રમાણમાં છે. આ દરેકનું અલગ-અલગ અને વિભિન્ન પ્રકારે મળી રહેવુ આપણા અસ્તિત્વ માટે અત્યંત જરૂરી છે. કોઈ એક પણ ઓછી વત્તી થવાથી પૃથ્વીના બધા જ સજીવોના અસ્તિત્વ માટે ગંભીર ખતરા પેદા કરી શકે છે.

જે અલ્લાહ તઆલા આપણા શરીરથી લઈ બ્રહ્માંડની આટલી વિશાળ મંડળને આટલી ચોકસાઈ અને બારીકીથી વ્યવસ્થિત રીતે સંભાળી રહ્યા છે. જેમાં રજમાત્ર ફર્ક પડવાથી સજીવોનું જીવન અસ્વવ્યસ્ત થઈ શકે છે, તે કેટલા મહાન શકિતમાન હશે ! તેમનું દરેક કામ કેટલું હિકમત, ભેદ અને મર્મવાળુ હશે, તેને માનવી પોતાની મર્યાદિત બુધ્ધિથી સમજી શકતો નથી. છતાં અલ્લાહ તઆલાની આ વિશાળ વ્યવસ્થા ઉપર આંગળી ચીંધી પોતાની બુધ્ધિનું પ્રદર્શન કરી રહ્યો છે.

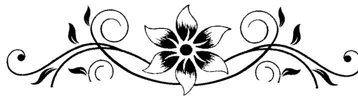
પૃથ્વી અને માનવીમાં કુદરતની વિવિધ નિશાનીઓ :

પૃથ્વીમાં કુદરતની જે નિશાનીઓ છે, તેનું કુર્આન શરીફમાં વારંવાર વર્ણન થયું છે અને તે અગણિત છે. પૃથ્વીમાં વનસ્પતિ અને લીલાછમ વૃક્ષો તથા બગીચાઓને જ જુઓ કે, અનેક પ્રકારની તેની રંગ, ગંધ, એક એક પાંદડાની બનાવટમાં કમાલની ખૂબસુરતી, પછી તેમાંથી દરેક ખાસિયતો અને લક્ષણોમાં વિવિધતાના હજારો પ્રકારો, એ જ પ્રમાણે જમીનમાં નહેરો, કૂવાઓ અને પાણીના બીજા સ્ત્રોતો અને તેનાથી તૈયાર થનાર લાખો પ્રકારની મખ્લૂકો, પૃથ્વીના પહાડ અને ગુફાઓ, જમીનમાં પેદા થનાર પ્રાણીઓ અને તેમના ગણી ન શકાય એટલા પ્રકારો, દરેકની પરિસ્થિતિ અને તેમના વિવિધ લાભો પૃથ્વી પટ ઉપર પેદા થનાર માનવોની વિવિધ પરિસ્થિતિઓ, વિવિધ કબીલાઓ અને વિવિધ પ્રદેશોમાં માનવોના રંગ અને ભાષાની આગવી વિશેષતા, ટેવો અને વર્તનમાં વિવિધતા વગેરે જેમાં માનવી વિચાર કરે તો એક એક વસ્તુમાં અલ્લાહ તઆલાની કુદરત અને હિકમતના એવા દર્શન જોવા મળશે કે જેને ગણવા પણ મુશ્કેલ છે !

"વફી અન્ફુસિકુમ અફલા તુબ્સિરૂન" આ સ્થળે કુદરતની નિશાનીઓના વર્ણનમાં આસમાન અને અવકાશી સૃષ્ટિનું વર્ણન છોડીને માત્ર પૃથ્વીનું વર્ણન કર્યું છે, જે માનવોની ઘણી નજીક છે. જેના ઉપર માનવો રહે-વસે છે, ચાલે-ફરે છે. આ આયતમાં એનાથી પણ વધારે નજીક એટલે કે પોતે માણસની પોતાની જાત ઉપર ધ્યાન અપાવવામાં આવ્યું કે, પૃથ્વી અને પૃથ્વીની સૃષ્ટિને પણ છોડો, પોતે પોતાના અસ્તિત્વ બલ્કે પોતાના શરીર અને અવયવો તથા શારીરિક પ્રક્રિયાઓમાં જ વિચાર કરી લો તો એક-એક અવયવની હિકમત અલ્લાહ તઆલાનું એક આગવું ખાતું જોવા પામશો અને સમજી જશો કે, સમગ્ર દુનિયામાં જે અલ્લાહ તઆલાની કુદરતની નિશાનીઓ છે, માનવના પોતાના નાના સરખા અસ્તિત્વમાં તે બધું જ જાણે સમેટાઈને આવી ગયું છે. તેથી માનવના અસ્તિત્વને નાની દુનિયા પણ કહેવામાં આવે છે કે, સમગ્ર દુનિયાની નિશાનીઓના ઉદાહરણો માનવીના પોતાના અસ્તિત્વમાં ઉપસ્થિત છે. મનુષ્ય જો પોતાના જન્મથી એટલે કે શરૂઆતથી લઈ મૌત સુધી

સામે આવનાર પરિસ્થિતિઓમાં જ વિચાર અને ચિંતન કરવા માંડે તો તેને જાણે કે અલ્લાહ તઆલા સાક્ષાત પોતાની સામે નજરે પડવા લાગે કે કઈ રીતે એક માનવીનું વીર્યનું ટીપું દુનિયાના વિવિધ પ્રદેશોનો ખોરાક અને દુનિયામાં વિખરાયેલા સુંદર વસ્તુઓનો ખુલાસો બનીને ગર્ભ સ્વરૂપે માંના ગર્ભમાં સ્થિર થયું. પછી કઈ રીતે આ નુત્ફહથી અલકહ બન્યો ! પછી અલકહથી મુદગહ એટલે કે માંસનો લોચો બન્યો ! પછી કઈ રીતે તેમાં હાડકાં બનાવવામાં આવ્યા ! પછી તેના ઉપર માંસ ચઢાવવામાં આવ્યો, પછી કઈ રીતે એ નિર્જીવ પૂતળામાં જીવ ફૂંકવામાં આવ્યો ! અને તેના સર્જનને પૂર્ણ કરીને આ દુનિયામાં લાવવામાં આવ્યો ! પછી કઈ રીતે ક્રમે ક્રમે પ્રગતિ કરીને એક અજ્ઞાન, નાસમજ બાળકમાંથી એક બુદ્ધિશાળી અને સમજદાર મનુષ્ય બનાવવામાં આવ્યો અને કઈ રીતે તેના વિવિધ ચહેરાઓ અને સ્વરૂપો બનાવવામાં આવ્યા કે અરબો ખરબો માનવોમાં એકનો ચહેરો બીજાથી બિલ્કુલ અલગ નજરે પડે છે. પછી તેમના સ્વભાવ, તેમના લક્ષણો અનેક પ્રકારના અને આ વિવિધતા છતાં એકતા, એ બધું આ સંપૂર્ણ કુદરતનો કરિશ્મો છે, જે અદ્વિતિય (યક્તા) અને અજોડ છે. **ફતબારકલ્લાહુ અહ્‌સનુલ ખાલિકીન.**

આ તે જ બંને વસ્તુઓ છે, જેનાથી દરેક માનવી ક્યાંક બહાર કે દૂર નથી, પોતે પોતાના જ અસ્તિત્વમાં દિવસ-રાત તેનું અવલોકન કરે છે તે છતાં પણ જો તે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ અને તેની સંપૂર્ણ કુદરતનો સ્વીકાર ન કરે તો કોઈ આંધળો જ હોઈ શકે છે, જેને કશું જ સૂઝતું નથી. એટલા જ માટે અંતે કહ્યું : **અફલા તુબ્સિરૂન.** એટલે કે શું તમે જોતા નથી !? ઈશારો એ તરફ છે કે, એમાં કંઈ વધારે અક્કલ કે સમજદારીની જરૂર પણ નથી, ફક્ત જોવાની દૃષ્ટિ ઠીક હોય તો તે પરિણામ ઉપર પહોંચી શકે છે.

અલ્લાહપાકની પવિત્રતા, ઉચ્ચતા, સર્વોચ્ચતા

અલ્લાહપાકે માનવીને અધુરો ઈલ્મ અને જ્ઞાન આપ્યું છે. અને અધુરા જ્ઞાનવાળાનો ફેંસલો પણ અધુરો જ હોય છે. આપણને જે કાંઈ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે, તે જોવા (આંખો), સાંભળવા (કાન) અને વિચારવા (બુધ્ધિ)થી આવે છે. અમુક બીજા નાના સ્ત્રોતો પણ છે. પરંતુ આ સૌનો સબંધ બુધ્ધિથી છે.

હવે આ ત્રણ સ્ત્રોત (ઝરીયા) પણ અધુરા છે. કારણ કે જ્યારે આપણે એક દિશામાં જોઈએ છીએ તો બીજી દિશામાં જોઈ શકતા નથી. બે આંખો હોવા છતાં એક તરફનું જ દેખાય છે. ઉપર જોઈએ તો નીચેની વસ્તુઓ દેખાતી નથી, સામે જોઈએ તો પાછળની વસ્તુ દેખાતી નથી અને નજીકની વસ્તુ જ જોઈ શકીશું, દૂરની વસ્તુ નજર આવશે નહીં. એ જ પ્રમાણે કાનથી એક અવાજ સાંભળી શકીએ છીએ. પાંચ-દસ માણસો એકી સાથે બોલે તો આપણે બધાનો અવાજ સાંભળી શકતા નથી. ફક્ત શોર-બકોર લાગશે, પરંતુ વાતો સ્પષ્ટ સંભળાશે નહીં. અને એક અવાજ પણ ફક્ત નજીકની જ સાંભળી શકીશું, દૂરનો અવાજ સાંભળી શકીશું નહીં.

આ જ પ્રમાણે આપણી બુધ્ધિ પણ મર્યાદિત વસ્તુઓ કે જ્ઞાન બાબતે વિચારી શકે છે. જે વસ્તુઓની આપણને કોઈ જાણકારી નથી અથવા જે જ્ઞાનના પ્રકારો કે વિષયોથી આપણે બિલ્કુલ અજ્ઞાન છીએ, તેના વિશે વિચારી પણ શકતા નથી. એ જ પ્રમાણે સખ્ત ગુસ્સો, અતિશય ખુશી કે બીમારી તથા ઘડપણની અવસ્થામાં પણ આપણી વિચારવાની શક્તિ મંદ પડી જાય છે. મોટા મોટા વૈજ્ઞાનિકો, ફિલોસોફરો, બુધ્ધિમાનો ઘડપણ કે બીમારીની

અવસ્થામાં પોતાનું જ્ઞાન ભૂલી જાય છે. મગજની બીમારી, નાની-મોટી સર્જરી અને બ્રેઈન હેમરેજમાં પણ માણસ જ્ઞાન તો શું બુધ્ધિ પણ ગુમાવી દે છે અને પાગલો જેવી હરકતો કરે છે. આ બધાથી સાબિત થાય છે કે, આપણી બુધ્ધિ પણ અધુરી, ગેરંટી વગરની અને મર્યાદિત માત્રામાં જ છે.

જ્ઞાનના આ ત્રણેવ સ્ત્રોતો અને મુખ્ય રસ્તાઓનો આ હાલ છે. જેમકે બીજી એક આયતમાં આ ત્રણેવનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

(સૂ.નહલ-૭૮-૨૧૬)

આનાથી માલુમ પડ્યું કે, માનવી પોતાના જ્ઞાન ઉપર સંપૂર્ણ ભરોસો કરી શકતો નથી. તેણે સંપૂર્ણ ઈલ્મ અને બુધ્ધિવાળી મહાન શક્તિશાળી ઝાત ઉપર જ ભરોસો કરવો પડશે. તેના આપેલા જ્ઞાનના આધારે જ પોતાની દુન્યા અને આખિરત (પરલોક) સુધારવી પડશે. કારણ કે તેનો ઈલ્મ જ સંપૂર્ણ છે.

જેમકે અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : ''તે સઘળું જાણે છે જે કંઈ ધરતીમાં પ્રવેશે છે તથા જે કંઈ તેમાંથી નીકળે છે તથા જે કંઈ આકાશથી ઉતરે છે અને જે કંઈ તેમાં ચઢે છે અને તે જ મહા દયાળુ (અને) બખ્શનાર છે.'' *(સબા-૨)*

આકાશોથી ઉતરવાવાળી, તેમાં ચઢવાવાળી, જમીનના પેટાળમાં ઘૂસવા -વાળી, જમીનથી નીકળવાવાળી (અનાજ-ખનીજ-ધાતુ), ચાલવાવાળી, ઉડવાવાળી, તરવાવાળી, હજારો અને લાખોની સંખ્યામાં રહેતા સજીવ-નિર્જીવ બધાનો જ તેને સંપૂર્ણ ઈલ્મ-જ્ઞાન, તેમની ઉપર સંપૂર્ણ કુદરત અને પોતાની માલિકીનો અધિકાર છે. તે એકી સાથે ઉપર-નીચે, ડાબી-જમણી અને સામે તથા પાછળ બધી જ વસ્તુઓને બરાબર સંપૂર્ણ રીતે જોઈ રહ્યો છે. તેમનો બધા જ પ્રકારનો ખ્યાલ રાખે છે. બધા જ તેના અધિકાર હેઠળ છે. કોઈ પણ તેના હુકમ વગર કાંઈ પણ કરી શકતું નથી.

અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : ''અને પૂર્વ અને પશ્ચિમ (સર્વ દિશાઓ) અલ્લાહની જ છે, માટે જે દિશા તરફ તમે મોં કરો, ત્યાં જ (તમારા તરફ) અલ્લાહ (પોતાની રહમતથી) લક્ષ આપે છે. બેશક, અલ્લાહપાક સર્વ વ્યાપક (અને) સર્વજ્ઞ છે.'' *(સૂ.બકરહ-૧૧૫)*

“પ્રત્યેક માદાને જે કંઈ ગર્ભ રહે છે અને ગર્ભાશયમાં જે કંઈ વધઘટ થાય છે તેને (પણ) અલ્લાહ જાણે છે અને તેની પાસે દરેક વસ્તુનો એક અંદાજો છે. તે ગુપ્ત અને જાહેરનો જાણકાર, સૌથી મોટો (અને) સર્વોપરી છે. તમારામાંથી જે કોઈ ધીમે વાત કરે અને જે કોઈ જોરથી બોલે તે તથા જે માણસ રાત્રે સંતાઈ રહે અને જે કોઈ દિવસે ગલીઓમાં હરે-ફરે તે સૌ (અલ્લાહના ઈલ્મમાં) સરખા જ છે.” *(સૂ.૨અદ-૮ થી ૧૦)*

એક મહત્વનો સવાલ : હું દુનિયામાં કેમ આવ્યો છું ? મારા આવવાનો હેતુ શું છે ? મૃત્યુ બાદ શું થવાનું છે ? આ સવાલનો જવાબ આપવાથી દુનિયા આજિઝ અને અજાણ છે.

જગતમાં જેટલી માદા (નારી) જાત છે, ફક્ત સ્ત્રી જ નહીં, બલ્કે જીન્નાત, સજીવ જાનવરો, પશુઓ, પક્ષીઓ અને વનસ્પતિની લાખો કરોડો જાતિઓમાં વિવિધ પ્રકારની નારીના પેટમાં શું છે, તે સઘળું અલ્લાહપાક જાણકાર જ નહીં, બલ્કે તેના ઉપર સંપૂર્ણ અધિકાર તથા તેના વિવિધ તબક્કાઓ, તેની બચ્ચાદાની (ગર્ભાશય)નું ફેલાવું તથા સંકોચાઈ જવું, તેના ઈંડામાં શું છે ? તે ક્યારે નીકળશે ? કેવી રીતે બચ્ચુ બહાર આવશે? ક્યાં સુધી તે જીવિત રહેશે ? શું શું ખાશે ? જન્મ સાથે જ તેની શું શું જરૂરીયાત તથા આવશ્યકતાઓ, તકાદાઓ શું છે ? તેને શું શું બીમારી થઈ શકે છે ? શું તકલીફો, નાના-મોટા દુશ્મનોથી સુરક્ષા વગેરેની સંપૂર્ણ જવાબદારી અલ્લાહપાક જ નિભાવે છે, પૂરી પાડે છે. તેમાં તે કોઈની કોઈ પણ પ્રકારની મદદથી સંપૂર્ણ બેનિયાઝ અને સમર્થતા રાખે છે. તે પોતાની સંપૂર્ણ મખ્લૂક (સૃષ્ટિ) તથા તેના ગર્ભાશય, ત્યાર બાદ થનાર બચ્ચાઓ અને તેમની બધી જ જરૂરીયાત પૂરી પાડવામાં કદી ધોકો, ભૂલચૂક નથી કરતો. તેના ખઝાનામાં કોઈ કમી નથી. તે કદી થાકતો નથી. તે આપવા માટે કદી બીજા કોઈનો મોહતાજ નથી કે ત્યાં માંગવા જવું પડે. તે અંધારી રાતમાં, કાળા પથ્થર ઉપર કાળી કીડીના ચાલવાને જુએ છે, તેનો અવાજ સાંભળે છે, તેની સઘળી જરૂરીયાત પૂરી પાડે છે. જ્યારે માનવીનું જ્ઞાન અધુરૂ, અટકળવાળુ, ગેરંટી વગરનું છે.

જેમકે અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : “ફરમાવી દો કે અંતે સંપૂર્ણ દલીલ

અલ્લાહની જ છે. ફરી જો તેને મંજૂર હોત તો તમે સર્વેને હિદાયત આપત.'' *(સૂ.અન્આમ-૧૪૯)* ''અને અલ્લાહપાકની જ પાસે તમામ ગૈબની વસ્તુઓના ખઝાના છે, જેને તેના સિવાય કોઈ જાણતું નથી. અને જે કંઈ ખુશકીમાં છે અને જે કંઈ સમુદ્રમાં છે, તે સર્વને તે જાણે છે અને કોઈ પાંદડું ખરતું નથી, પરંતુ તેને પણ તે જાણે છે અને પૃથ્વીના અંધકારોમાં કોઈ દાણો પડતો નથી તેમજ કોઈ લીલી સૂકી વસ્તુ નથી; પરંતુ તે સ્પષ્ટ કિતાબ (લવ્હે મહફૂઝ)માં (લખાયેલી) છે.'' *(સૂ.અન્આમ-૫૯)*

માનવી જમીન-પૃથ્વીની અંદર છેલ્લામાં છેલ્લો આઠથી દસ કિલોમીટર નીચે જવાનો દાવો કરે છે. તે પછી કુલ પચાસ કિ.મી.ના ગર્ભ (પેટાળ)માં શું છે તે પોતાની ટેકનીકલ મશીનરી પાછળ અનથક કોશિશ કર્યા બાદ પણ જઈ શક્યો નથી. આ જ પ્રમાણે સમુદ્રની સંપૂર્ણ ઉંડાઈ નથી પામી શક્યા. રાત-દિવસની લગાતાર વૈજ્ઞાનિક મશીનરીની મદદ પછી પણ સમુદ્રોની ઉંડાઈ, તેમની વિશાળતા, ત્યાંની કરોડો પ્રકારની સજીવ-નિર્જીવ સૃષ્ટિથી તે અજાણ છે. જ્યારે કે અલ્લાહપાક તે બધાને સજીવન કરનાર, તેમની રોઝીની વ્યવસ્થા કરનાર, સંપૂર્ણ પ્રકારની સુરક્ષા આપનાર તથા તેમની દરેક પ્રકારની હરકતો ઉપર કડક નજર રાખનાર છે.

અલ્લાહપાક પોતાના બંદાઓ બલ્કે સમગ્ર સૃષ્ટિથી કોઈ પણ હાલમાં, કોઈ પણ ઘડીમાં ગાફેલ નથી. *(સૂ.લુકમાન-૧૬, ૫૯, યૂનુસ-૧૬)* તે અંધારી રાતમાં પણ જુએ છે. *(સૂ.અન્આમ-૫૯)* સમગ્ર કાયનાત (સૃષ્ટિ)ના ઝાડ, છોડ, વેલાઓ, તેમના પાનની ટોટલ સંખ્યા, વરસાદના એક-એક ટીપાં, સમુદ્રોનું ટોટલ પાણી, પહાડોના એક-એક કણની સંખ્યાની પણ જાણકારી છે. કારણ કે આ બધા તેના જ ઉત્પન્ન કરવાથી અસ્તિત્વમાં આવ્યા છે. માટે ન આકાશગંગા પોતાની કોઈ વસ્તુ અલ્લાહપાકથી છૂપાવી શકે છે, ન પૃથ્વી, ન સમુદ્રો, ન પહાડો કોઈ વસ્તુ સંતાડી શકે છે.

સમગ્ર સૃષ્ટિ તેને અલગ-અલગ રીતે મદદ માટે પુકારે તો સૌની પુકાર સાંભળે છે. માનવી, જિન્નાત, સજીવ, નિર્જીવ, નાના-મોટા, પહેલા ગુઝરી ગયેલ, પાછળથી આવનાર, નર, નારી બધા જ એક મેદાનમાં ઉભા થઈ

પુકારે, દરેક પોતપોતાની ભાષાઓ અને બોલીઓમાં પુકારે, તો પણ સૌની અલગ-અલગ ભાષા, બોલી અને દરેકની અલગ-અલગ પ્રકારની સમગ્ર જરૂરતોને સાંભળનાર અને તેની જરૂરતને પૂરી કરનાર ફક્ત એક મહાન અલ્લાહપાક જ છે. બધાની એકી સાથેની માંગથી તે ગભરાય નથી જતો, પરેશાન નથી થતો, કોઈ ભૂલચૂક નથી કરી શકતો કે, એક વ્યક્તિએ કોઈ વસ્તુ માંગી હોય તે બીજાને અને બીજાની માંગેલ વસ્તુ પહેલાને આપી દે. એકની પુકાર સાંભળતા બીજાને સાંભળવાથી ગાફેલ નથી થતો, ભૂલતો નથી. બધાને આપવાથી તેનો ખજાનો ખાલી નથી થતો કે સ્ટોક પૂરો નથી થતો કે રાહ જોવી પડે અને કહેવું પડે કે કાલે આવજો.

અલ્લાહપાકની પ્રશંશા અને વખાણ કોઈ કરી શકતો નથી. તેણે પોતે ફરમાવ્યું કે, "(હે નબી સલ. !) આપ ફરમાવી દો કે અગર મારા પરવરદિગારની વાતો (લખવા) માટે સમુદ્ર(ના પાણી)ની રોશનાઈ હોય (અને તેનાથી લખવું શરૂ કરો) તો મારા પરવરદિગારની વાતો પૂરી થવા પહેલાં સમુદ્ર ખૂંટી જાય. (પછી) ભલેને તેની મદદ માટે તેના જેવો બીજો (સમુદ્ર) પણ લઈ આવીએ." *(સૂ.કહફ-૧૦૯, લુકમાન-૨૭)*

અમુક સમુદ્રો તો છ-છ કિ.મી. ઉંડા છે. આ બધા જ સમુદ્રો રોશનાઈ (શાહી) બની જાય અને બધા જ ઝાડો કલમ (પેન) બનાવવામાં આવે, આગલા-પાછલા ઈન્સાન, જિન્નાત, ફરિશ્તા બધી જ મખ્લૂક (સૃષ્ટિ) ભેગી થઈ તેની પ્રશંશા કરવા માંડે, તો પણ કરી શકશે નહીં. કારણ કે કોઈ તેની શક્તિ, સિફાત (ગુણો) અને વખાણ સંપૂર્ણ રીતે જાણી શકતા જ નથી. આપ (સલ.)એ કહેવું પડ્યું કે, અલ્લાહપાક ! આપે આપની જે પ્રશંશા (વખાણ) કર્યા છે, તે પ્રમાણે હમો આપની પ્રશંશા કરી શકતા નથી.

અલ્લાહપાકથી કોઈ વસ્તુ છૂપી નથી રહી શકતી. માણસ રૂમ બંધ કરીને, પરદા લગાવીને એમ સમજે છે કે, તેને કોઈ જોઈ શકતું નથી. કોઈ છૂપા કેમેરા પણ નથી લગાડ્યા, પરંતુ ખુદાઈ કેમેરા બધુ જ રેકર્ડ કરી રહ્યા છે. અલ્લાહપાકે ફરમાવ્યું : "શું તમે જોયું નથી કે જે કંઈ આકાશોમાં છે અને જે કંઈ પૃથ્વીમાં છે તે બધું જ અલ્લાહ જાણે છે. ત્રણ જણની કોઈ છૂપી

મસલત થતી નથી, પરંતુ તે (અલ્લાહ) તેઓ માંહે ચોથો હોય છે અને પાંચની (છૂપી મસલત) નથી થતી, પરંતુ તેઓમાં તે છઠ્ઠો હોય છે અને એથી ઓછાની તેમજ વધારેની (મસલત પણ) નથી થતી, પરંતુ તે તેઓની સાથે જ હોય છે. તેઓ ગમે ત્યાં હોય, પછી તેઓની બધી જ કરણીની કિયામતના દિવસે તેઓને ખબર આપશે. બેશક, અલ્લાહ દરેક વસ્તુને ખૂબ જાણે છે.''

(સૂ.મુજાદલહ-૭, સૂ.મુલ્ક-૧૩, કાફ-૧૬)

અમૂક વાતો માણસ ફક્ત પોતાના દિલથી કરે છે. કોઈની સામે જાહેર નથી કરતો. ગલત નજર પારકી સ્ત્રી તરફ એવી રીતે કરી રહ્યો છે કે, તેને કોઈ જોતું નથી. પરંતુ અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : ''તે અલ્લાહ આંખોની ચોરીને તથા જે કંઈ દિલોમાં ગુપ્ત છે તેને પણ જાણે છે.''

(સૂ.મુઅમિન-૧૯, સૂ.અન્આમ-૬૦, રઅદ-૧૦-૧૧)

અલ્લાહપાક બધી જ વસ્તુઓને પ્રત્યેક અને દરેક ક્ષણે જોઈ રહ્યો છે. કારણ કે તેને ન ઉંઘનું ઝોંકુ આવે છે, ન ઉંઘ આવે છે. તે ન અજાણ છે, ન ગાફેલ. એક સેકન્ડ પણ તે આરામ કરતો નથી, ન કરવટ બદલે છે. તેના માટે પૂર્વ-પશ્ચિમ, ઉત્તર-દક્ષિણ, ભૂતકાળ, વર્તમાન અને ભવિષ્ય બધું જ બરાબર છે. ન ખાવા-પીવાનો મોહતાજ, ન સૂવાનો મોહતાજ. પૂરી સૃષ્ટિને એક ક્ષણમાં એવી રીતે જુએ છે, જેવી રીતે પોતાના અર્શને જુએ છે. ઉડવા-વાળા, તરવાવાળા, ચાલવાવાળા, સળકતા જાનવરો બધા જ તેની દૃષ્ટિમાં બરાબર છે. *(સૂ.તાહા-૭)* જોરથી બોલો કે ચૂપચાપ રહો, બધું જ સાંભળે છે. કોઈથી સલાહ લેવાની તેને જરૂરત નથી. કોઈ તેનો ઉપરી બલ્કે સમકક્ષ (બરાબર) પણ થઈ શકતો નથી. *(સૂ.યાસીન-૮૨)*

આપણે આપણા ઘરના ઝાડના પાન નથી ગણી શકતા, માથાના વાળની ગણત્રી નથી કરી શકતા, પરંતુ અલ્લાહપાક બધા જ જંગલો, પહાડો, સમુદ્રોના એક-એક કણ અને પાણીના ટપકાંને પણ જાણે છે. ક્યુ સજીવ શું ખાવાની ઈચ્છા ધરાવે છે તે પણ જાણે છે. બલ્કે ઈચ્છા પેદા કરનાર પણ તે જ છે. તથા તેની ઈચ્છા અનુસાર તેને રોઝી પહોંચાડે છે. ફળ ખાધા પછી તેની ગોટલી, ઠળિયો કે છાણા ક્યાં નાંખવામાં આવશે અને તેનાથી ક્યો છોડ કે

ઝાડ ક્યાં ઉગી નીકળશે, તે પણ તે ફક્ત જાણતો જ નથી, બલ્કે આ બધું તેના ઈરાદા અને ઈચ્છાનુસાર થઈ રહ્યું છે.

દરેક વસ્તુ ઉપર તેની જ હુકૂમત-સત્તા છે.

(સૂ.રૂમ-૪૬, સૂ.મુલ્ક-૧૫, સૂ.નાઝિઆત-૩૨, સૂ.ઈસ્રા-૧૧૧, સૂ.અઅ્રાફ-૫૪)

બધા જ તેના મોહતાજ, તે કોઈનો મોહતાજ નથી. તે પોતાને ખુદા મનાવવામાં પણ આપણો મોહતાજ નથી. ન ઈબાદત, તકબીર (બડાઈ), ઝિક્ર (યાદ), સજદહ, રૂકૂઅ વગેરેનો મોહતાજ છે.

જીવનમાં શાંતિ જોઈએ તો અલ્લાહવાળા બની જાવ. *(સૂ.અહઝાબ-૭૧, સૂ.નિસાઅ્-૧૩૯, સૂ.રઅદ-૨૮, સૂ.અઅ્રાફ-૯૬, સૂ.હૂદ-૧૦૭, સૂ.નૂર-૪૩)*

જગતભરનું અનાજ, ફળફળાદી, ઘાસચારો બધું જ તેના ઈખ્તિયાર (અધિકાર)માં છે. *(સૂ.અબસ-૨૭-૩૨)*

આપ (સલ.)એ ખબર આપી કે, અનાજ આપવાવાળો ફક્ત એક અલ્લાહપાક, શરીરમાં ખૂન (લોહી) બનાવનાર, બરકતો આપનાર, દૂધ આપનાર, હવાઓ ચલાવનાર, લોકોના દિલમાં મુહબ્બત પેદા કરનાર, નફરત પેદા કરનાર, ઈઝઝત, ચડતી-તરક્કી આપનાર, ઝિલ્લત-રૂસ્વાઈ, પડતી કરનાર, એકબીજાના દિલોને જોડનાર ફક્ત અને ફક્ત એક અલ્લાહ તઆલા જ છે.

બધા જ પ્રકારની બાદશાહી તેના જ હાથમાં છે. *(આયતુલકુસી)*

સમગ્ર સૃષ્ટિને બનાવનાર, રોઝી આપનાર, સર્વ વસ્તુઓના ખજાનાનો માલિક, પાણી પણ તેનું અને સૂર્યની રોશની પણ તેની. સમુદ્રો તેના હુકમથી વરાળ કાઢી બાસ્પિભવનથી વરસાદ લાવે છે. હવા તેના જ હુકમને તાબે રહી ઠંડક આપે છે. તેના જ હુકમથી વાદળો બને છે.

તે ન ખાવા-પીવાનો મોહતાજ, ન સમય (ટાઈમ) અને જગા (સ્પેસ)નો જરૂરતમંદ, ન છતની જરૂરત, ન ફર્શની જરૂરત. ન મોસમનો મોહતાજ, ન રંગોનો હાજતમંદ, ન કોઈ હમદર્દ, ચોકીદાર, મદદગારનો મોહતાજ, બલ્કે બધા જ તેની ચોકીદારીના મોહતાજ. તે જ પોતે મદદગાર અને મદદ

લેવાથી બેનિયાઝ. તેને છોડી ક્યાં ભાગી જઈ રહ્યા છો ? તેનો કોઈ શરીક, સાથી અને ભાગીદાર નથી. રાત-દિવસમાં જે કંઈ છૂપાઈ છે, અસ્ત-ઉદય થાય છે, બધું જ તેના કબ્ઝામાં છે. આકાશમાં પણ તેના જ ફેંસલા, પૃથ્વીના તટ ઉપર (મેદાનો, રણો, પહાડો, જંગલોમાં) ચાર પગવાળા, બે પગવાળા બધા પર અને સમુદ્રોની ઉંડાઈમાં પણ તેના જ હુકમોનો એક્કો બોલે છે. *(સૂ.ફાતિર-૨, સૂ.સજદહ-૫)* તેના જેવો કોઈ આપનાર નથી અને લેનાર (કબ્ઝો કરનાર) પણ નથી.

આપ (સલ.) ફરમાવે છે કે, અય અલ્લાહપાક ! જગતમાં આપના સિવાય કોઈ છે જ નથી, જેને યાદ કરવામાં આવે. તારા જેવો કોઈ મહેરબાન નથી, તારા જેવો કોઈ સખીદાતા નથી. બાદશાહી તથા ખુદાઈમાં તારો કોઈ ભાગીદાર નથી. આકાશ અને પૃથ્વીને પડવાથી રોકનાર. *(ફાતિર-૪૧, સજદહ-૫, કાફ-૩૮, બકરહ-૨૫૫)* આકાશ-પૃથ્વીને બનાવીને તેને કોઈ થાક નથી લાગ્યો. તેમની સુરક્ષાથી આજિઝ અને થાકી નથી ગયો, ન કદી ભૂલ કરી, ન રસ્તો ભૂલો પડ્યો. *(તાહા-૫૨, મરયમ-૬૪)*

ભૂલચૂક, થાક, ઉંઘ, આરામ, ઝુલ્મ, ગફલત, કમજોરી, અશક્તિ બધાથી જ પાક છે. *(હામીમ સજદહ-૪૬, ઈબ્રાહીમ-૪૨, ફાતિર-૪)*

અલ્લાહપાકના હાથમાં આપણી દુન્યા, આખિરત, રોઝી, ઈઝઝત, ઝિલ્લત, ચડતી-પડતી બધું જ છે. જે જમીન ઉપર ચાલીએ છીએ, તે તેની; આકાશનું છત પણ તેનું. *(સૂ.મુલ્ક-૩)* સૂરજની રોશની-પ્રકાશ પણ તેનો. *(સૂ.યાસીન-૩૮)* ચાંદની ઠંડક પણ તેની. *(સૂ.યાસીન-૩૯)* તારાઓ જે રસ્તો ભૂલેલાને માર્ગદર્શન આપે છે, તે પણ તેના. *(સૂ.નહલ-૧૨)* પાણી જે પીવા-વાપરવા, ખેતીના કામમાં આવે છે, તે પણ તેનું જ. *(વાકિઅહ-૬૮/૬૯, નૂર-૪૩, સૂ.અબસ-૨૬/૨૮, સૂ.બકરહ-૧૬૪)* વહાણો તેના તાબે. *(સૂ.નહ્લ-૧૪)* સમુદ્રોની માછલીઓ, બે પગા, ચારપગા, પેટથી સળકતા બધા જ તેને તાબે. *(નૂર-૪૫)*

અલ્લાહ તઆલાએ પોતે સવાલ કર્યો છે કે, "આપ પૂછો કે પૃથ્વી તથા જે કંઈ તેમાં છે તે કોનું છે. જો તમે જાણતા હો (તો બતાવો ?) (તેઓને)

આપ પૂછો કે સાતેવ આકાશોનો માલિક અને મહાન અર્શનો ધણી કોણ છે ? આપ પૂછો કે દરેક વસ્તુનો અધિકાર કોના હાથમાં છે ? અને તે (ચાહે તેને) બચાવી લે છે, પણ તેનાથી કોઈ બચાવી શકતું નથી. જો તમે જાણતા હો તો બતાવો ? *(સૂ.મુઅ્મિનૂન-૮૪-૮૬-૮૮)*

તે જેને બચાવે તેને કોઈ મારી શકતો નથી, તે મારે તેને કોઈ બચાવી શકતો નથી. તે આપે તેને કોઈ લઈ (છીનવી) શકતો નથી, તે રોકે (લઈ લે) તેને કોઈ પાછુ આપી શકતું નથી. તેના ફેંસલાને કોઈ રદ કરી શકતું નથી. તેના રદ કરેલાને કોઈ આપી શકતું નથી. *(સૂ.અન્આમ-૧૭, યૂનુસ-૧૦૭, ફાતિર-૨)* સમગ્ર કાયનાતનો તે જ એકલો હકીકી (સાચો) હાકેમ છે. *(મુઝઝમ્મીલ-૯, રહમાન-૧૭, મઆરિજ-૪૦, મુઅ્મિનૂન-૮૬, બકરહ-૧૬૫)*

ઈઝઝત (માન-પ્રતિષ્ઠા) અને ઝિલ્લત (અપમાન) ફક્ત તેના જ હાથમાં છે. જેણે પોતાના માલ ઉપર ભરોસો કર્યો, તો તેનાથી માન-પ્રતિષ્ઠા મળતી નથી. માલ ખતમ થઈ શકે છે, હુકૂમત-સત્તાથી ઈઝઝત-માન મળતું નથી અને સત્તા હંમેશા રહેતી નથી. પોતાના ઈલ્મ-જ્ઞાન, ટેકનોલોજીથી પણ માન મળી શકતું નથી. માનવીની બુધ્ધિ ખરાબ થઈ જાય, પાગલ થઈ જાય તો માન-મર્યાદા ખતમ થઈ જાય છે, બલ્કે લોકોની નજરમાં તુચ્છ બની જાય છે. જેણે અલ્લાહપાક ઉપર જ ભરોસો કર્યો, તેને રાઝી રાખવાની ફિકર કરી તેની ઈઝઝત-માન બાકી રહે છે. ન તેનો માલ ઓછો થાય છે, ન ઈઝઝતમાં કમી આવે છે, ન તેની બુધ્ધિમાં કમી આવે છે. મુહબ્બત અને નફરત સંપૂર્ણ અલ્લાહપાકના ઈખ્તિયારમાં છે. *(માઈદહ-૬૪, મરયમ-૭૬)* રોઝી ઓછી-વત્તી પણ તે જ કરે છે. *(રૂમ-૩૭)* હિદાયત (સહીહ માર્ગદર્શન) પણ તેના જ કબ્ઝામાં છે. તે ચાહે તેને સાચો તૌહીદ (એકેશ્વરવાદ)વાળો રસ્તો બતાવે અને ચાહે તેને ગુમરાહ (પથભ્રષ્ટ) કરે. *(નહ્લ-૯૩)* કોઈને હસાવે, તો કોઈને રડાવે છે તથા મોત અને ઝિંદગી વધારે-ઓછી કરવી તથા માલદાર-ગરીબ બનાવવા પણ તેના જ કંટ્રોલમાં છે. *(નજ્મ-૪૩/૪૪, ફુરકાન-૩)*

આકાશ-પૃથ્વી (ઉપર-નીચે)ના બધા જ ખઝાના તથા બાદશાહત-તાકત તેના કબ્ઝામાં છે. *(સૂ.હિજ્ર-૨૧, સૂ.અન્આમ-૫૯, હદીદ-૨૫, મુઅ્મિનૂન-૧૮)* તે

પોતાના માપ અને અંદાજાથી ઉતારે છે અને તેને ઉઠાવી લેવાનો પણ સંપૂર્ણ કાબૂ ધરાવે છે. પાણી જેવી નેઅમત લઈ લે, પાણી જમીનના અંદર ચાલ્યું જાય અથવા કડવું બનાવી દે. હવાઓનું તોફાન-આંધી ચલાવે, જમીનમાં ધરતીકંપ કે સુનામી લઈ આવે તો કોણ તેનાથી બચી શકે છે ? કે બચાવી શકે છે ? *(ફુરકાન-૩, ઝુખરૂફ-૮૪, મુઅ્મિનૂન-૮૬/૮૭)*

માનવીને નર-માદા, કાળા-ગોરા, વિવિધ ખાનદાનો-નસલોમાં પેદા કર્યા. આપણે આંખ ખોલી અને સમજબુધ્ધિ આવી ત્યારે ખબર પડી કે હું છોકરો કે છોકરી છું. કાળો છું, ગોરો કે ઘઉંવર્ણો છું. માંના પેટમાં નવ મહિના ગુઝાર્યા તેની કાંઈ જ ખબર નથી. કેવી રીતે આંખ-કાન-નાક વગેરે ત્રણ-ત્રણ અંધારામાં બન્યા. ફીટીંગમાં કોઈ જ ગરબડ નથી થઈ. એક અવયવનો કોઈ ભાગ બીજા અવયવમાં ભૂલથી ફીટ નહીં થયો. બધું જ સેટીંગ બરાબર થઈ ગયું અને વિર્યના બિંદુથી કેવી રીતે વિવિધ તબક્કામાંથી પસાર થઈ જીવંત માનવીની શકલ બની ગઈ.

અલ્લાહપાકની ઝાત શરૂ અને અંતથી પાક છે. તેણે જ સમગ્ર સૃષ્ટિ (મખ્લૂક) બનાવી. તે પોતે આપણને પૂછે છે કે, આકાશ-પૃથ્વી, વરસાદ, ખાવા-પીવાની વસ્તુઓ, અનાજ, ફળફળાદિ, ઘાસચારો, ઝાડ-છોડ-વેલ કોણે બનાવી ? શું તમે અલ્લાહપાકની જાત વગર એક ઝાડ ઉગાડી શકો છો ? *(સૂ.નમ્લ-૬૦/૬૧)* તે ઈલ્મ-જ્ઞાનમાં હદબંદીઓ (સિમીત)થી પાક અને આપણી અભણતાની કોઈ સિમીત-હદ નથી, તે જ સૌથી મહાન શક્તિશાળી, બધા મળીને તેના વખાણથી અસમર્થ છીએ. કોઈ વસ્તુ તેનાથી છૂપી નથી, તે દરેક પ્રકારના ખૌફ-ડરથી પાક છે. સમગ્ર મખ્લૂક-વસ્તુઓ તેના હુકમ વગર દમ મારી શકતી નથી. તે પલક ઝપકતાં જેટલી વાર પણ આપણાંથી ગાફેલ નથી. સૃષ્ટિની બધી જ વસ્તુઓને સજીવ-નિર્જીવ, નર-માદામાં વહેંચી દીધી, પરંતુ પોતે નર-માદાથી પાક, અવલાદ તથા માં-બાપથી પાક. તેના જેવો કોઈ નહીં. ન કોઈ વઝીર, ન કોઈ સલાહકાર, ન બરાબરી કરનાર, ન ટક્કર લેનાર. નેચર અને કુદરતના હજારો પ્રકારના સૌંદર્ય અને હુસ્નના દશ્યો બનાવે છે, પરંતુ પોતે ગાયબ છે. સમગ્ર સૃષ્ટિ તેના ગુણ ગાય છે. *(સૂ.હશ્ર-૧, સૂ.હદીદ-૩)*

મૌતના મુખમાંથી ઉગારી-બચાવી લેનાર તે એકલો જ છે. હઝરત યૂનુસ (અલૈ.)ને માછલીના પેટમાં જીવંત રાખનાર, યહૂદીઓને ફિરઔન (ફારાહ)ના લશ્કરી ચુંગલ તથા સમુદ્રના વચમાંથી બચાવી લેનાર, હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)ને આગમાં બાગ બનાવી દેનાર, હઝરત ઉઝૈરને સો વર્ષ બાદ જીવંત કરનાર, અસ્હાબે કહફને ૩૦૯ વર્ષ સુવાડી રાખનાર, આકાશને પડવાથી રોકનાર કોણ ? *(ફાતિર-૪૧, ઝુમર-૬૭, રૂમ-૪)*

શું માનવી એમ વિચારે છે કે મારો હિસાબ થવાનો નથી ? આ જગતને અલ્લાહપાકે બેકાર (વ્યર્થ) નથી બનાવ્યું.

(સૂ.અંબિયા-૧૬, સૂ.મુઅ્મિનૂન-૧૧૫, સૂ.કિયામહ-૩૬)

માનવીના પ્રત્યેક અમલને જોઈ રહ્યો છે. દૂધ પીતી વખતે પણ અને દારૂ પીતી વખતે પણ. ઈબાદત (નમાઝ-રોઝા વગેરે)ને પણ જોઈ રહ્યો છે અને નાચગાન, ગુનાહ કરનારને પણ જોઈ રહ્યો છે. હલાલ કામ (કમાઈ) કરનારને પણ અને હરામ કૃત્ય કરનારને પણ એકી સાથે જોઈ રહ્યો છે.

(સૂ.મરયમ-૬૪, સૂ.ફાતિર-૪૪, સૂ.મુજાદલહ-૭)

કોઈ વસ્તુ તેનાથી છૂપી નથી. *(નિસાઅ્-૭૮, અન્આમ-૯૪, મરયમ-૯૩/૯૪/૯૫)* આવી કુદરતવાળી મહાન હસ્તી પાસે મૃત્યુ બાદ હિસાબ માટે હાજર થવાનું છે. પછી દુન્યાની વસ્તુઓ કેવી રીતે તેનાથી ગાફેલ કરી શકે છે ? *(ઈસ્રાઈલ-૩૬, વાકિઅહ-૫૯/૬૦, મુલ્ક-૨, ઝારિયાત-૪૮, નબા-૬ થી ૯)*

કોણ છે તેનો મુકાબલો કરનાર ? ન પૃથ્વીમાં, ન આકાશમાં, ન પેટાળમાં, ન પૂર્વ-પશ્ચિમમાં, ન ઉત્તર-દક્ષિણમાં ! તે જ પેદા કરનાર છે. પેદા થનાર (સૃષ્ટિ) નથી. તેનો જ હુકમ ચાલે છે. તેની ઉપર કોઈનો હુકમ ચાલતો નથી. તે જ માલિક છે. કોઈના તાબે નથી. તે જ રક્ષા કરનાર, મદદગાર છે. પૃથ્વી તેની મુઠ્ઠી (તાબા)માં, આકાશ તેની મુઠ્ઠી (કબ્ઝા)માં છે. મોટા-મોટા બાદશાહો, વઝીરો, વૈજ્ઞાનિકો, બુધ્ધિવાનો બધાને જ મૌત આપે છે. બાદશાહો આવ્યા અને ચાલ્યા ગયા. બની ઉમય્યાના ઝાલિમ બાદશાહ વાસિક બિલ્લાહને મૌતનો ઝટકો આવ્યો તો આકાશ તરફ નજર ઉઠાવી કહેવા લાગ્યો કે, એ પાક ઝાત ! જેની સલ્તનત કદી ખતમ થવાની નથી, તે બંદા ઉપર રહેમ કર,

જેની હુકૂમત ખતમ થઈ રહી છે.

તે મહાન શક્તિશાળી પોતાની ઝાતમાં એકલો, સિફાત (ગુણો)માં, કુદરતમાં, સજા દેવામાં, ઈનામ દેવામાં, કાયનાત (બ્રહ્માંડ) બનાવી એકલી ઝાતે ચલાવનાર, બાકી બધા જ ફના થનાર, કાયનાત (બ્રહ્માંડ) ચલાવવામાં તેનો કોઈ ભાગીદાર નથી. *(સૂ.મરયમ-૬૪)*

અલ્લાહપાકના ઉપકારો :

માંના પેટમાં જેવી શકલો સૂરત (આકૃતિ) ચાહે તેવી બનાવે છે. આકાશ છત તથા થાંભલા વગરના બનાવ્યા. પૃથ્વીનું પાથરણું બિછાવ્યું. જમીનમાંથી ઘાસચારો ઉગાડ્યો, પહાડો લગાડ્યા, રાત-દિવસની વ્યવસ્થા, સૂર્ય-ચાંદના ચક્કરો સાથે રાત્રી દિવસને ઘટવા વધવા સાથે ચાંદની ઠંડક, સૂર્યને ગરમ બનાવી. માનવીને વિવિધ રંગો, ભાષાઓ, કબીલાઓ તથા અલગ-અલગ હાડકાં, ગોશ્ત, નસો, ખૂન, વિવિધ પ્રકારના રસો વગેરેથી બનાવ્યો. તે જ તાકાતવાન, આપણે કમઝોર-અસમર્થ. તે સર્જનહાર, આપણે સર્જન. તે રોઝી આપનાર, આપણે ખાનાર. ગંદા પાણી (વિર્ય)થી માનવીને બનાવ્યો. સ્ત્રી-પુરૂષના વિર્યના મિલાપથી બનાવ્યો. માંના પેટમાં નવ મહિના કોણે ખાવા-પીવાની વ્યવસ્થા કરી ? ઝિંદગી કોણે આપી ? કોના ઈરાદા શક્તિથી નવ મહિના બંધ કોઠળીમાં પોતાનું અસ્તિત્વ જાળવી રાખ્યું ? ત્યાર બાદ જન્મથી લઈ ખાવા-પીવાને લાયક થતાં સુધી કોણે બીમારી-આફતોથી રક્ષા કરી ? ત્યાર બાદ જુવાની આપી ત્યારે પોતાના સર્જનહારને ભૂલી ગયો. તેની જ નાફરમાની (અનાદર) કરવા લાગ્યો. તેની રોઝી, તંદુરસ્તી, જુવાની અને ઉપકારોના હેઠળ રહ્યા છતાં તેનાથી જ બગાવત કરે છે. ત્યાર બાદ માફી માંગે તો માફ કરી દે છે. તૌબા કરી ફરી વારંવાર ગુનાહ કરે છે, છતાં માફ કરી દે છે.

તે ફરમાવે છે : તારા ઝિંદગીભરના ગુનાહથી પૃથ્વી ભરાઈ જાય, આકાશ સુધી પહોંચી જાય તો પણ હું માફ કરી આપીશ. માંના પેટમાં તારા માટે કોણ રોઝીની વ્યવસ્થા કરતું હતું ? ત્યાંના અંધારામાં મારા સિવાય તને જોનાર પણ કોઈ ન હતું. માંના પેટમાં તું કઈ અવસ્થામાંથી પસાર થઈ રહ્યો

હતો, તું એકલો જ નહીં, કરોડો-અબજો પ્રકારના જીવ-જંતુઓ, પક્ષીઓ, પ્રાણીઓ, દરિયાની મખ્લૂકના પેટમાં શું છે, તેમના ઈંડાઓ તથા પેટની રક્ષા તથા તેમાં રહેતા જીવની સુરક્ષા મારા સિવાય કોણ કરે છે? ત્રણ-ત્રણ અંધારીઓમાં તને કોણ જોતું હતું ? તારી માંને પણ ખબર ન હતી કે, બચ્ચું કેવી રીતે જીવી રહ્યું છે. ડૉક્ટરોને પણ ખબર ન હતી ત્યાં તને મેં રોઝી આપી. મારા બંદા ! તારી જેવી અબજો પ્રકારની સૃષ્ટિને હું જ પાળુ-પોસુ છું, રોઝી-રોટી આપું છું. શું ખવડાવું છું તે ફક્ત હું જ જાણું છું, કોઈને ખબર નથી પડતી.

તારી આંખ, નાક, કાન બધા જ અવયવો મારા તાબે છે. મારા હુકમ વગર તે પોતાનું કામ કરી શકતા નથી. અને તારા ગુનાહોને લઈ હું તેમને કામ કરવાથી રોકતો નથી, પરંતુ જ્યારે મારો હુકમ ચાલે છે, તો કોઈ ડૉક્ટર, તબીબ તેને સારો કરી શકતો નથી. દવાઓ, ઈન્જેક્શનો, સર્જરી બધા જ મારા હુકમના મોહતાજ હોય છે. તે ઘડીએ ડૉક્ટરો પણ સહી લઈ હાથ ઉંચા કરી પોતાની લાચારી-કમઝોરી દર્શાવે છે. ગલત ઓપરેશન થઈ જાય તેનાથી ડરે છે. ઓપરેશન પછી પણ તે અવયવ વ્યવસ્થિત ચલાવવું મારી મરજીને તાબે હોય છે. ડૉક્ટરો શરીરની જાહેરી કે આંતરિક વ્યવસ્થા બરાબર ન હોવાનું કોઈ પણ બહાનું કાઢી છટકી જાય છે અને કદી ડૉક્ટરો હાથ ઉંચા કરી દે છે તેવા દર્દીને મૌતના મુખમાંથી હું પાછો લાવું છું. ત્યારે ડૉક્ટરો ચમત્કાર કહી વાત ખતમ કરી દે છે. આ બધું કોની શક્તિથી થઈ રહ્યું છે ?

હવાઓ, વાદળો, જમીન, સૂર્ય-ચંદ્ર મારે તાબે છે. દાણો અને ગોટલી, છોડ અને ઝાડ મારા તાબે છે. વરસાદ મારા હુકમને તાબે છે. જીવન-મૌત, ઈઝઝત-ઝિલ્લત મારા તાબે. જેને ચાહું તેને હુકૂમત-સત્તા આપું, જેને ચાહું તેને હોદ્દા ઉપરથી હટાવી દઉં. ધન-દૌલતના ખઝાના મારા તાબે. તમારૂં ગમે તેવું કામ હોય અને ગમે તે ટાઈમે હોય, તમારી પુકાર-કોલ સાંભળનાર હું હર વખતે હાજર છું. સરકારી ઓફિસર કે કમિશ્નર ગમે તેવા ઓળખાણ-વાળા હોય, રાત્રે સૂતા હોય તો તેમને જગાડવા યોગ્ય ન સમજી ઉઠવાની રાહ જોવી પડે છે, જ્યારે હું ચોવીસ કલાક તમારી તકલીફ સાંભળી-જોઈ તેને દૂર

કરવાની સંપૂર્ણ શક્તિ ધરાવું છું. તમારૂં કામ પૂરૂ પાડવા માટે મારે કોઈની મદદની જરૂરત નથી. તમે મને યાદ કરો તો પણ તમારી તકલીફ દૂર કરૂં છું અને યાદ નથી કરતા છતાં તમારી તકલીફ-પરેશાની દૂર કરૂં છું. જ્યારે હું તમારી તકલીફ દૂર કરવા ચાહું છું, તો કોઈ રૂકાવટ નથી બની શકતું અને જ્યારે મારા તરફથી રૂકાવટ આવી જાય તો દુનિયાભરની તાકાતો કામ કરી શકતી નથી. મારી ચાહતને કોઈ બદલી શકતું નથી.

આકાશો અને પૃથ્વીનો એકલો માલિક છું. તેમાં કોઈ પણ કોઈ ઝાતની મારી સાથે ભાગીદારી ધરાવતું નથી. હંમેશાથી છું. મારી કોઈ શરૂઆત-આરંભ અને કોઈ અંત નથી. કોઈ હદ નથી. ન કોઈ આંખ મને જોઈ શકે છે, ન કોઈ ખ્યાલમાં આવી શકું છું. ન કોઈ મારી પ્રસંશાનો હક્ક અદા કરી શકે છે. સઘળી મખ્લૂક (સૃષ્ટિ)ને ફના-ખતમ થવાનું છે, ફક્ત અલ્લાહપાક એકલા જ બાકી રહેશે. તે ફરમાવે છે : હું એકલો જ બાદશાહ છું, માલિક છું, સલામતીવાળો છું. કિયામતમાં એલાન કરશે કે, દુનિયામાં ઘમંડ, અહમ, ઝુલ્મ, અત્યાચાર અને તકબ્બૂર કરવાવાળા ક્યાં ખોવાઈ ગયા ? પછી પોતે જ જવાબ આપશે, કારણ કે કોઈ જીવંત નહીં હશે અને કોઈ હોય તો પણ ક્યાં બોલી શકવાનો હતો ? તમે માંના પેટમાંથી એકલા જ આવ્યા અને કબરના પેટમાં પણ એકલા જ જશો. ખાલી હાથ, નગ્ન શરીર સાથે આવ્યા હતા. હવે કફનની બે ચાદરો સિવાય કંઈ જ સાથે નહીં હશે. માં-બાપ અજાણ્યા થઈ ગયા, પતિ-પત્ની છૂટા થઈ ગયા, અવલાદે સાથ છોડી દીધો, દોસ્તો ટનોમણ માટીમાં દફન કરી ભૂલી ગયા. પોતાના પણ પારકા અને પારકા તો પારકા જ છે. પોતાનું શરીર પણ આપણું નહીં હશે. તે પણ આપણી વિરૂદ્ધ ગવાહી આપશે. હાથ-પગ બધા જ વિરોધી સાક્ષી હશે.

તેના મુકાબલામાં અલ્લાહપાકની ઝાત હંમેશાથી છે, હંમેશા રહેશે. તે પ્રારંભથી પણ પાક અને અંતથી પણ પાક, તેની ન શરૂઆત પ્રારંભ થયો, ન તેનો અંત આવશે. દરેક વસ્તુ પોતે નથી બની, પરંતુ તે એક અલ્લાહ સર્વશક્તિમાન છે, જેને કોઈએ બનાવ્યો નથી. જે કોઈથી પેદા થયો નથી. તે ન ફરિશ્તાઓનો મોહતાજ, ન નબીઓ-રસૂલોનો મોહતાજ. કોઈ વસ્તુ તેના

ઉપર વર્ચસ્વ ધરાવી શકતી નથી. ન કોઈ તેને થકવી શકે છે, ન તેનાથી છૂપાઈ શકે છે. તેના માટે અંધારૂ-અજવાળું બન્નેવ બરાબર સરખા છે. તેના જેવી કોઈની બાદશાહત નહીં, તેની બાદશાહીની કોઈ હદ નથી. તેના ઈલ્મની, સખાવતની, મોટાઈની, શક્તિની કોઈ હદ નથી. જે આકાશની ઉંચાઈ તથા જમીનના નીચેની બધી જ વસ્તુઓને સારી રીતે જાણે તથા તેમની વ્યવસ્થા કરે. આપણાં શ્વાસને અંદર જતો પણ જુએ અને નિકળતા પણ જુએ છે. દિલની ધડકન, નસોમાં વહેતા લોહીનો અવાજ પણ સાંભળે. કીડી અને તેનાથી નાના બારીક જીવજંતુઓની પુકારને પણ સાંભળે છે.

પૃથ્વીના સૌથી નિચલા પડમાં રહેતા જીવજંતુઓનો અવાજ પણ સાંભળે અને સમુદ્રના તળિયે રહેવાવાળી માછલીઓ તથા જીવાણુંઓની જરૂરિયાતને જાણી તેને પૂરી કરે છે. દિવસને વધારવો-ઘટાડવો તેની જ કુદરતમાં છે. વસ્તુઓને નમુના વગર પેદા કરવી તેની જ મહાન શક્તિમાં છે. તેણે લોખંડને લોખંડના નમુના વગર બનાવ્યું. પૃથ્વી અને આકાશને નમુના વગર બનાવ્યા. તેની મખ્લૂક (સૃષ્ટિ)ની સંખ્યા તેના વગર કોઈ જાણતું નથી તથા તેમની જરૂરિયાતને પણ તેના વગર કોઈ પૂરી પાડતું નથી. એક કરોડીયાની જ ફક્ત ૮૦ હજાર જાતો છે. તે જ પ્રમાણે બધા જ પક્ષીઓ, પશુઓ, જીવજંતુઓ વગેરેની હજારો જાતો અને પ્રકાર તથા તેમની બધાની એકબીજાથી અલગ વિશિષ્ઠતાઓ, લક્ષણો છે.

અલ્લાહપાકની કુદરતથી અમુક વસ્તુઓને આત્માવાળી સજીવ બનાવી અને અમુકને નિર્જીવ બનાવી. કોઈ વસ્તુ સખત તો કોઈ નરમ, કોઈમાં ગરમી તો કોઈમાં ઠંડક, કોઈ જાડી તો કોઈ પાતળી, કોઈ પ્રવાહી તો કોઈ ઘનપદાર્થ, કોઈ બારીક તો કોઈ મોટી, કોઈ દોડતી તો કોઈ સળકતી. પહાડો જેવી સખ્ત જગ્યાએ બરફ જમાવી પાણીનો સ્ટોક કરવો તેની જ કુદરત. પાણીને મીઠુ, મોળુ અને ખારૂ બનાવવું તેના જ અધિકારમાં છે.

આ બધી મહાન શક્તિઓ અને અપાર કુદરતો આપણને તેની મુહબ્બત અને પ્યાર તરફ આકર્ષી રહી છે. મુહબ્બત, આદર, સન્માન અને પ્રતિષ્ઠાને લાયક જેટલા ગુણો હોય શકે છે, તે બધા જ અલ્લાહપાકની જાતમાં મૌજુદ

છે. તો પછી તેને છોડી અન્યોને પૂજવા તથા નફા-નુકસાનના માલિક સમજવા કેવી રીતે યોગ્ય છે ? તેના વખાણ-પ્રશંશા ક્યાંથી ક્યાંથી શરૂ કરવા અને ક્યાં જઈ સમાપ્ત કરવા તેની કોઈ હદ-સીમા નથી. જે સર્વશક્તિમાન એકલી જાતે આપણા બધાના બધા જ પ્રકારના પ્રશ્નો હલ કરવા સંપૂર્ણ તાકતવર અને સમર્થ છે. તેનાથી માંગવા માટે કોઈ રિશ્વત-કાલાવાલા કે કોઈ માધ્યમ કે કોઈ સમયની જરૂરત નથી. જે સમયે માંગો ત્યારે તે હાજર તથા સાંભળનાર છે. તેને બંદાઓની જરૂરત પૂરી કરવા કોઈને પૂછવાની કે સલાહ લેવાની જરૂરત નથી કે તેના ખજાનાઓમાં કોઈ પણ સમયે કોઈ જાતની કમી નથી. ત્યાં સ્ટોક પૂરો થતો નથી તથા સમયની કોઈ મર્યાદા કે સીઝનની જરૂરત નથી. તેના જ્ઞાનની કોઈ સીમા નથી અને આપણી અજ્ઞાનતાની કોઈ હદ નથી. તેની તાકાતની કોઈ સીમા નથી અને આપણી કમઝોરી-અસમર્થતાની કોઈ હદ નથી. તેની કુદરતની કોઈ સીમા નથી અને આપણી લાચારીની કોઈ હદ નથી. તેની સિફાત (વિશેષણો)ની કોઈ સીમા નથી અને આપણી ઐબો-ખામીઓની કોઈ હદ નથી.

આપણે આપણાં અસ્તિત્વ તથા તેને બાકી રાખવા માટે હર કદમ કરોડો વસ્તુઓના મોહતાજ અને તે પોતાના અસ્તિત્વ-વુજૂદ માટે કોઈ વસ્તુનો મોહતાજ નથી. આપણે પોતાના કોઈ કામ માટે હજારો વસ્તુઓનો સહારો લેવો પડે છે, તેને પોતાના કોઈ પણ કામ માટે કોઈની સહાયની જરૂરત નથી. આપણને આપણી રક્ષા માટે પોલીસ, ફૌજ અને હથિયારોની જરૂરત પડે છે, તે પોતાની સુરક્ષા માટે કોઈનો કદી પણ મોહતાજ નથી. આપણે ખજાનો-બેલેન્સ જમા કરવા કેટલા હાથ-પગ ચલાવવાની તથા લોકોના મોહતાજ બનવું પડે છે. છતાં ક્યારે ચોરાઈ જાય તથા ક્યારે ક્યા પ્રકારની આસ્માની-સુલ્તાની મુસીબત આવે તેની કોઈ ગેરન્ટી નથી. જ્યારે તેને પોતાના ખજાનાઓ માટે કોઈની જરૂરત નથી.

તે દરેક પ્રકારની ભાગીદારી-પાર્ટનરશીપથી સંપૂર્ણ પાક છે. તેને પોતાની કોઈ પણ સિફતમાં પાર્ટનરશીપ (શિર્ક) જરા પણ પસંદ નથી. જેના મર્તબા-ઈઝઝત, કમાલ, તાકાત, કુદરત, શક્તિ, ખજાનાઓ, બખ્શીશ, ગુસ્સો,

રહમત વગેરેની કોઈ હદ-મર્યાદા નથી. પછી તે કોઈનો મોહતાજ શા માટે રહે ? તેની ઉંચાઈ બરાબર કોઈ નથી. એવો બેનિયાઝ (ગની) કે કોઈ તેનો મદદગાર નથી. બધી જ વસ્તુઓ ફના (અસ્ત) થઈ જશે. તેની હુકૂમત સિવાય બધી જ હુકૂમતો ફના થઈ જશે. દરેક છાંયો અથમાઈ જશે. તેનો છાંયો કદી અથમાવાનો નથી. તેનાથી છૂપાઈને કોઈ ગુનોહ થઈ શકતો નથી. તેની વાત માનીએ છીએ તો ખુશ થાય છે. નથી માનતા તો પણ માફ કરે છે. તે સૌથી નજીક છે, સૌથી વધુ સુરક્ષા કરનાર છે. તે આપણા અને આપણા ઈરાદાઓ વચ્ચે રૂકાવટ બને છે. તો આપણે કોઈ વસ્તુ ચાહીએ અને તે ન ચાહે તો તે વસ્તુ થઈ શકતી નથી. અને તેણે ચાહ્યું, પરંતુ આપણે નથી ચાહતા તો તે વસ્તુ થઈને રહેશે.

તેના સિવાય કોઈ બીજો નથી જેનો ડર રાખવામાં આવે કે તેનાથી ઉમ્મીદો બાંધવામાં આવે. તેનો કોઈ વઝીર નથી જેને લાંચ-રૂશ્વત આપી શકાય. સમગ્ર કાયનાત (બ્રહ્માંડ) ઉપર સંપૂર્ણ શક્તિ ધરાવે છે. સમગ્ર વ્યવસ્થામાં તેને કોઈના સલાહ-મશ્વેરાની જરૂર નથી. તે કદી થાકતો નથી, કદી ઉંઘતો નથી, કદી ઝોકુ આવતું નથી, કદી ભૂલતો નથી, કદી લાચાર અને અસમર્થ નથી થતો. તેને કોઈ અસ્બાબ (માધ્યમ)ની જરૂરત નથી. આંખો તેને જોઈ શકતી નથી. તેની સામાન્ય મખ્લૂક સૂર્યને જ્યારે આપણે જોઈ શકતા નથી, તો તેની ઝાત તો તેનાથી પણ ઉપરવટ છે.

પોતાની બધી જ ઉમ્મીદો તેનાથી જ બાંધો. બીજું કોઈ કદી કામ આવી શકતું નથી, ઉમ્મીદો પૂરી કરી શકતું નથી. તેના સિવાય કોઈ પણ માલદારી, ફકીરી, સુરક્ષા, સન્માન, અપમાન, મુહબ્બત, દુશ્મની, રંજ-ગમ, ખૂશી આપી શકતું નથી. આ બધી જ વસ્તુઓની માસ્ટરકી તેની જ પાસે છે. સૌથી મદદની આશા છોડી ફક્ત તેનો જ પાલવ પકડી લો. આપ (સલ.)ની રાત્રે પઢવાની દુઆઓમાં છે કે, અય અલ્લાહપાક ! મેં પોતાની ઝાતને આપના હવાલે કરી દીધી. મારા સઘળા કામ તારે હવાલે કરી દીધા. તું જ મારો સહારો છે. તારા સિવાય કોઈ પનાહ-આસરો નથી, કોઈ છૂટકારો નથી. ખુશી અને શૌખમાં પણ તું અને ખૌફ તથા ડરમાં પણ તું જ પનાહ-આસરો છે. અમારો પાલનહાર

તે છે, જે ઈન્સાનોનો મોહતાજ નથી. બ્રહ્માંડનો, પૃથ્વી, આકાશ, કિતાબો, નબીઓ, રસૂલો, ફરિશ્તાઓ, વલીઓ, જન્નત, જહન્નમ, પૂર્વ-પશ્ચિમનો મોહતાજ નથી.

અલ્લાહપાકની કુદરતના નમુનાઓ :

લાકડી કડવી, પાન કડવા, છાલ કડવી અને નાની-નાની ડાળીઓ ઉપર અનાર (દાડમ)ને લટકાવ્યા. ઉપરનું બધું જ કડવું, પરંતુ જ્યારે અંદરથી કાપ્યું તો અજીબ ખુબસૂરત વ્યવસ્થિત જોડવાયેલા દાણાં, જે આપણાથી જોડવાય પણ ન શકે. એને સફેદી અને લાલાશ આપનાર કોણ છે ? એક જ પાણીથી દાડમની લાલાશ, જમરૂખની સફેદી, સકરટેટીની પીળાશ અને વિવિધ ફળોને વિવિધ રંગો આપ્યા. એક પાણીથી ઈન્સાનને પણ બનાવ્યો. સ્ત્રી બનાવી, પુરૂષ બનાવ્યા. કોઈને ફક્ત પુત્રો આપ્યા, કોઈને ફક્ત પુત્રી, કોઈને બંનેવથી નવાઝયા, તો કોઈને બન્નેવ (છોકરા-છોકરી)થી વંચિત રાખ્યા.

તે જ સર્વશક્તિમાન છે. તે ચાહે તો હઝરત મૂસા (અલૈ.)ની લાકડીને સાપ બનાવી દે. શકલ પણ સાંપની અને ગુણો પણ સાપના થઈ ગયા. તે ચાહે તો કકડત-ભડકતી આગને પણ હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) માટે બાગ બનાવી દે. આ કિસ્સામાં આગ તો બાહ્ય દૃષ્ટિએ આગ જ રહી, પરંતુ તેની સળગાવવાની સિફત (ગુણ) ઉઠાવી લીધી. હઝરત યૂનુસ (અલૈ.) માટે જાહેરમાં મૌતના સબબ (કારણો) હોવા છતાં મૃત્યુના ગુણો ઉઠાવી લીધા અને ગાઢ સમુદ્રની મોટી માછલીના પેટમાં પણ આપને જીવંત તથા સલામત રાખ્યા.

આ બધા કિસ્સાઓ આપણને એક વિચારશક્તિ તરફ ધ્યાન દોરે છે. તે એ કે, અલ્લાહ તઆલા જ સર્વોચ્ચ અને મહાન સત્તાધારી છે. તેનું જ ચાલે છે. તેના વગર કોઈની ચાહતો ચાલતી નથી. તેણે જ પાણીને વહેતુ કર્યું, પહાડોને જમીનમાં જમાવી દીધા, હવાને હલકી બારીક બનાવી, સૂર્યને સળગતો, ચાંદને ઠંડક આપતો, તારાઓને ચમકતા, રાત્રિને અંધકારમય, દિવસને અજવાળાવાળો, ખેતીઓને હરિયાળી, ફળોને મિઠાસ અને પક્ષી-ઓને કલરવ કરતા બનાવ્યા. આવી વિવિધ શક્તિ પ્રદર્શન અને વિરોધા-

ભ્માસ ધરાવતી સૃષ્ટિ તેના સિવાય કોઈ બનાવી શકતું નથી. અજવાળુ અને અંધારૂ, પૃથ્વી અને આકાશ, ઠંડી અને ગરમી, બન્નેવ તેની જ કુદરતમાં છે.

તે જમીનોનો પણ બાદશાહ અને આકાશોનો પણ, સમુદ્રો, પહાડો, ઝાડ-છોડ, ફળફળાદી, ફુલ અને અનાજનો પણ તે જ બાદશાહ. જીવન અને મૌત, જાહેરી અને આંતરિક શક્તિઓનો પણ તે જ અધિકાર ધરાવનાર છે. આપ (સલ.)ની દુઆમાં છે કે, તું જ (હંમેશાથી) પહેલા, તારા પહેલા કોઈ નહીં. અને તું જ (હંમેશા) છેલ્લો, તારા પછી કોઈ નહીં. તું જ વિજેતા અને ગાલિબ, તારી ઉપર કોઈ નહીં. તું જ છૂપો (બાતિન), તારાથી છૂપાયેલ કોઈ નહીં. તું જ બાદશાહ, તારો કોઈ ભાગીદાર અને સમકક્ષ નહીં. કોઈ તેનો મુકાબિલ સમકક્ષ ન જમીનમાં, ન આકાશમાં. ન અવકાશમાં ન પૂર્વ-પશ્ચિમમાં. તે દરેક ઐબ-ખામીથી પાક. આપણાં કામો તેનાથી જ બને છે. જગતમાં કાંઈ જ ન હતું, તેના બનાવવાથી બધુ જ અસ્તિત્વમાં આવ્યું. બધાને સજીવ તેણે જ કર્યા. જીવનો કોઈ નમૂનો ન હતો, તેણે જ નમૂના વગર જીવો બનાવ્યા. તે મૌતથી પાક, કમઝોરી, થાક, ઉંઘ, ખાવા-પીવા, ઘડપણ, બીવી-બચ્ચા, ભાગીદાર, વઝીર, સાથી તથા દુશ્મનોથી પણ પાક અને ઉચ્ચ છે.

દરેક પ્રકારની ગફલત-સુસ્તીથી પાક ઝાત :

તે પૂર્વમાં જુએ તો પશ્ચિમથી ગાફેલ નહીં, ઉત્તરમાં જુએ તો દક્ષિણથી ગાફેલ નહીં. સમુદ્ર તરફ નજર કરે તો જમીનથી ગાફેલ નહીં. જંગલ તરફ જુએ તો પહાડોથી ગાફેલ નહીં. પહાડ તરફ જુએ તો સમુદ્રથી ગાફેલ નહીં. જિન્નાત તરફ જુએ તો ઈન્સાનથી ગાફેલ નહીં. પક્ષીઓને જુએ તો પશુઓથી ગાફેલ નહીં. જાનવરોને જુએ તો તેના બચ્ચાઓથી ગાફેલ નહીં. ભૂતકાળ જુએ તો વર્તમાન તથા ભવિષ્યથી ગાફેલ નહીં.

અનોખો બાદશાહ :

તે એવો નિરાલો બાદશાહ છે, જેને ન પહેરા (સિક્યુરીટી)ની જરૂરત છે, ન રક્ષાની, ન ખાવાની જરૂરત, ન પીવાની. ન બીવી-બચ્ચાની જરૂરત, ન જીવ બહેલાવવા માટે દોસ્તો-સાથીઓની જરૂરત. ન કામ માટે કોઈ

મદદગારની જરૂરત. તે કોઈથી મદદ લેતો નથી, કોઈનો મોહતાજ નથી. ન કોઈ તેને નુકસાન કરી શકે છે, ન કોઈ નફો પહોંચાડે છે. (કારણ કે તેને આ બધાની જરૂરત જ નથી.) ન કોઈ તેનાથી છૂપાઈ શકે છે, ન નાસભાગ કરી શકે છે. ન કોઈ તેનાથી લડાઈ કરી શકે છે. તે કોઈ જ વસ્તુનો મોહતાજ-જરૂરતમંદ નથી. દરેક વસ્તુને તેણે પોતે બનાવી, તે જ દરેક વસ્તુનો માલિક છે. દરેકનો પેદા કરનાર છે. દરેક વસ્તુ વિશે બધી જ બાબતો જાણે છે. ન તેને મકાનની જરૂરત, ન જગ્યાની જરૂરત. ન દિવાલનો મોહતાજ, ન છતનો, ન ફર્શનો. *(સૂ.અન્આમ-૫૯)* કોઈ ધીમે બોલે કે ઝોરથી બોલે, તેના માટે બધું બરાબર છે. કોઈ રાત્રે સંતાઈને ચાલે કે દિવસના ચાલે, દુન્યાના બાદશાહો આવીને ચાલ્યા ગયા, અલ્લાહપાક તે બાદશાહ છે *(ફુર્કાન-૫૮)*, જે જીવંત (હંમેશાથી) છે અને કદી મરવાનો નથી. જ્યારે મખ્લૂક સર્વ નાશ પામશે.

માટે આપણે માલ જોઈતો હોય, સન્માન, અવલાદ, બરકત, તંદુરસ્તી, રોઝી, મુહબ્બત, પ્રેમ, વરસાદ, દુશ્મનથી બચાવ, અવલાદની ફરમાંબરદારી (આજ્ઞાંકિત), પતિ-પત્નીની મુહબ્બત, પાડોશીઓથી સારા સબંધો રાખવા, સારા પાડોશી મળવા, કબરના અઝાબથી બચવા, જન્નતની ચાહત અને જહન્નમથી બચવું હોય, હિસાબ-કિતાબમાં આસાની, પુલસિરાતથી ગુઝરવું વગેરે બધું જ ફક્ત એક અલ્લાહપાક તરફથી જ મળી શકે છે. તેના સિવાય કોઈ પણ કોઈ પ્રશ્ન હલ કરી શકતો નથી.

આપણી દુન્યાની નેઅમતો ચાર દિવસની છે. મૃત્યુ બાદ ન માલ કામ આવશે, ન અવલાદ, ન દોસ્તો. તો શેનાથી રાહતનો સામાન ખરીદી શકીએ છીએ ? પૈસાથી માં-બાપની મુહબ્બત, સ્નેહ નથી ખરીદી શકતા. અમન, સલામતી અને સુકૂન ફક્ત અલ્લાહપાક તરફથી જ મળે છે. આપણી આંખ પોતાની કુદરતથી નથી જોતી, કાન પોતાની શક્તિથી નથી સાંભળતા, દિમાગ (બુધ્ધિ) પોતાની કુદરતથી વિચારી શકતું નથી, હાથ-પગ અલ્લાહપાકની કુદરત વગર હરકત કરી શકતા નથી. ઘણી વખતે કોઈ પણ જાતની બાહ્ય બીમારી વગર કોઈ અવયવ કામ કરવાનું છોડી દે છે, અચાનક લકવો થઈ જાય છે, ડૉક્ટરો એનું કોઈ બાહ્ય કારણ આપી શકતા નથી. ત્યારે મજબૂર

થઈ અલ્લાહપાકની તાકાતને માનીએ છીએ.

બધી જ મખ્લૂકને અલગ-અલગ શકતો-સૂરત આપી, પરંતુ પોતે શકલથી પાક. બધાને અલગ-અલગ રંગો આપ્યા, પરંતુ પોતે રંગોથી પાક. બધાને ખવડાવે-પિવડાવે છે, પરંતુ પોતે ખાવા-પીવાથી પાક છે. બધાને મીઠી નિંદરડી આપે છે, પરંતુ પોતે ઉંઘથી પાક. બધાને મૌત આપે છે, પરંતુ પોતે મૌતથી પાક-પવિત્ર છે. માટે તકબ્બૂર-ઘમંડ ફક્ત તેને જ શોભે છે, આપણને નહીં. કારણ કે આપણું ધન-દૌલત ક્યારે જતું રહે, તંદુરસ્તી ક્યારે છીનવાય જાય, હુસ્ન ક્યારે બીમારીમાં જતું રહે કે ઘડપણમાં ફેરવાય જાય, હોદ્દો ક્યારે જતો રહે, કોઈ વસ્તુની ગેરંટી નથી. જ્યારે તેની બધી જ નેઅમતો-તાકાતો-કુદરતો તેની પોતાની ઝાતી છે. કોઈ તેને તેનાથી છીનવી શકતું નથી.

અકલી અને બૌધ્ધિક દલીલ પણ આ છે કે, પચાસ અથવા સિત્તેર વર્ષમાં માનવી કેટલું વાંચી શકે છે. એક દિવસની એક બુક વાંચે તો પણ વર્ષની ૩૬૦ બુક થઈ અને તેનો ૭૦ વર્ષથી ગુણાકાર કરીએ તો પણ પચ્ચીસ હજાર બસો (૨૫,૨૦૦) બુકો થાય. જ્યારે આપણી સમક્ષ એક એક વિષયની લાખ-લાખ બુકો લખાઈ ચૂકી છે. તો માનવીનું જ્ઞાન કેટલું મર્યાદિત થયું !! જ્યારે અલ્લાહપાકને તો વિશાળ બ્રહ્માંડ (યુનિવર્સલ)ની રજે રજ વસ્તુની સંપૂર્ણ ચોક્કસ માહિતી ઉપલબ્ધ છે. ગૈબ (અદૃશ્ય) જગતની બધી જ માહિતી પૂરી પાડતી માસ્ટરકી તેની પાસે છે. વિશાળ સમુદ્રો અને જંગલોની રજે-રજની તેને જાણકારી છે. *(સૂ.અન્આમ-૫૯)* તેનું જ્ઞાન જ્યારે આટલુ વિશાળ છે, તો પછી કાયદા-કાનૂન ઘડવાનો અધિકાર પણ તેને જ મળવો જોઈએ. કારણ કે સાથે તે ભૂતકાળ, વર્તમાન અને ભવિષ્યકાળનું અપાર જ્ઞાન પણ ધરાવે છે.

કોઈ પણ પોતાની ઈચ્છા-ચાહતથી કોઈ વસ્તુ બની શકતા નથી. અલ્લાહપાકના ઈરાદા અને કુદરતથી જ દરેક વસ્તુ પોતાની હાલની હાલતમાં છે. માનવીની એ શક્તિ નથી કે તે પોતાના ઈરાદાથી પશુ-પક્ષી બનવા માંગે તે બની શકે અને કોઈ પશુ-પક્ષી, જીવ-જંતુઓની તાકાત નથી કે તે માનવી બની શકે. આપણે બધા પોતાના હાલના અસ્તિત્વમાં પણ અલ્લાહપાકના

મોહતાજ છીએ. આકાશની બુલંદી-ઉંચાઈ તેના ચાહવાથી નથી આવી, બલ્કે અલ્લાહપાકની ચાહતથી જ તે બુલંદ થયું. *(સૂ.રહમાન-૭)* પૃથ્વીને અમે બિછાવી. *(સૂ.ઝારિયાત-૪૮)* પહાડોને અમે પૃથ્વીમાં ઘુસાડ્યા. *(સૂ.નાઝિઆત-૩૨)* લોખંડને અમે ઉતાર્યુ અને તેમાં સખ્તાઈ અમે રાખી. *(સૂ.હદીદ-૨૫)* પૃથ્વીમાં પાણી અમે પેદા કર્યુ અને ઘાસચારો અમે ઉગાડ્યો. *(નાઝિઆત-૩૧)* આ જ પાણીને અમે બિલ્કુલ જમીનની ઉંડાઈમાં લઈ જઈએ તો કોની તાકાત છે કે, તેને ત્યાંથી કાઢી શકે. *(સૂ.મુલ્ક-૩૦)* માનવીને હાથ-પગ, નાક-કાન વગેરે સેંકડો અવયવો અને નસોના નેટવર્ક સાથે ચાલતો-ફરતો રાખ્યો છે. જો અમે તેની સાંભળ-વાની શક્તિ (શ્રવણશક્તિ) લઈ લઈએ, તેને બહેરો બનાવી દઈએ અથવા આંધળો બનાવી દઈએ અથવા અક્કલ લઈ લઈએ કે દિલોને સખ્ત કરી દઈએ, તો અમારી સિવાય કોઈ બીજો ખુદા છે, જે તમારી આ શક્તિઓ પાછી લાવી શકે ? *(સૂ.અન્આમ-૪૬)* અમો ચાહીએ તો તમોને બધાને મૃત્યુ આપી બીજી મખ્લૂકને પેદા કરીએ. તમોને એવા બનાવી દઈએ કે, તમને ખબર પણ ન પડે. *(સૂ.ઈબ્રાહીમ-૧૯, વાકિઅહ-૧૬)*

માનવીને બેકાર વ્યર્થ પેદા નથી કર્યા, બલ્કે દુનિયાનું જીવન પરિક્ષા માટે છે. પછી હિસાબ-કિતાબ થશે. *(સૂ.મુઅ્મિનૂન-૧૧૫)* અલ્લાહપાક તરફથી બે સુરક્ષાકર્મી ફરિશ્તારૂપી આપણી સાથે લાગેલા છે. જે આપણા દરેક અમલ, કાર્ય, કોલ કે બોલને રેકોર્ડ કરે છે. *(કાફ-૧૮, ઈન્ફિતાર-૧૦/૧૧)* આપણે સૂતા હોય કે જાગતા હોય, એકાંતમાં હોય કે મજલિસમાં, ઉભા હોય કે બેઠા હોય, આપણી દરેક હરકત ઉપર સુરક્ષા કડી નઝર રાખવામાં આવે છે. આપણા શરીરના અવયવોથી સવાલ કરવામાં આવશે. માણસ આશ્ચર્યમાં પડી જશે કે, આંખ-કાન અને બીજા અવયવો કેવી રીતે બોલતા થઈ ગયા, તો તે અવયવો જ જવાબ આપશે કે, જે ખુદાપાકે જબાનને બોલવાની તાકાત આપી, તેણે અમોને પણ બોલવાની તાકાત આપી. *(હામીમ સજદહ-૨૧૦)*

બધી જ મખ્લૂક માનવીની સેવા માટે છે :

અને માનવી પોતે અલ્લાહપાકની ઈબાદત માટે છે. અલ્લાહપાકની રોઝી આપવાની વ્યવસ્થા, અલ્લાહપાકનું એક દિવસનું દસ્તરખ્વાન જોઈએ.

દુનિયામાં છ અરબ માનવીઓ છે. તેમના માટે કરોડો ટન પાણી, દૂધ, કરોડો ટન શાકભાજી, ગોશ્ત, ઘઉં, ચોખા, ફળો, ફુલો વગેરે પુરૂ પાડવામાં આવે છે. આ તો ફક્ત માનવીઓની બુન્યાદી જરૂરતો છે. તે સિવાય કરોડો પક્ષીઓ, પશુઓ, જીવજંતુઓ અને ફાડી ખાનાર વાઘ-વરૂ અને સિંહની વ્યવસ્થા અલગ રહી. ત્યાર બાદ વિશાળ મહાસાગરો, સમુદ્રો, નદીઓ, તળાવો, સરોવરો વગેરેમાં રહેતી અબજો ટન માછલીઓ તથા બીજા હજારો પ્રકારના જાનવરો, જેમની સંખ્યા પણ આપણે જાણતા નથી. તે બધાની જ રોઝીની વ્યવસ્થા દરરોજ પાબંદી સાથે થઈ રહી છે. આ વ્યવસ્થા જ્યારથી અલ્લાહપાકે સૃષ્ટિ પેદા કરી છે, ત્યારથી લઈ કિયામત સુધી ચાલતી રહેશે. તેના ખઝાનાઓમાં એક ટીપું પાણી કે એક કણ અનાજ ખૂટતું નથી. તેની ઓક્સીજન, પ્રાણવાયુ તથા અંગારવાયુની અપાર નેઅમતોથી આપણી સૃષ્ટિમાં રહેનાર દરેક જીવ ફાયદો ઉઠાવી રહ્યો છે. જો એક-બે મીનીટ પણ તેમાં રૂકાવટ આવી જાય, તો આપણું જીવન ખતરામાં પડી જાય.

માં-બાપના દિલમાં મુહબ્બત અને મમતા પેદા કરવી :

અલ્લાહપાકે જ માં-બાપના દિલમાં આપણી મુહબ્બત પેદા કરી. જેથી તે લોકો આપણે નાના હતા ત્યારે જ્યાં સુધી આપણે ખાતા ન હતા, તેઓ ખાતા ન હતા. આપણે સૂવા બાદ જ તે સૂતા હતા. આપણે માંના પેટમાં હતા અને નવ મહિના સુધી કોણે રોઝી આપી ? ક્યાંથી આપી ? ક્યા પ્રકારે આપી ? ક્યા કારખાનામાંથી રોઝી આવતી હતી ? નવ મહિનામાં વિર્ય (મની)નું એક ટીપું કેવી રીતે માનવીની શકલ ધારણ કરી બહાર નીકળ્યું, જેમાં હઝારો મશીનરી લાગેલી છે, જે એકબીજા સાથે દરેક પ્રક્રિયામાં જોડાયેલી છે. અને આપણા જીવનને ધબકતુ રાખે છે. આ બધી મશીનરી ક્યાંથી બની ? કેવી રીતે ત્રણ-ત્રણ અંધારામાં વ્યવસ્થિત બની અને દરેકનું ફીટીંગ કોણે કર્યું ? દરેકને તેના વજન-પ્રકાર પ્રમાણે કદ આપ્યું. ડિઝાઈન આપી, દરેકની શકલ બીજી વ્યક્તિથી અલગ બનાવી. તેના કારખાનામાં કેટલા સ્વરૂપો છે, જે કરોડો માનવીઓને એકબીજાથી જુદા પાડે છે.

પેદા કર્યા તો મોઢામાં દાંત નથી, હાથમાં શક્તિ નથી કે કોઈ વસ્તુ પકડી શકે. ન પગોમાં ચાલવાની શક્તિ છે. અલ્લાહ તઆલાએ આકાશમાંથી ફરિશ્તાઓ મારફતે હુકમ કર્યો અને તારી માંની છાતીમાંથી દૂધ પેદા કરી દીધું. જે તને ગરમીના દિવસોમાં ઠંડુ દૂધ અને ઠંડીના દિવસોમાં ગરમ દૂધની શકલમાં તને પીવડાવે છે. છતાં તું મને ભૂલી જાય છે ? અને બીજાઓને પોતાના નફા-નુકસાનના માલિક સમજે છે. તેમની સામે મારી બનાવેલ પેશાની (મસ્તક) નમાવે છે. હે મારા બંદાઓ ! હું તમારાથી મુહબ્બત-પ્રેમ કરૂં છું. અને તમે મને ભૂલી જાઓ છો ? તમારા ભૂલવા છતાં તમારી રોઝીમાં કમી કરતો નથી. તમારા માટે પાણી, હવાની નેઅમતો રોકતો નથી.

અસ્હાબે કહફને ૩૦૯ વર્ષ સુધી સુવાડી રાખ્યા. ન ભૂખ લાગી, ન તરસ લાગી. ન પેશાબ-પાખાના (ટોયલેટ)ની જરૂરત મેહસૂસ થઈ. કરવટો બદલતા રહ્યા. સૂતા સૂતા પણ માણસ થાકી જાય છે, બદન દુ:ખે છે. પરંતુ અસ્હાબે કહફને કાંઈ જ ન થયું. કોઈ સાપ, વીંછી, વાઘ, વરૂ, સિંહ, કીડી-મકોડા કોઈનો ડર ન લાગ્યો અને કોઈએ કોઈ પણ પ્રકારનું નુકસાન ન પહોંચાડ્યું. સૂર્યની રોશની જરૂર પહોંચી, પરંતુ તેની ગરમીથી કોઈ નુકસાન ન થયું. ત્રણસો વર્ષમાં ત્યાંથી કેટલી ફોજો પસાર થઈ હશે, દકયાનુસ રાજાના કેટલા સિપાહીઓએ દેશનો ખૂણે ખૂણો ખુંદી કાઢ્યો હશે. છતાં આ એકેશ્વરવાદ (તૌહીદ)ના માનવાવાળાઓને કોઈ પકડી ન શક્યું.

સ્ત્રી-પુરૂષના મિલનથી બચ્ચુ પેદા થાય છે. આ કાનૂનથી કોઈ અપવાદ-રૂપ નથી. નબીઓ, બાદશાહો, ઉદ્યોગપતિઓ, ગરીબ, માલદાર બધા જ આ કાયદાથી પસાર થયા છે. પરંતુ અલ્લાહપાકે હઝરત ઈસા (અલૈ.)ને બાપ વગર પેદા કર્યા. કુર્આન શરીફમાં આપની પેદાઈશનું વર્ણન વિગતવાર બયાન કરવામાં આવ્યું છે.

હઝરત ઈસા (અલૈ.)નું પેદા થતાં જ પ્રવચન :

દરેક માણસ એક ઉંમર થાય ત્યાર બાદ બોલવાનું શરૂ કરે છે. પરંતુ હઝરત ઈસા (અલૈ.) પેદા થતાં જ એક સમજદાર વ્યક્તિની જેમ વાતો કરે

છે અને પોતાની નુબૂવ્વતનું એલાન કરે છે. અને એક અતિ મહત્વની તકરીર (ભાષણ) કરે છે. હું અલ્લાહપાકનો બંદો છું, તેણે મને કિતાબ બાઈબલ (નવો કરાર) આપી છે. તેણે મને બરકતવાળો બનાવ્યો અને તેણે મને નમાઝ તથા ઝકાતની તાકીદ કરી છે. જ્યાં સુધી કે હું દુનિયામાં જીવતો રહું. અને મને પોતાની માતાનો સેવક બનાવ્યો અને તેણે મને અત્યાચારી-કમભાગ્ય બનાવ્યો નથી. અને મારા ઉપર અલ્લાહપાકના તરફથી સલામ છે. જે દિવસે કે હું પેદા થયો. અને જે દિવસે હું મૃત્યુ પામીશ તથા જે દિવસે હું સજીવન થઈ પાછો ઉઠાડવામાં આવીશ.

આ તકરીર અલ્લાહ તઆલાએ એક પેદા થયેલ બાળકથી કરાવી દુનિયાભરના વૈજ્ઞાનિકોને અચંબામાં નાંખી દીધા કે, તે આ સમગ્ર વહીવટી તંત્ર કોઈ સબબ અને કારણ વગર પણ ચલાવી શકે છે. તે કોઈ વસ્તુનો મોહતાજ નથી.

હઝરત મૂસા (અલૈ.)ના જન્મનો અનોખો દાખલો :

ફિરઔનનું સમગ્ર લશ્કરીતંત્ર આ કોશિશમાં હતું કે, હઝરત મૂસા (અલૈ.)ની પેદાઈશ ન થાય અને થાય તો તરત તેમને મારી નાંખવામાં આવે. ફિરઔન એક વર્ષ છોકરાઓને કતલ કરતો હતો અને એક વર્ષ છોડી આપતો હતો. એ વર્ષે હઝરત મૂસા (અલૈ.)ની પેદાઈશ થઈ, જે વર્ષ બચ્ચાઓને કતલ કરવાનું વર્ષ હતું. (અલ્લાહપાક છૂપાઈને પેદા ફરમાવતે તો તેની કુદરતે કામિલા-સંપૂર્ણ સર્વોપરીતાની ખબર કેવી રીતે પડતે.) તો હઝરત મૂસા (અલૈ.)ની વાલિદા મોહતરમા (માતા)ને હુકમ ફરમાવ્યો કે, આપ તેમને દૂધ પિવડાવ્યા કરો. ફરી જ્યારે તેમના વિશે તમે ડરો તો તેમને (પેટીમાં મૂકી નાઈલ) નદીમાં નાખી દેજો અને (ડૂબી જવાનો) ભય ન રાખજો તેમજ (વિયોગથી) દિલગીર ન થજો. અવશ્ય અમે તેમને તમારી પાસે પાછા પહોંચાડીશું અને અમે તેમને (વખત આવે) રસૂલ બનાવીશું. પછી તેમને ફિરઔનના માણસોએ ઉઠાવી લીધા કે જેથી તે તેમના માટે શત્રુ અને ખેદ(નું કારણ) બને. બેશક, ફિરઔન અને હામાન તથા તે બન્નેના સૈન્યો

(એ સબંધી) ભૂલ કરનાર થયા. અને ફિરઔનની પત્નીએ કહ્યું : એ (બાળક) તો મારા અને તમારા માટે આંખોની ઠંડક છે, એને મારી નાખો નહિ. કદાચ (ભવિષ્યમાં) તે આપણા કામ લાગે અથવા આપણે તેને પુત્ર બનાવી લઈએ, પણ તેઓને (પરિણામની) કંઈ ખબર ન હતી.

અને (આ બાજુ) સવારે મૂસા (અલૈ.)ની માંનું દિલ અધીરૂં બની ગયું. જો અમે તેણીના દિલને એટલા માટે દઢ બનાવ્યું ન હોત કે તેણી (અમારા) વાયદા પર યકીન કરનારાઓમાં રહે તો તેણી મૂસા (અલૈ.)ના ભેદને જાહેર કરી દેવાના લગભગ હતી. અને તેણીએ તે (મૂસા અલૈ.)ની બહેનને કહ્યું કે, મૂસા (અલૈ.)ની ખબર કાઢ, ફરી તેણી (મહેલમાં જઈ) અજાણ બની તેને જોતી રહી અને તેઓને (એ બાબતની) ખબર ન થઈ. અને અમે પ્રથમથી જ મૂસા (અલૈ.) પર દૂધ પીવડાવવાવાળીઓને રોકી રાખી હતી. ફરી તેણીએ (મોકો મળતાં) કહ્યું કે, શું હું તમને એક એવું કુટુંબ બતાવું કે જે તમારા માટે આ બાળકની પરવરિશ કરે અને તેઓ તેના શુભેચ્છક પણ હોય ? ફરી (આ યુક્તિથી) અમે મૂસા (અલૈ.)ને તેમની માં પાસે પહોંચાડી દીધા કે જેથી તેણીની આંખો ઠંડી રહે અને દિલગીર ન થાય અને આ પણ જાણી લો કે, અલ્લાહપાકનો વાયદો સાચો હોય છે, પરંતુ ઘણાખરા લોકો જાણતા નથી.

આ કિસ્સાથી સાબિત થાય છે કે, અલ્લાહપાક જે કંઈ કરવા ચાહે છે, તેના માટે તે ખબર ન પડે એવી રીતે કારણો અને સાધનોની વ્યવસ્થા કરી દે છે. જે બાળકના હાથે છેવટે ફિરઔનનું પતન થવાનું હતું, તેને ખુદ ફિરઔનના જ ઘરમાં તેના પોતાના હાથે ઉછેર્યા. અને ફિરઔનને આ ખબર ન પડી કે તે કોને ઉછેરી રહ્યો છે. ખુદાપાકની ઈચ્છા સામે કોણ લડી શકે છે ? અને કોની ચાલ તેની સામે સફળ થઈ શકે છે ? એ વિચારવા જેવી બાબત છે.

જે ખઝાનાથી હઝરત મૂસા (અલૈ.)ને કતલ કરવા માટે રૂપિયા ખર્ચ થતા હતા, હવે તેમના પાલનપોષણ માટે રૂપિયા વપરાય રહ્યા છે. સુબ્હા-નલ્લાહ ! અલ્લાહપાકની શાન નિરાલી છે. હઝ. મૂસા (અલૈ.)ની વાલિદહ (માતા) જેનાથી ડરતા હતા અને જેને લઈને ખુદાઈ હુકમથી સમુદ્રમાં નાંખી

દીધા હતા, તેના જ દરબારમાં પહોંચાડી પોતાની કુદરતથી સાબિત કર્યું કે, હું જેને બચાવવા ચાહું છું, તેને દુશ્મનના ઘરમાં પાલવી શકું છું. હજારોને કતલ કરનાર એવું નથી જાણતો કે, જેને લઈ બીજાઓને કતલ કરૂં છું, તે તો મારા દરબારમાં શાહી ઠાઠથી મોટો થઈ રહ્યો છે. બીજા કોઈનું દૂધ ન લઈ પોતાની વાલિદહનું જ દૂધ પીને વાલિદહ માટે રોઝી-રોટીના ઝાહેરી સબબરૂપ બની રહ્યા છે. જે માંને પોતાના પુત્રની ફિકર હતી, તેને સમુદ્રમાં બચ્ચાને નાંખતી વખતે આશ્વાસન આપ્યું હતું કે, હમો (અલ્લાહ તઆલા) તેને તમારી પાસે સહી-સલામત પહોંચાડીશું અને અમારા માનવંત રસૂલોમાંથી બનાવીશું. આ વાયદો પૂરો કરી વાલિદહ પાસે સન્માન સાથે મોકલ્યા.

આગના ગોળા સળગાવી ન શક્યા :

હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) માટે લાકડીઓ ભેગી કરીને આગનો ઢગલો કરી દીધો. જેના ઉપરથી ઉડનાર પક્ષીઓ પણ તેમાં બળીને ભસ્મ થઈ જતા, પરંતુ અલ્લાહપાકના હુકમથી તે આગ બાગ બની ગઈ. હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ફરમાવતા હતા કે, મારા સમગ્ર જીવનમાં સૌથી વધુ શાંતિવાળા દિવસો તે હતા, જેમાં મને આગમાં નાંખવામાં આવ્યો હતો.

એક નાના પથ્થરનો અવાજ અને તાકાત :

હઝરત દાઉદ (અલૈ.) નાના બાળક હતા અને યહૂદીઓના સરદાર હઝરત તાલૂતના લશ્કરમાં શરીક થઈ ગયા અને યહૂદીઓના દુશ્મન જાલૂતને એક નાના પથ્થરથી હઝરત દાઉદ (અલૈ.)એ મારી નાંખ્યો. જ્યારે કે જાલૂત બહાદૂર અને શસ્ત્રોથી આખા શરીરને ઢાંકીને આવ્યો હતો. એક નાના બાળક અને નાના પથ્થરથી તે કામ લીધું, જે કદાવર સૈનિકો અને મોટા શસ્ત્રોથી લેવામાં આવે છે. અલ્લાહપાક કોઈના મોહતાજ નથી. તે લંગડા મચ્છરથી નમરૂદને ખતમ કરી શકે છે. બધી જગ્યાએ તેની જ હુકૂમત ચાલે છે. **"કુલ્લ યવમિન હુવ ફી શઅ્ન"** તે ચાહે તે જ થાય છે, જે નથી ચાહતો તે વસ્તુ થઈ શકતી નથી. કૌમે આદ-ષમૂદ, કૌમે શુઐબ બધાના જ કુર્આનમાં જગ્યાએ જગ્યાએ દાખલાઓ-ઉદાહરણો આપી આપણને સમજાવ્યા છે.

અલ્લાહપાકની કુદરતની નિશાનીઓ :

અલ્લાહપાક આપણને સવાલ કરે છે કે, શું મારા પેદા કર્યા વગર તમો આપોઆપ પેદા થઈ ગયા ? અથવા શું તમો પોતે જ પોતાના સર્જનહાર છો ? ત્રીજો સવાલ એ કે, શું આકાશ-પૃથ્વીને તમે પેદા કર્યા ? સૂર્ય-ચંદ્ર, હવા-પાણી, પહાડો-સમુદ્રો તમે બનાવ્યા ? અથવા આ સમગ્ર કાયનાત (સૃષ્ટિ) આપોઆપ પોતાની મેળે જ અસ્તિત્વમાં આવી ગઈ ? શું સાચું અને જુઠું બરાબર થઈ શકે છે ? નિકાહ અને વ્યભિચાર (ઝિના), નાચ-ગાન અને ઈબાદતો, હલાલ અને હરામ, શર્મોહયા અને બેપર્દગી (નગ્નતા) બધું બરાબર થઈ શકે છે ? ચોક્કસ જ આ બધું બરાબર નથી. શું આ બધી વસ્તુઓનો અલ્લાહ તઆલા સિવાય કોઈ સર્જક છે ? કોણ મહાન શક્તિશાળી છે, જે પાણીનાં ટીપાંને મોતી-માણેકથી બદલી શકે છે ? શું પાણી એટલું બુધ્ધિશાળી છે કે તે સફરજનને મળે તો સફરજન ઉગાડે, માણસને મળે તો જીવન બનાવી દે ? સેકંડોમાં કરોડો ટન પાણી વરાળ બની હવામાં ઉડી જાય છે. તેને કોણ ઉપર લઈ જાય છે ? તે વરાળ ઉપર જઈ ઠંડી થઈ જાય છે અને હવા તથા માટી વગેરેની ખુશ્બુ સાથે મળી વાદળ બની વરસાદ સ્વરૂપે વરસે છે. આટલા ઉપર (૧૨૦૦ મીટરની ઉંચાઈ)થી પાણી વરસે છે, છતાં કોઈને વાગતું નથી. ત્યાર બાદ આ પાણી જમીનને ફાડીને અંદર જાય છે અને દાણાંને ઉગાડી ઉપર લાવે છે.

કોઈ તો છે, જે આ સમગ્ર તંત્ર ચલાવી રહ્યો છે :

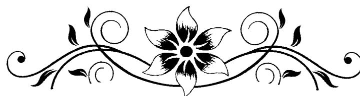
ચાંદની સૌંદર્યતા, સૂર્યની તેજી, પૂર્વ દિશામાં સફેદી અને પશ્ચિમમાં લાલાશ, પક્ષીઓના ટોળાઓ, દરેકની અલગ-અલગ અવાજ-ચહચહાટ, સાપનો ફુંફાડો, બાજ પક્ષીની ચીલ ઝડપ, ઉંચાઈમાં ઉડાન, પતંગિયાની વિવિધ ડીઝાઈનો, રંગો, મોરની કળા તથા તેના રંગોની ખૂબસુરતી, સમુદ્રના તટે વિવિધ રંગોવાળી અજીબો ગરીબ ખૂબસુરત નવાઈ પમાડે તેવી માછલીઓ, ગુલાબનો ગુલાબી પોશાક અને ચમેલીનો સફેદ કલર, સુગંધોની વિવિધતા, કેરીની મિઠાશ, કારેલાનું કડવાપણું, કેળનું લાઈનબંધ ઉપર-નીચે ક્રમવાર

હોવું, નારિયેળનું આટલા ઉંચા ઝાડ ઉપર થવું, તેમાં પાણીનું સમાવવું, દૂધનું દહીંમા બદલાય જવું, દહીંથી માખણ અને માખણનું ઘીમાં રૂપાંતર થઈ બદલાય જવું, આકાશથી વરસાદનું વરસવું અને પહાડો ઉપર બરફ બની જામી જવું. ગરમીમાં સૂર્યનું તેમને પીગળાવી નદી, નાળાઓ અને આબશાર (ધોધ)ની શકલમાં વહેતુ કરવું, પહાડોનું સખ્ત હોવું, જમીનનું નરમ હોવું, હવાનું બારીક હોવું, આપણી આંખોના બલ્ક, કાનોના ટેલીફોન, દિલની ધડકન, જુબાનનું બોલવું, લિવર-ગુર્દાની બુધ્ધિવાન બારીક વિવિધ પ્રક્રિયાઓ, મતલબ કે માથાથી પગ સુધી અને પૃથ્વીના પાતાળથી આકાશોની ઉંચાઈઓ સુધી દરેકમાં ખુદાપાકની મહાન શક્તિશાળી, કુદરતવાળા, બુધ્ધિવાન કારીગરીનો પરિચય થશે. આ બધી નિશાનીઓ પછી પણ ખુદા તઆલાને ઓળખી શકતો નથી, તો કેવી મોટી કમનસીબી ગણાશે !

અલ્લાહપાક ફરમાવે છે કે, પેદા મેં કર્યો અને ગુણગાન બીજાના કરે છે? રોઝી હું આપું છું અને શુક્ર બીજાનો બજાવે છે ? સવારથી લઈ રાત્રિ સુધી નાચગાન, જૂઠ, વ્યભિચાર, વ્યાજ, દારૂ, ધોકા અને અત્યાચારમાં રચ્યો-પચ્યો રહે છે, છતાં હું તને રાત્રે મીઠી નીંદથી નવાઝું છું. સમગ્ર સૃષ્ટિનો એકલો જ માલિક, તે પોતાની ઝાતમાં પણ એક અને વિશેષણો (સિફાત)માં પણ એકલો છે. ઈઝઝત (સન્માન)માં એકલો, બાદશાહીમાં, સલ્તનતમાં, જલાલ, કુદરત, શક્તિ, જ્ઞાન, ખજાનાઓ, ન્યાય, બક્ષિશ, પકડ બધામાં જ પોતે જ સર્વેસર્વા છે. તે જ્યારે કોઈને પકડમાં લે તો કોઈ છોડાવી ન શકે અને છોડાવે તો કોઈ પકડી શકે નહીં. તે આપે તો કોઈ લઈ ન શકે અને તે લઈ લે તો કોઈ આપી ન શકે. તેની પહેચાન (ઓળખ) ચાંદ મારફતે આપે છે. તે સૂર્યના કિરણોથી સંદેશ આપે છે. તારાઓની ઝગમગાહતથી, ખિલતા ફૂલોની ખુશબુથી, પૃથ્વી, હવાઓ, આકાશ, વાદળો, સમુદ્રો બધા જ મારફતે પોતાની ખુદાઈય્યત સાબિત કરે છે. અને જ્યારે આટલી વિશાળ મખ્લૂકને પેદા કરવુ આસાન હતું, તો શું માનવીને બીજીવાર સજીવન કરવું તેના માટે મુશ્કેલ છે ? હરગીઝ નહીં.

તેણે કેટલી વિવિધ પ્રકારની ભાત-ભાતની વસ્તુઓ બનાવી. એક દાણો

જમીનમાં નાંખી તેનાથી હજારો દાણાંઓ પેદા કર્યા. કોઈ ફળનું બીજ અંદરમાં તો કોઈનું બીજ બહાર, કોઈના અંદર એક ગોટલી, તો કોઈના અંદર લાખો બીજ, કોઈના અંદર રસ ભરી દીધો, તો કોઈને નિચોવીને રસ કાઢવાનું બનાવ્યું. તો કોઈને સખ્ત ફળ બનાવ્યું. કોઈનો રંગ સફેદ તો કોઈનો લાલ, પીળો, લીલો રાખ્યો. કોઈ ફળ આખું જ મીઠુ તો કોઈનું છાળુ કડવું બનાવ્યું તો કોઈ ફળ આખું જ ખાટુ બનાવ્યુ. કોઈમાં મિઠાશ વધારે અને ખટાસ ઓછા પ્રમાણમાં રાખ્યો. કોઈને બિલ્કુલ ફિક્કુ બનાવ્યું. કોઈ ફળ ઝાડના બિલ્કુલ ઉપર લગાવ્યું, તો કોઈ વચમાં લગાડ્યું. કોઈને એકબીજાની ઉપર-નીચે ઝુમખાઓની સૂરતમાં, તો કોઈને એક-એક અલગ-અલગ રીતે લગાવ્યા. તે ફળોમાં કેવી રીતે ખોરાક પહોંચાડ્યો અને દરેકને સ્વાદ તથા કલરમાં અલગ-અલગ બનાવ્યા.

અલ્લાહપાક (ની ઝાત-સિફતો) વિશે માન્યતાઓ

● અલ્લાહપાક એક છે. તે જ આપણા તથા સર્વ જગતને પેદા કરનાર સર્વ-શક્તિમાન છે તથા તેના સિવાય કોઈ આ જગતને પેદા કરનાર નથી.

કુર્આન શરીફમાં એનો ઉલ્લેખ કરતાં અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે કે, તે જ એકલો જબરદસ્ત અલ્લાહપાક છે. તેણે આકાશો તથા પૃથ્વીને હિકમતસર બનાવ્યા. *(સૂરએ ઝુમર : ૫)*

● તમામ જગતોના માલિક અલ્લાહપાક જ છે.

અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : સર્વ વખાણ અલ્લાહપાકને જ માટે છે, જે દરેક (જુદા જુદા) જગતનો પરવરદિગાર છે. *(સૂ.ફાતિહા : ૧)*

● તેનો કોઈ ભાગીદાર નથી. તેના સિવાય કોઈ પણ ઈબાદત (પૂજ્ય)ને લાયક નથી.

કુર્આન શરીફમાં છે : જેનો કોઈ શરીક નથી, મને એનો જ હુકમ થયો છે, અને હું સૌથી પહેલો ફરમાંબરદાર છું. આપ ફરમાવી દો કે, શું હવે હું અલ્લાહપાક સિવાય કોઈ બીજો રબ શોધું ? *(સૂ.અન્આમ : આયત : ૧૬૩/૧૬૪)* અલ્લાહ તઆલા સિવાય કોઈની સત્તા નથી. તેણે તો એ જ હુકમ આપ્યો છે કે, તેના સિવાય કોઈની ઈબાદત (પૂજા) ન કરો. એ જ સીધો માર્ગ છે, પરંતુ ઘણાખરા લોકો જાણતા નથી. *(સૂ.યૂસુફ : આયત-૪૦)*

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદી.) નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમથી એક રિવાયત વર્ણન કરે છે કે, અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું : ઈબ્ને આદમ (ઈન્સાન)એ મને જૂઠલાવ્યો અને મને બૂરૂ ભલુ કહ્યું. એણે

મને જૂઠલાવ્યો (એનો મતલબ) એણે એમ કહ્યું કે અલ્લાહપાકે મને જે રીતે પહેલી વાર પેદા કર્યો, એ રીતે બીજી વાર સજીવન કરી શકશે નહીં. જ્યારે કે (વાત એમ છે કે) પ્રથમ વાર પેદા કરવું મારા માટે બીજી વાર સજીવન કરવાથી વધુ સહેલું નથી (તો પછી ફરી વાર સજીવન કરવું તો અત્યંત સહેલું છે). અને એણે મને બૂરૂ ભલુ કહ્યું તે(નો મતલબ એ કે) એણે એમ કહ્યું કે, અલ્લાહ તઆલાએ (કોઈને પોતાની) અવલાદ બનાવી લીધી છે. જ્યારે કે હું એકલો જ છું, બેનિયાઝ છું, ન મેં કોઈને જણ્યો છે, ન મને કોઈએ પેદા કર્યો છે, અને ન કોઈ મારા સમકક્ષ છે.

(બુખારી શરીફ, કિતાબુત્તફસીર, સૂરએ ઈખ્લાસનો બાબ, હદીષ નં.૪૯૭૪)

- તેની ઝાત, ગુણો, કામો અને દરજ્જા જેવો કોઈ નથી. મખ્લૂક સાથે તેની કોઈ પણ પ્રકારે તુલના કરી શકાતી નથી. તે પોતાની સઘળી સિફતો સાથે હંમેશાથી કદીમ (આદિ) છે.

જેમકે અલ્લાહપાક કુર્આન શરીફમાં ફરમાવે છે : અલ્લાહ તઆલા સિવાય કોઈ પણ ઈબાદતને લાયક નથી. તે સજીવ (અને) સર્વ જગતનો રક્ષક છે. ન તેને ઝોકું આવે છે, અને ન ઉંઘ. આકાશો અને પૃથ્વીમાં જે કાંઈ છે, તે તેનું જ છે. એવો કોણ છે, જે તેની આજ્ઞા વિના તેની પાસે (કોઈની) ભલામણ કરી શકે ? તે લોકોની આગલી અને પાછલી સૌ હાલતોને જાણે છે. અને સૌ મળી તેના જ્ઞાનમાંથી કોઈ ચીજને પહોંચી (એટલે જાણી) શકતા નથી, પરંતુ જેટલું તે જાહેર કરવા ચાહે. તેની કુરસી (એટલી વિશાળ છે કે) આકાશો તથા પૃથ્વીની ગુંજાઈશ ધરાવે છે અને તે બન્નેનું રક્ષણ તેને કંઈ ભારે નથી અને તે જ સર્વોપરી (અને) મહત્તાવાળો છે. *(આયતુલ કુર્સી)*

બીજી જગ્યાએ એ વર્ણન છે : તેના જેવી કોઈ વસ્તુ નથી અને તે જ સઘળુ સાંભળનાર, જોનાર છે. *(સૂરએ શૂરા : ૧૧)*

- અલ્લાહ તઆલા સિવાય કોઈ હાઝિર-નાઝિર નથી.
- તે જ અલ્લાહપાકમાં પરિપૂર્ણતા અને પ્રતિષ્ઠાના દરેક ગુણો છે.
- તે જ અલ્લાહપાક દરેક ખોડ અને ઉણપથી પવિત્ર છે.

કુર્આન શરીફમાં ફરમાવ્યું : તે શહેનશાહ છે. (સૌ એબોથી) પવિત્ર છે. (ખામીઓથી) સલામત છે. *(સૂરએ હશ્ર : ૨૩)*

- કોઈ વસ્તુ તેને લાચાર (કમઝોર) કરી શકતી નથી. તેની મરજી વિરૂદ્ધ કોઈ વસ્તુ વજૂદમાં આવી શકતી નથી.

જેમકે અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે : અને અલ્લાહપાક એવો નથી કે તેને કોઈ વસ્તુ આકાશોમાં કે પૃથ્વીમાં હાર આપી શકે. તે જ ખૂબ જાણનાર (અને) સર્વ શક્તિમાન છે. *(સૂરએ ફાતિર : આયત-૪૪)*

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદી.) રિવાયત વર્ણન કરે છે કે, આપ (સલ.)એ ફરમાવ્યું : તમારામાંથી કોઈ પણ આ રીતે દુઆ ન કરે કે, ‘‘અય અલ્લાહ તઆલા ! તુ ચાહે તો મને બખ્શી દે અને તુ ઈચ્છે તો મારા પર રહમ (કૃપા) કર, તુ ચાહે તો રોઝી આપ.’’ બલ્કે (મારી દુઆ જરૂર પૂરી થશે એવી પાકી ખાત્રી સાથે) પોતાના સવાલ (દુઆ)માં લાગ્યો રહે. અલ્લાહપાક જે ચાહશે તે જ કરશે, તેને કોઈ જબરદસ્તી (મજબૂર અને કમજોર) કરી શકતું નથી.
(બુખારી શરીફ, કિતાબુત્તવહીદ, બત્રીસમો બાબ, હદીષ નં.૭૪૭૭)

- સૌથી પહેલાં હંમેશાથી જ છે અને સૌથી છેવટમાં પણ હંમેશા રહેશે. જગતનું પહેલાં અસ્તિત્વ અને વુજૂદ જ ન હતું. અલ્લાહ પાકના પેદા કરવાથી જ જગત અસ્તિત્વમાં આવ્યું. અને તે પહેલાં ફક્ત અલ્લાહપાકની જ ઝાત સઘળી સિફતો સાથે મૌજૂદ હતી.

કુર્આન શરીફમાં ઉપરોક્ત અકીદા પર પ્રકાશ ફેંકવામાં આવ્યો છે. જેમકે ફરમાવ્યું : તે જ સૌ (મખ્લૂક)થી પહેલો અને સૌથી છેલ્લો અને જાહેર તથા ગુપ્ત છે. અને તે જ દરેક વસ્તુનો સંપૂર્ણ જાણનાર છે. તે જ છે, જેણે આકાશો અને પૃથ્વીને ૬ દિવસ (જેટલા વખત)માં બનાવ્યા.
(સૂરએ હદીદ : આયત : ૩-૪)

- આ સર્વ સૃષ્ટિ તે જ અલ્લાહપાકે પોતાની શક્તિથી સર્જન કરી.

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદી.)ની એક લાંબી હદીષમાં આ શબ્દો પણ છે : જે પણ સજીવ સૃષ્ટિ છે, તેને અલ્લાહપાક જ પેદા કરનાર છે.
(બુખારી શરીફ, કિતાબુત્તવહીદ, હદીષ નં.૭૪૦૯)

- તેને કદી પણ ફના અને મૌત આવશે નહીં. તે જ માત્ર સર્જનહાર અને પાલનહાર તથા માલિક છે. તેણે પોતાના અપાર ઈલ્મ (જ્ઞાન) વડે મખ્લૂક (સૃષ્ટિ) પેદા કરી.

કુર્આન શરીફમાં એનો ઉલ્લેખ કરતાં ફરમાવ્યું : જે કોઈ આ પૃથ્વી પર છે, તે સૌનો નાશ થનાર છે. અને માત્ર આપના પરવરદિગારની હસ્તી જ બાકી રહેશે. જે પ્રભાવશાળી અને બખ્શિશવાળો છે. *(સૂ.રહમાન : આયત-૨૭)*

- સમગ્ર સૃષ્ટિ (આકાશ-પાતાળ)માં તે જે ચાહે છે, તે જ થાય છે. તેના ઈરાદા વગર કોઈ કામ થતું નથી.

જેમકે અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : આપ ફરમાવી દો કે, એવો કોણ છે, જે તમને અલ્લાહપાકથી બચાવી શકે. જો તે તમોને આપવા ચાહે અથવા તમારી સાથે મહેરબાની કરવા ચાહે, અને તેઓ પોતાના માટે અલ્લાહપાકના સિવાય કોઈ કાર્યસાધક કે કોઈ સહાયક મેળવી શકશે નહીં. *(સૂ.અહઝાબ-૧૭)*

બીજી જગ્યાએ ફરમાવ્યું : અને જો અલ્લાહપાક તમને ગુમરાહ રાખવા ચાહતો હોય, તો ભલેને હું તમને નસીહત કરવા ચાહું, પણ મારો બોધ તમને લાભ નહીં આપે. *(સૂરએ હૂદ : આયત-૨૪)*

હઝરત ઝૈદ બિન સાબિત (રદી.) રિવાયત વર્ણન કરે છે કે, એમને નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમે એક દુઆ શીખવી (જેમાં અલ્લાહપાકના વખાણ અને ગુણો પણ છે. હદીષ ઘણી લાંબી છે. તેમાં આ શબ્દો પણ છે :) તૂ જે ચાહે છે તે જ થાય છે, અને તૂ જે નથી ચાહતો તે નથી થતું. કોઈ પણ હરકત (કુદરત) અને કુવ્વત (શક્તિ) તારા જ ઈરાદાથી થાય છે. સાચે જ તુ દરેક વસ્તુ પર કુદરત ધરાવે છે. *(મુસ્નદે અહમદ : ૧૯૧/૫)*

- માનવીય બુધ્ધિ ફક્ત બુધ્ધિથી તેની ઝાત અને વિશેષણોને સમજી શકતી નથી. મખ્લૂક જેવા અવયવો, જરૂરતો અને શકલ વગેરેથી તે સંપૂર્ણ પાક છે.

આ અકીદો પણ નીચે દર્શાવેલ કુર્આન શરીફની આયતથી સમજમાં આવે છે : અને એ લોકો તે (અલ્લાહ)ના ઈલ્મને પોતાના જ્ઞાન વડે ઘેરી

શકતા નથી. *(સૂરએ તાહા : ૧૧૦)* અને અલ્લાહપાકે દરેક વસ્તુને (પોતાના જ્ઞાનથી) ઘેરી રાખી છે. *(સૂરએ નિસાઅ્ : ૧૨૬)*

- તે જીવંત છે, તેને કદી મૌત આવશે નહીં. ઝબરદસ્ત વહીવટકર્તા છે. કદી આરામ કરતો નથી, કદી ખાતો-પીતો નથી, કદી ઉંઘ કે ઉંઘનું ઝોકું તેને આવતું નથી. જગતની વ્યવસ્થાથી તે કદી થાકતો નથી. સઘળી ચીઝોને તેણે આવરી લીધી છે. બધી સીમાઓ, દિશાઓ અને બંધનોથી પાક છે.

જેમકે ફરમાવ્યું : અને આપ તે અમર (અલ્લાહ તઆલા) પર ભરોસો કરો, કે જે (કદી) મરનાર નથી અને તેની ખૂબીઓ યાદ કરો. *(સૂ. ફુરકાન : આયત-૫૮)* અને આયતુલ કુર્સીમાં ઉપરોક્ત અકીદા પર વધુ પ્રકાશ પાડતાં ફરમાવ્યું : અલ્લાહપાક સિવાય કોઈ પણ પૂજ્ય નથી. તે સજીવ (અને) સર્વ જગતનો રક્ષક છે. ન તેને ઝોકું આવે છે અને ન ઉંઘ.

- પોતાની કોઈ પણ જરૂરત વગર મખ્લૂક (સૃષ્ટિ)ને પેદા કરનાર છે. તેમના સમકક્ષ કોઈ નથી. તે કોઈનો મોહતાજ નથી. સર્વ જગત તેનું મોહતાજ છે, પરંતુ તે પોતે સર્વથી બેનિયાઝ છે.

જેમકે કુર્આન શરીફમાં ફરમાવ્યું : અલ્લાહ તઆલા જ દરેક વસ્તુનો સર્જનહાર અને તે જ દરેક વસ્તુનો રક્ષક છે. *(સૂરએ ઝુમર : ૬૨)* આ બધું તો અલ્લાહપાકનું જ સર્જેલું છે, ત્યારે હવે મને બતાવો કે તેના સિવાય બીજા જે (મઅ્બૂદ) છે, તેઓએ શું સર્જયું છે ? *(સૂરએ લૂકમાન : ૧૧)* અલ્લાહપાક તે જ છે, જેણે તમને પેદા કર્યા, પછી તમને રોઝી આપી, ફરી તમને મૃત્યુ આપે છે, પછી તમને સજીવન કરશે. શું તમારા (ઠેરવેલા) શરીકોમાંથી કોઈ એવો છે, જે આ કાર્યો પૈકી કંઈ પણ કરી શકે ? *(સૂ. રૂમ : ૪૦)* તેના જેવી કોઈ વસ્તુ નથી. *(સૂ. શૂરા : ૧૧)* હે લોકો ! તમે સર્વે અલ્લાહના મોહતાજ છો અને અલ્લાહપાક બેપરવા સઘળી ખૂબીઓવાળો છે. *(સૂ.ફાતિર : ૩૫)*

- અલ્લાહ તઆલા ચાહે તેને ઈઝઝત અને ચાહે તેને ઝિલ્લત આપે છે. ચાહે તેને બાદશાહત આપે છે અને ચાહે તેની પાસેથી બાદશાહત છીનવી લે છે.

કુર્આન શરીફમાં છે : (હે નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ) આપ

(અલ્લાહથી) એમ ફરમાવ્યા કરો કે, હે સલ્તનતોના માલિક અલ્લાહ ! તુ ચાહે તેને બાદશાહી આપે છે અને ચાહે તેની પાસેથી બાદશાહી છીનવી લે છે, અને તુ ચાહે તેને માન આપે છે અને ચાહે તેને હલકો પાડે છે. બેશક, તુ દરેક વસ્તુ પર સંપૂર્ણ શક્તિમાન છે. *(આલિ ઈમરાન : ૨૬)*

- અલ્લાહ તઆલા જ બીમારને શીફા આપે છે. મખ્લૂક (સમગ્ર સૃષ્ટિ)ને રોઝી આપે છે, અને એમની તકલીફોને દૂર કરે છે.

જેમકે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.)એ અલ્લાહ તઆલાના વખાણ અને ખૂબીઓનું વર્ણન કરતાં ફરમાવ્યું : પરંતુ કુલ જહાનનો પરવરદિગાર (મારો દોસ્ત છે), જેણે મને પેદા કર્યો છે. અને તે જ મને (સીધો) માર્ગ દેખાડે છે. અને જે મને ખવડાવે છે તથા પિવડાવે છે. અને જ્યારે હું બીમાર પડું છું, તો તે જ મને સાજો કરે છે. *(શુઅ્રા : ૭૭-૮૦)*

- કોઈ પણ પ્રકારની તકલીફ વગર બધાને જ રોઝી આપનાર છે. રોઝી આપવામાં તેને કોઈ પણ પ્રકારની તકલીફ પડતી નથી.

કુર્આન શરીફમાં છે : બેશક, અલ્લાહપાક પોતે જ સૌને રોઝી આપનાર, શક્તિવાન (અને) ઘણો બળવાન છે. *(સૂરએ ઝારિયાત : ૫૮)* પછી આપ ફરમાવી દો કે, શું હું તે અલ્લાહ તઆલા સિવાય અન્ય કોઈને પોતાનો કાર્યસાધક બનાવી લઉં કે જે આકાશો અને પૃથ્વીનો સર્જનહાર છે. વળી, તે સૌને ખવડાવે છે, પણ તેને કોઈ ખવડાવતું નથી. *(સૂરએ અન્આમ : ૧૪)*

હઝરત હારિષ અશ્અરી (રદી.) રિવાયત વર્ણન કરે છે કે, નબીએ કરીમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું કે, અલ્લાહપાકે હઝરત યહ્યા બિન ઝકરીયા (અલૈ.)ને પાંચ વાતોનો હુકમ ફરમાવ્યો, જેના ઉપર અમલ કરવામાં આવે અને એ પણ હુકમ ફરમાવ્યો કે, બની ઈસ્રાઈલને પણ એ વાતો પર અમલ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવે. (હદીષ ઘણી લાંબી છે, જેમાં હઝ. ઈસા અલયહિસ્સલામ સાથે હઝ. યહ્યા અલયહિસ્સલામની વાતચીત, ત્યાર બાદ બની ઈસ્રાઈલને બયતુલ મુકદસમાં ભેગા કરવાનો ઉલ્લેખ છે.) હઝરત યહ્યા (અલૈ.)એ સભામાં (સંબોધનની શરૂઆતમાં)

અલ્લાહપાકની તારીફ અને વખાણ કર્યા, ત્યાર બાદ કહ્યું : અલ્લાહપાકે મને પાંચ વાતો પર અમલ કરવાનો હુકમ આપ્યો છે, અને તમને બધાને પણ એ વાતો પર અમલ કરવા માટે હુકમ આપ્યો છે. (એમાંથી પહેલી વાત એ છે કે) તમે અલ્લાહપાકની જ ઈબાદત કરો અને તેની સાથે કોઈને શરીક ન ઠેરવો. (જો કોઈ વ્યક્તિ અલ્લાહપાક સિવાય કોઈ બીજાની ઈબાદત કરે તો) એનું ઉદાહરણ તો એવો માણસ છે, જે સંપૂર્ણ રીતે પોતાની માલ-મિલ્કતમાંથી સોના-ચાંદી આપીને કોઈ ગુલામ (શરીઅતની વ્યાખ્યા મુજબનો નોકર-ચાકર) ખરીદે, પછી તે ગુલામ કામમાં લાગે, (પરંતુ) તે કામનું વેતન પોતાના આકા (માલિક) સિવાય બીજા કોઈને આપી દે, તો શું તમારામાંથી કોઈ માણસ એ વાતે ખુશ થશે કે એનો ગુલામ આ પ્રમાણેનો હોય ? (જ્યારે તમે આ વાતને પસંદ નથી કરતા) તો પછી અલ્લાહ તઆલાએ તો તમને (સમગ્ર માનવજાતને) પેદા કર્યા અને તમને રોઝી પણ આપે છે. એટલે તેની જ ઈબાદત કરો અને તેની સાથે કોઈને શરીક (ભાગીદાર) ન ઠેરવો. *(મુસ્નદે અહમદ : ૨૦૨/૪)*

- કોઈ પણ જાતના ડર વગર સમગ્ર સૃષ્ટિને મૌત આપનાર છે.

કુર્આનમાં વર્ણન છે : જેથી તેઓના પરવરદિગારે તેઓના ગુનાહોના કારણે તેઓના ઉપર હાલાકી નાંખી, પછી સૌને બરબાદ કરી દીધા. *(સૂરએ શમ્સ : ૧૪)* આકાશો અને પૃથ્વીનું રાજ્ય તેનું જ છે. તે જ જીવન આપે છે તેમજ મૃત્યુ પણ તે જ આપે છે અને તે જ દરેક વસ્તુ પર કુદરતવાળો છે. *(સૂ.હદીદ : ૨)* બેશક, અમે જ જિવાડીએ છીએ અને અમે જ મૃત્યુ આપીએ છીએ અને અમારી જ તરફ સૌને પાછા આવવાનું છે. *(સૂ.કાફ : ૪૩)*

- અલ્લાહ તઆલાએ મખ્લૂકને પોતાના ઈલ્મથી પેદા કરી અને અલ્લાહ તઆલાએ મખ્લૂક (સૃષ્ટિ)માંથી દરેકનો અંતિમ સમય નક્કી કર્યો.
- કોઈ પણ જાતની પરેશાની વગર મૃત્યુ બાદ બધાને જ સજીવન કરશે.

કુર્આન શરીફમાં છે : અને એ (બધું આ કારણે થયું) કે કિયામત આવનાર છે. તેમાં જરાય શંકા નથી અને એ કે અલ્લાહપાક કબરવાળાઓને ઉઠાવશે. (ફરી સજીવન કરશે.) *(સૂ.હજ્જ : ૭)* અને તેઓ કહે છે કે, અમારા

માટે આ દુનિયાની જિંદગી સિવાય (બીજી) જિંદગી જ નથી, તેમજ અમારે ફરી જીવતા થવાનું નથી. અને જો આપ તે વખતે જોશો, જ્યારે તેઓને પોતાના પરવરદિગારની રૂબરૂ (હિસાબ માટે) ઉભા કરવામાં આવશે. (પછી) અલ્લાહપાક તેઓને પૂછશે કે શું આ (સજીવન થવું) સત્ય નથી ? તેઓ કહેશે કે બેશક, (સત્ય છે.) *(સૂ.અન્આમ : ૨૯-૩૦)* અને તે જ (અલ્લાહપાક) છે, જે સૃષ્ટિને પહેલી વાર બનાવે છે. ફરી તે જ તેને બીજી વાર બનાવશે અને આ (ફરીથી બનાવી કાઢવું) તેની નજદીક તદ્દન સહેલું છે. *(સૂરએ રૂમ : ૨૭)*

- સૃષ્ટિને પેદા કરતાં પહેલાં હંમેશાથી પોતાની સિફતો, ગુણો સાથે કાયમ છે. સૃષ્ટિ પેદા કરવાથી તેની કોઈ સિફતમાં કોઈ જ વધારો થયો નથી. કારણ કે તે પહેલાથી પોતાની સઘળી સિફતો સાથે સંપૂર્ણ જ હતા તથા દરેક વસ્તુ ઉપર શક્તિમાન હતા અને છે. દરેક વસ્તુ તેની મોહતાજ છે.

કુર્આન શરીફમાં ફરમાવ્યું : અલ્લાહપાક જ દરેક વસ્તુનો સર્જનહાર અને તે જ દરેક વસ્તુનો રક્ષક છે. આકાશો તથા પૃથ્વીની ચાવીઓ તેની જ પાસે છે. *(સૂરએ ઝુમર : ૬૨-૬૩)* તે જ અલ્લાહ તઆલા છે, જેના સિવાય કોઈ બંદગીને પાત્ર નથી. તે જ ગુપ્ત અને જાહેર વસ્તુનો જાણકાર છે. તે જ બેહદ મહાકૃપાળુ, મહાદયાળુ છે. તે જ અલ્લાહપાક છે, જેના સિવાય કોઈ બંદગીને પાત્ર નથી. તે શહેનશાહ છે. (સૌ ઐબોથી) પવિત્ર છે. (ખામીઓથી) સલામત છે. પનાહ આપનાર નિગેહબાની કરનાર, અતિ પ્રબળ, ખરાબીને દુરૂસ્ત કરનાર, અતિ મહત્તાવાળો છે. તેઓ જે શરીક ઠેરવે છે, તેથી ખુદાવંદ પવિત્ર છે. તે જ અલ્લાહપાક (જગતનો) ઉત્પન્નકર્તા, યોગ્ય રચના કરનાર અને સ્વરૂપ આપનાર છે. તેના જ સારા-સારા નામો છે. જે કંઈ આકાશો અને પૃથ્વીમાં છે, તે સૌ તેની જ પવિત્રતા બયાન કરે છે અને તે જ જબરદસ્ત હિકમતવાળો છે. *(સૂરએ હશ્ર : ૨૨-૨૪)*

- દરેક કામ તેના માટે આસાન છે. તે કોઈનો હાજતમંદ નથી. જેમકે ઉપરની આયતથી માલૂમ થાય છે.

હઝ. અબૂઝર (રદી.) હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમથી રિવાયત

વર્ણન કરે છે કે, અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : (રિવાયત ઘણી લાંબી છે, જેમાં અંતિમ શબ્દો આ પ્રમાણે છે) જ્યારે હું કોઈ વસ્તુનો ઈરાદો કરૂં છું, તો તેને (આટલું જ) કહું છું : (સર્જન) થઈ જા, અને તે કામ (તરત જ) થઈ જાય છે. *(ઈબ્ને માજહ, કિતાબુઝઝુહદ, તૌબા વિશેનો બાબ, હદીષ નં.૪૩૨૮)*

- મખ્લૂક (સૃષ્ટિ)ને પોતાના સંપૂર્ણ જ્ઞાન સાથે પેદા કરી તથા તેમની (સારી-નરસી) તકદીર (ભાગ્ય) નક્કી કરી. દરેક વસ્તુ તેના ઈરાદાથી જ ચાલે છે. તે જે ચાહે છે, તે થાય છે. અને જે નથી ચાહતા તે નથી થતું.

કુરૂઆન શરીફમાં એનો ઉલ્લેખ કરતાં ફરમાવ્યું : જેથી અમે પવનને તેમના આધિન કરી દીધો, જે તેમની આજ્ઞાનુસાર જ્યાં તેમને જવું હોય તે તરફ (જાહેરમાં) મંદ મંદ ચાલતો. *(સૂરએ સૉદ : ૩૬)* અને સૂર્ય પણ (એક નિશાની છે જે) પોતાના ઠેકાણા તરફ ચાલતો રહે છે. આ નિયમ સર્વ-શક્તિમાન સર્વજ્ઞ (અલ્લાહપાક)નો નિર્માણ કરેલો છે. *(સૂરએ યાસીન : ૩૮)* અને અલ્લાહપાકની ઈચ્છા વિના તેમાં કંઈ પણ ઈચ્છા કરી શકશો નહીં. બેશક, અલ્લાહપાક સર્વજ્ઞ (અને) હિકમતવાળો છે. *(સૂરએ દહ્ર : ૩૦)*

- મખ્લૂકને સારા કામોનો આદેશ આપ્યો અને ખરાબ કૃત્યોથી રોકી.

ફરમાવ્યું : બેશક, અલ્લાહપાક તમને અદલ (અકીદા, કરણીઓ, કર્મો, લોકો સાથેની રહેણીકરણી વગેરેમાં ન્યાય) તથા એહસાન અને સગાં-સબંધીઓને આપવાનો હુકમ કરે છે. અને નિર્લજ્જતા તેમજ બૂરા કામોથી તથા અભિમાન કરવાથી રોકે છે. *(સૂરએ નહલ : ૯૦)*

જેમકે આપ (સલ.) મારફત પણ લોકોને એનો આદેશ આપ્યો. હઝરત આઈશા (રદી.) રિવાયત કરે છે કે, હુઝૂર (સલ.)ને મેં આ વાત ફરમાવતા સાંભળ્યા કે, તમે સારી વસ્તુઓનો આદેશ આપો અને ખરાબ (કામો અને વાતો)થી (એકબીજાને) રોકો. એ સમય આવતાં પહેલાં કે તમે દુઆ કરો અને તમારી દુઆ કબૂલ ન થાય. *(ઈબ્ને માજા, કિતાબુલ ફિતન, હદીષ નં.૪૦૦૪)*

- દરેક માણસના દરેક કાર્યોના સર્જનહાર માત્ર અલ્લાહપાક છે. માણસો માત્ર કાર્ય કરનાર છે.

- કોઈ ચીઝને હલાલ યા હરામ કરવાનો અધિકાર એક માત્ર અલ્લાહ તઆલાને જ છે.

જેમકે ઈસ્લામ પૂર્વે કુરૈશીઓ સિવાય આખા અરબના સ્ત્રી-પુરૂષો નગ્ન થઈ તવાફ કરતા અને એમ કહેતા કે, જે કપડાં પહેરી ગુનાહ કર્યા હોય, તેને પહેરી તવાફ કેવી રીતે થાય ? એ સિવાય અમૂક લોકો થોડું ખાતા અને ખાવાની અમૂક વસ્તુ એ બિલ્કુલ ન ખાતા. તે વિશે અલ્લાહપાકે ફરમાવ્યું : (હે નબી સલ. !) આપ પૂછો કે, અલ્લાહ તઆલાની તે શોભા જેને તેણે પોતાના બંદાઓ માટે પેદા કરી છે, તેને તેમજ ખાવા (પીવા)ની પવિત્ર ચીજોને કોણે હરામ કરી છે ?

- અલ્લાહપાક પોતાના બંદાઓના સદ્કાર્યોથી ખુશ થાય છે અને ખરાબ કામોથી નારાજ થાય છે.

કુર્આન શરીફમાં છે : જે કોઈ કુફ્ર કરે છે, તો તેનું કુફ્ર તેના જ ઉપર (વબાલ થઈ) પડશે. અને જે કોઈ નેક કાર્ય કરે છે, તો તેઓ પોતાના જ માટે (આખિરતનું) ઘર શણગારી રહ્યા છે. એટલા માટે (લોકો જુદા પડી જશે.) અલ્લાહપાક પોતાના ફઝલથી તે લોકોને (સારો) બદલો આપે, જેઓ ઈમાન લાવ્યા અને નેક કામો કર્યા. *(સૂરએ રૂમ : ૪૪-૪૫)*

અલ્લાહપાક પોતાના બંદાઓના સદ્કાર્યોથી કેટલા પ્રસન્ન થાય છે, તેનો અંદાજો નીચે વર્ણવેલ હદીષથી આવી જશે. હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદી.) રિવાયત વર્ણન કરે છે કે, અલ્લાહ તઆલાના રસૂલ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું : અલ્લાહપાક ફરમાવે છે કે, મેં મારા નેક (સદ્કાર્યો કરનારા) બંદાઓ માટે એવી જન્નત (અને નેઅમતો) તૈયાર કરી રાખી છે, જે ન તો કોઈ આંખે કદી જોઈ હશે, ન કોઈના કાને સાંભળી હશે અને ન કોઈ વ્યક્તિના દિલમાં તે વસ્તુ(નો વિચાર સુદ્ધાં) આવ્યો હશે.

(ઈબ્ને માજહ, કિતાબુઝ્ઝુહદ્દ, જન્નત વિશેનો બાબ, હદીષ નં.૪૩૨૮)

- અલ્લાહપાક કોઈને તેની શક્તિથી વધુ કરવાનો આદેશ આપતો નથી.

કુર્આન શરીફમાં ફરમાવ્યું : (અલ્લાહપાક તરફથી) કોઈને તેના ગજા

ઉપરાંત હુકમ આપવામાં આવતો નથી. *(સૂરએ બકરહ : ૨૩૩)* અલ્લાહ તઆલા તમારા માટે (હુકમોમાં) સહેલાઈ ચાહે છે. અને તમને મુશ્કેલીમાં નાખવા ઈચ્છતો નથી. *(સૂરએ બકરહ : ૧૮૫)*

- જગતમાં જે કાંઈ બૂરૂં-ભલું થાય છે, તે બધાને અલ્લાહ (જલ્લ શાનુહૂ) એના અસ્તિત્વ પૂર્વે હંમેશાથી જાણે છે અને પોતાની જાણકારી મુજબ એને પેદા કરે છે. તકદીર એનું જ નામ છે અને બુરાઈઓને પેદા કરવામાં મોટું રહસ્ય છે. જેને હર કોઈ જાણી શકતું નથી.
- અલ્લાહ તઆલાથી નીડર અથવા નિરાશ થઈ જવું કુફ્ર છે.
- અલ્લાહ તઆલાની રહમતથી નાઉમ્મીદ થવું કુફ્ર છે.

કુર્આન શરીફમાં ફરમાવ્યું : તમે અલ્લાહ તઆલાની રહમતથી નિરાશ થશો નહીં. *(સૂરએ ઝૂમર : ૫૨)*

- અલ્લાહપાક સિવાય કોઈ ગૈબ જાણતું નથી.

હમ્માદ બિન સલમહ અબુલ હુસૈન મદનીથી રિવાયત વર્ણન કરે છે કે, તેઓ ફરમાવે છે : (હદીષ લાંબી છે, તેમાં અંતમાં આ શબ્દો છે) રૂબય્યિઅ બિન્તે મુઅવ્વિઝ (રદી.) વર્ણવે છે કે, મારી સુહાગરાત પછીની સવારમાં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ અમારે ત્યાં પધાર્યા. તે સમયે મારી પાસે બે નાની છોકરીઓ (ઈસ્લામી શેઅર) પઢી રહી હતી અને તેમાં બદરની લડાઈમાં શહીદ થયેલા મારા પૂર્વજોના વખાણ પણ કરી રહી હતી. એ શેઅરમાં તેમણે (નબી સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ વિશે) કહ્યું : અને અમારા (લોકો)માં એક એવા નબી છે, જેઓ આવતી કાલે થનારી બધી જ વસ્તુઓ જાણે છે. તો આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું કે, (તમે લોકો શેઅર કહો છો) તો તેમાં આ શેઅર ન કહો, (કેમકે) આવતી કાલે જે કંઈ થવાનું છે, તે અલ્લાહપાક સિવાય કોઈ પણ જાણતું નથી.

(ઈબ્ને માજહ, કિતાબુન્નિકાહ, હદીષ નં.૧૮૯૭)

ફરમાવ્યું : અને અલ્લાહપાકની પાસે તમામ ગૈબની વસ્તુઓના ખઝાના છે. જેને તેના સિવાય કોઈ જાણતું નથી. *(સૂરએ અન્આમ : ૫૯)*

- જો અલ્લાહ તઆલા ચાહશે, તો ગુનાહે સગીરા (નાના ગુનાહ) કરનારને શિક્ષા આપશે.

કુર્આન શરીફમાં ફરમાવ્યું : ફરી ચાહે તેને ક્ષમા કરશે અને ચાહે તેને શિક્ષા કરશે અને અલ્લાહપાક દરેક વસ્તુ પર સંપૂર્ણ શક્તિમાન છે.

(સૂરએ બકરહ : ૨૮૪)

- જો અલ્લાહ તઆલા ઈચ્છે તો મહાન ગુનાહોના અપરાધીઓને પણ તૌબા (પશ્ચાતાપ) વિના માફ કરી આપશે.

કુર્આનમાં છે : બેશક, આ વાતને (કદી) માફ નથી કરતો કે તેની સાથે કોઈને શરીક કરવામાં આવે અને એથી ઉતરતા ગુનાહ જેના માટે ચાહશે તેને બખ્શી દેશે. *(સૂરએ નિસાઅ : ૪૮)*

અબૂ ઈદ્રીસ ખવલાનીએ હઝરત ઉબાદહ બિન સામિત (રદી.)થી વર્ણવે છે કે, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમે અમારાથી પણ એ જ રીતે બયઅત લીધી, જે પ્રમાણે સ્ત્રીઓથી લીધી. એટલે કે તમે અલ્લાહપાક સાથે કોઈને ભાગીદાર ઠેરવશો નહીં, ચોરી કરશો નહીં, વ્યભિચાર કરશો નહીં, પોતાના બાલ-બચ્ચાઓની હત્યા કરશો નહીં અને એકબીજા પર ખોટા આરોપો લગાવશો નહીં. તમારામાંથી જે પણ એ (બયઅત)ને નિભાવે, તો તેનો સવાબ અલ્લાહપાકના શિરે છે. અને જે કોઈ ઉપરોક્ત દુષ્કાર્યોમાંથી કોઈ કાર્ય કરે, ત્યાર બાદ જો તેને દુનિયામાં જ તેની સજા મળે, તો તે (સજા) તેના માટે કફ્ફારો હશે. અને જો કોઈ વ્યક્તિ ઉપરોક્ત બદ્કાર્યોમાંથી કોઈ કાર્ય કરે તેમ છતાં અલ્લાહ તઆલા તેના ગુનાહને (દુનિયામાં લોકોથી) ઢાંકી દે, તો તેનું પરિણામ અલ્લાહપાકના હવાલે છે. જો તે ચાહશે તો (આખિરત-પરલોકમાં) અઝાબ આપશે અને જો ચાહશે તો તેને માફ (ક્ષમા) કરશે. (અંતે) અમે આ બધી વાતો પર આપના (પવિત્ર હાથો પર) બયઅત કરી.

(મુસ્લિમ, કિતાબુલ હુદૂદ, હદીષ નં.૧૭૦૯)

- હિદાયત (સત્ય માર્ગ) અને ગુમરાહી (પથભ્રષ્ટ) હકીકતમાં અલ્લાહ તઆલાની ઈચ્છાને આધારિત છે.

કુર્આન શરીફમાં છે : અને અલ્લાહપાક જેને ચાહે છે, તેને સીધો માર્ગ બતાવે છે. *(બકરહ : ૨૧૩)* (હે નબી !) આપ ફરમાવી દો કે બેશક, અલ્લાહ તઆલા ચાહે તેને ગુમરાહ રાખે છે, પણ જે કોઈ તેના તરફ રુજૂઅ થાય છે, તેને પોતાના તરફ માર્ગ દેખાડે છે. *(રઅદ : ૨૭)* (એ ઉપરાંત) અલ્લાહપાક જેને ચાહે છે તેને ગુમરાહ રાખે છે અને જેને ચાહે તેને સીધા માર્ગ પર લગાડી દે છે. *(સૂરએ અન્આમ : ૩૯)*

હઝરત અબૂ સલમહ બિન અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ (રદી.) ફરમાવે છે કે, મેં ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરત આઈશા (રદી.)ને પૂછ્યું કે, આપ (સલ.) રાત્રે જ્યારે (નમાઝે તહજ્જુદ વગેરે માટે) ઉઠતા, તો નમાઝની શરૂઆત કઈ રીતે ફરમાવતા ? તેમણે જવાબ આપ્યો કે, જ્યારે આપ (સલ.) રાત્રે ઉઠતા, તો આ દુઆથી પોતાની નમાઝ શરૂ ફરમાવતા : અય જિબ્રઈલ, મીકાઈલ અને ઈસ્રાફીલના પરવરદિગાર, આસમાનો અને જમીનો પેદા કરનાર, જાહેર અને ગૈબની વાતો જાણનાર ! તારા બંદાઓ જેમાં ઈખ્તેલાફ કરે છે, તેમાં તુ જ ફેંસલો કરે છે. મને સીધો (સત્ય) રસ્તો બતાવ. સાચે જ તુ જેને ચાહે તેને સીધા (સત્ય) માર્ગની હિદાયત આપે છે. *(કિતાબુ સલાતિલ મુસાફિરીન, આપની રાતની નમાઝ અને રાતની દુઆઓ વિશેનો બાબ, હદીષ નં.૧૭૧૧)*

● અલ્લાહપાકે મખ્લૂક (સૃષ્ટિ)માંથી દરેકનો અંતિમ સમય નક્કી કર્યો.

ફરમાવ્યું : આપ ફરમાવી દો કે, તમારા માટે એક દિવસ (મૌત)નો વાયદો (નક્કી) છે કે, જેનાથી તમે એક ઘડી ન પાછળ રહી શકશો અને ન આગળ વધી શકશો. *(સૂરએ સબા : ૩૦)*

● અલ્લાહ તઆલાના નિર્ણયોને કોઈ અટકાવી શકતું નથી.

ફરમાવ્યું : જો અલ્લાહપાક આપને કોઈ ઈજા પહોંચાડે, તો તેના સિવાય તેને ટાળનાર પણ કોઈ જ નથી. અને જો તે આપને કંઈક ભલાઈ પહોંચાડવા ચાહે, તો તેની કૃપાને કોઈ હટાવનાર પણ નથી. *(સૂરએ યૂનુસ : ૧૦૭)*

હઝરત મુઆવિયા બિન અબૂ સુફયાન (રદી.)એ મિમ્બર પર (ખુત્બો આપતાં) ફરમાવ્યું : અલ્લાહપાક (કોઈ પણ વ્યક્તિને કંઈ પણ) આપે, તો

(કોઈ) તેને રોકનાર નથી. અને જો અલ્લાહપાક (કોઈ નેઅમત) રોકી લે, તો કોઈ પણ (તે નેઅમત) આપનાર નથી. કોઈ માલદારને એની માલદારી અલ્લાહ (ના અઝાબ)થી બચાવી નથી શકતી. અલ્લાહપાક જેની સાથે ભલાઈનો ઈરાદો કરે છે, તેને દીની સમજબૂજ આપે છે. પછી હઝરત મુઆવિયા (રદી.)એ ફરમાવ્યું : મેં આ બધા કલિમા રસૂલુલ્લાહ (સલ.)થી આ મિમ્બરના પગથિયાઓ પર સાંભળ્યા છે.

(મુઅત્તા ઈમામ માલિક, કિતાબુલ કદર, હદીષ નં.૧૭૧૩)

- તેના ફેંસલાને કોઈ રદ કરી શકતું નથી, તેના હુકમને કોઈ પાછળ ધકેલી શકતું નથી અને તેના હુકમ ઉપર કોઈ સર્વોપરી થઈ શકતું નથી.

અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : અને તે (અલ્લાહ) સૌથી બેહતર ફેંસલો કરનાર છે. *(સૂ.યૂનુસ : ૧૦૯)* અલ્લાહપાક જે કંઈ રહમત (વરસાદ વગેરે) લોકો પર ખોલી આપે, તો તેને કોઈ અટકાવનાર નથી અને તે પોતે જે કંઈ અટકાવે, તો તેના (અટકાવ્યા) પછી તે વસ્તુને કોઈ ચાલુ કરનાર નથી. અને તે જ મહા બળવાન (અને) હિકમતવાળો છે. *(સૂ.ફાતિર : ૨)* તે ગુપ્ત અને જાહેરનો જાણકાર, સૌથી મોટો અને સર્વોપરી છે. *(સૂ.રઅદ-૯)* અને અલ્લાહપાક પોતાના ધારેલ કામમાં સર રહે છે. પરંતુ ઘણા લોકો આ વાતને જાણતા નથી. અલ્લાહપાક સિવાય કોઈનો હુકમ ચાલતો નથી. *(સૂ.યૂસુફ : ૨૧, ૬૭)* અને અલ્લાહપાક ચાહે તેવો હુકમ કરે છે. તેના હુકમને કોઈ રદ કરનાર નથી. *(સૂ.રઅદ : ૪૧)*

- કયામતના દિવસે નેક (સારા) લોકો અલ્લાહપાકનો દીદાર-દર્શન કરશે.

કુરૂઆન શરીફમાં ફરમાવ્યું : (પણ) તે દિવસે કેટલાક મુખડા હરખથી તાજા હશે અને પોતાના પરવરદિગારની તરફ નિહાળતા હશે.

(સૂરએ કિયામહ : ૨૨-૨૩)

હઝરત સુહૈબ (રદી.) આયત (જે લોકોએ સારા કાર્યો કર્યા, તેમના માટે જન્નત છે. અને વિશેષ એ કે તેમને અલ્લાહપાકના દીદાર કરાવવામાં આવશે)ની તફસીરમાં આપ (સલ.)નો ઈર્શાદ વર્ણન કરે છે કે, જ્યારે જન્નતી (સ્વર્ગવાસીઓ) જન્નતમાં દાખલ થઈ જશે, તો એક એલાન કરવાવાળો એલાન કરશે કે, તમને અલ્લાહપાક તરફથી વધુ એક ચીજ પ્રાપ્ત થશે.

જન્નતીઓ કહેશે : શું તેણે અમારા મુખડાઓને રોશન નથી કર્યા અને અમને છૂટકારો આપીને જન્નતમાં દાખલ નથી કર્યા ? (એટલે હવે કઈ વસ્તુની ઉણપ રહી જાય છે ?) તે (એલાન કરનાર) કહેશે : કેમ નહીં. પછી પરદો હટાવી લેવામાં આવશે. આપ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ ફરમાવે છે કે, અલ્લાહપાકની કસમ ! એમને અલ્લાહપાકના દીદાર કરવાથી વધુ શ્રેષ્ઠ કોઈ નેઅમત ન મળી.

(તિરમિઝી શરીફ, અબ્વાબુ સિફતિલ જન્નતિ, અલ્લાહપાકના દર્શન વિશેનો બાબ)

- તેની લવ્હે મહફૂઝ (સુરક્ષિત તખ્તીઓ) તથા કલમ, અર્શ અને કુરસી ઉપર ઈમાન ધરાવીએ છીએ, પરંતુ આ સઘળામાંથી તે કોઈનો પણ મોહતાજ નથી, બલ્કે માલિક છે.

કુર્આન શરીફમાં ઉલ્લેખ છે : અર્શનો માલિક મોટાઈવાળો છે. *(સૂરએ બુરૂજ : ૧૫)* તેની કુરસી (એટલી વિશાળ છે કે તે) આકાશો તથા પૃથ્વીની ગુંજાઈશ ધરાવે છે. *(સૂરએ બકરહ : ૨૫૫)* જે લવ્હે મહફૂઝમાં (લખાયેલું) છે. *(સૂરએ બુરૂજ : ૨૨)* તે જ અર્શે અઝીમનો માલિક છે. *(સૂરએ તવબહ : ૧૨૯)* તે જ ઉચ્ચ દરજ્જાવાળો, અર્શનો માલિક છે. *(સૂરએ મુઅમિન : ૧૫)* અને તેની જ પાસે અસલ કિતાબ છે. *(સૂરએ રઅદ : ૩૯)* કલમના તથા જે કંઈ તે (ફરિશ્તા) લખે છે, તેના સોગંદ. *(સૂરએ કલમ : ૧)*

- તેના ફરિશ્તાઓ, નબીઓ અને રસૂલો પર તથા તેમના ઉપર ઉતરનાર કિતાબો, આખિરત, તકદીર અને જન્નત-જહન્નમ પર ઈમાન ધરાવીએ છીએ અને ગવાહી આપીએ છીએ કે, તે બધા જ સાચા છે.

અલ્લાહપાક ફરમાવે છે : રસૂલ (તે ચીઝના સત્ય હોવા પર) યકીન રાખે છે. જે કંઈ તેમના પરવરદિગાર તરફથી તેના ઉપર ઉતારવામાં આવ્યું છે. અને મુસલમાનો પણ (યકીન રાખે છે) દરેકે દરેક, અલ્લાહ તઆલા પર તેમજ તેના ફરિશ્તાઓ પર તેમજ તેની કિતાબો પર તથા તેના પયગમ્બરો પર ઈમાન લાવ્યા. (તેથી એમ કહે છે) કે પયગમ્બરોમાંથી કોઈને અમે જુદા સમજતા નથી. પરંતુ મહાન નેકી એ છે કે, જે કોઈ અલ્લાહ તઆલા પર અને છેલ્લા દિવસ (આવવા) પર અને ફરિશ્તાઓ(ની હસ્તી) પર અને સર્વ

(આકાશી) કિતાબો અને (સઘળા) પયગમ્બરો પર ઈમાન લાવે. અને કિયામતના દિવસ ઉપર પણ યકીન રાખે છે. *(સૂરએ બકરહ : ૨૮૫, ૧૭૭, ૪)* હે ઈમાનવાળાઓ ! (જરૂરી અકીદાઓ સબંધી સાંભળો કે) અલ્લાહપાક ઉપર અને તેના રસૂલ (મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ) ઉપર યકીન રાખો તથા જે કિતાબ (કુર્આન) પોતાના રસૂલ (મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમ) પર ઉતારી છે, તેના ઉપર તથા જે કિતાબ પ્રથમ (બીજા નબીઓ પર) ઉતારી હતી, તેના ઉપર (પણ યકીન રાખો). અને જે શખ્સ અલ્લાહપાક પર અને તેના ફરિશ્તાઓ પર તથા તેની કિતાબો પર તેમજ તેના રસૂલો પર અને કિયામતના દિવસ પર યકીન નહીં રાખે, તો તે શખ્સ માર્ગ ભૂલી બહુ દૂર જઈ પડ્યો. *(સૂરએ નિસાઅ : ૧૩૬)*

- તેનાથી કોઈ જન્મ્યું નથી અને તે પોતે પણ કોઈનાથી જન્મ્યા નથી.

કુર્આન શરીફમાં એની પણ છણાવટ કરી છે : તેને કોઈ અવલાદ નથી અને ન તે કોઈની અવલાદ છે. *(સૂરએ ઈખ્લાસ : ૩)*

- તેની ઝાત ભાગીદારીથી પાક છે.

કુર્આન શરીફમાં છે : અને તેના સમાન કોઈ જ નથી. *(સૂ.ઈખ્લાસ-૪)*

અલ્લાહપાકના રસૂલ (સલ.) ફરમાવે છે કે, અલ્લાહપાકે ફરમાવ્યું : મને મનુષ્યએ જૂઠલાવ્યો અને તે તેના માટે યોગ્ય ન હતું, અને ઈન્સાને મને બૂરૂ-ભલુ કહ્યું અને તે પણ તેના માટે મુનાસિબ ન હતું. સાર એ કે એણે મને જૂઠલાવ્યો (એટલે કે) તેણે એમ કહ્યું કે, હું તેને ફરી વાર એ રીતે સજીવન નહીં કરૂં, જે રીતે મેં એને પહેલીવાર પેદા કર્યો. અને એણે મને બૂરૂ-ભલુ કહેવાનો અર્થ એ કે તેણે એમ કહ્યું કે, અલ્લાહપાકે (કોઈને પોતાનો) બેટો બનાવી લીધો છે. અને હું એકલો જ છું, બેનિયાઝ છું, ન મેં કોઈને જણ્યો છે, અને ન મને કોઈએ જણ્યો છે, અને ન કોઈ મારા સમાન (અને બરાબરીયો) છે. *(બુખારી શરીફ, કિતાબુત્તફસીર, સૂરએ ઈખ્લાસનો બાબ, હદીષ નં.૪૯૭૫)*

- અમે અલ્લાહ અને તેની દરેક સિફતો પર ઈમાન ધરાવીએ છીએ.

કુર્આન શરીફમાં ફરમાવ્યું : (હે મુસલમાનો !) તમે કહો કે અમે અલ્લાહ

તઆલા પર ઈમાન લાવ્યા છીએ અને જે (કુર્આન) અમારા ઉપર ઉતારવામાં આવ્યું છે, તેના ઉપર તથા જે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) તથા હઝ. ઈસ્માઈલ (અલૈ.) અને હઝરત ઈસ્હાક (અલૈ.) અને હઝરત યાકૂબ (અલૈ.) તેમજ તેમના વંશજો પર મોકલવામાં આવ્યું. વળી, તેના ઉપર પણ કે જે હઝરત મૂસા (અલૈ.) અને હઝરત ઈસા (અલૈ.)ને આપવામાં આવ્યું તથા જે બીજા નબીઓને તેમના પરવરદિગાર તરફથી અર્પણ થયું તે સૌ પર (ઈમાન લાવ્યા છીએ). *(સૂરએ બકરહ : ૧૩૬)*

તવહીદ (એકેશ્વરવાદ) અને શિર્ક (અનેકેશ્વરવાદ) વિશે અકીદાઓ

● તવહીદનો અકીદો તમામ ઈબાદતો અને અમલોની મુખ્ય જડ છે. તવહીદ દીનની પ્રથમ બુનિયાદ છે. તવહીદ પછી જ તમામ ઈબાદતો અને કાર્યો કબૂલ કરવામાં આવે છે. મુઅમિનની સૌથી મોટી અને મૂલ્યવાન પૂંજી તવહીદ છે.

અલ્લાહપાકે પોતે જ કુર્આન શરીફમાં એની પુષ્ટિ ફરમાવી છે કે, અલ્લાહપાકે તેમજ ફરિશ્તાઓએ તથા ઈલ્મવાળાઓએ સાક્ષી આપી કે તેના સિવાય કોઈ ઈબાદતને લાયક નથી, તે જ ન્યાય સાથે જગતની વ્યવસ્થા રાખે છે. *(સૂરએ આલિ ઈમરાન : ૧૮)* અને તમારા પહેલાં અમે જેટલા રસૂલ મોકલ્યા તેમને અમે એ જ હુકમ મોકલ્યો કે મારા સિવાય કોઈ પણ બંદગીને પાત્ર નથી. માટે મારી જ બંદગી કરો. *(સૂરએ અંબિયા : ૨૫)*

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદી.) રિવાયત વર્ણન કરે છે, જેમાં તેઓ ફરમાવે છે કે, રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમને પૂછવામાં આવ્યું કે, સૌથી શ્રેષ્ઠ અમલ (કાર્ય) શું છે ? આપે ફરમાવ્યું : અલ્લાહ તઆલા પર ઈમાન લાવવું. *(મુસ્લિમ શરીફ, કિતાબુલ ઈમાન, ખુદાપાક પર ઈમાન લાવવું શ્રેષ્ઠ અમલ હોવાનો બાબ, હદીષ નં.૧૫૬)*

● શિર્કના આચરણથી માણસ દીન-ઈમાનમાંથી સંપૂર્ણપણે નીકળી જાય છે.

કુર્આન શરીફમાં છે : અને જેણે અલ્લાહપાકનો શરીક ઠેરવ્યો તેણે મહાન પાપ કર્યું. અને જેણે અલ્લાહપાકનો શરીક બનાવ્યો, તો બેશક તે

(સત્ય) માર્ગ ભૂલીને બહુ દૂર નીકળી ગુમરાહીમાં જઈ પડ્યો. *(સૂ.નિસાઅ : ૪૮, ૧૧૬)* (અને જાણી લો કે) બેશક, જે અલ્લાહ તઆલાની સાથે (અન્ય કોઈને) શરીક ઠેરવશે, તો અવશ્ય અલ્લાહ તઆલા પણ તેના ઉપર જન્નત હરામ કરી દેશે અને તેનું ઠેકાણું (સદા માટે) દોઝખ છે. અને એવા પાપીઓનો કોઈ સહાયક થશે નહીં. *(સૂરએ માઈદહ : ૭૨)*

- શિર્કની હાલતમાં કોઈ પણ અમલ ફાયદાકારક નીવડી શકતો નથી.

કુર્આને પાકમાં ફરમાવ્યું : (સામાન્ય ચેતવણી આપો કે હે માનવી !) જો તું શિર્ક કરીશ, તો ચોક્કસ તારી (સઘળી) કરણી (અમલો) વ્યર્થ જશે. *(સૂરએ ઝુમર : ૬૫)*

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદી.) રિવાયત વર્ણન કરે છે કે, આપ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું : અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે કે, (કોઈને શરીક ઠરાવવામાં આવે એવા) ભાગીદારોમાં હું શિર્કથી સૌથી વધુ બેપરવા છું. જે માણસ મારા માટે કોઈ અમલ કરે અને એમાં મારી સાથે બીજા કોઈને શરીક ઠરાવે, તો હું એનાથી બેપરવા છું અને તે અમલ તે ભાગીદાર માટે થશે. *(ઈબ્ને માજહ, કિતાબુઝઝુહદ, બાબુર્રિયા, હદીષ નં.૪૨૦૨)*

- શિર્ક ન હોય તો તમામ ગુનાહોની બખ્શિશ અને મગફિરતની ઉમ્મીદ છે.

કુર્આન શરીફમાં વર્ણન છે : બેશક, અલ્લાહ તઆલા આ વાત કદી પણ માફ કરશે નહીં કે તેની સાથે કોઈને શરીક કરવામાં આવે અને તેના સિવાય ચાહે તેને બખ્શી દેશે. *(સૂરએ નિસાઅ : ૧૧૬)*

- અલ્લાહ તઆલા શિર્કના ગુનાહને કદાપિ માફ ફરમાવશે નહીં. શિર્કથી ઉતરતા ગુનાહોને જેના માટે ચાહશે માફ કરી દેશે.

કુર્આન શરીફમાં ફરમાવ્યું : (અને જાણી લો કે) બેશક, જે અલ્લાહ તઆલાની સાથે (અન્ય કોઈને) શરીક ઠેરવશે, તો અવશ્ય અલ્લાહ તઆલા પણ તેના ઉપર જન્નત હરામ કરી દેશે અને તેનું ઠેકાણું (સદા માટે) દોઝખ છે. *(સૂરએ માઈદહ : ૭૨)*

કુર્આન શરીફમાં વર્ણન કરેલ નેઅમતો-ઉપકારો મુખ્ય હેતુ (આખિરતની તૈયારી)ના વર્ણન સાથે

❋ સૂરએ બકરહ ❋

આકાશ-પાતાળની નિશાનીઓ અલ્લાહપાકની યાદ માટે છે :

બેશક, આકાશો અને પૃથ્વીના બનાવવામાં અને રાત્રિ-દિવસના ફેરફારમાં તેમજ તે વહાણોમાં, જે સમુદ્રમાં લોકોની ઉપયોગી વસ્તુઓ લઈ ચાલે છે અને (વરસાદના) પાણીમાં, જેને અલ્લાહપાક આકાશથી વરસાવે છે, પછી તે વડે જમીનને તેના સૂકાઈ જવા પછી તરબોળ કરી (તેમાં લીલોતરી ઉત્પન્ન કરી) દે છે. વળી, તેમાં દરેક પ્રકારના પ્રાણી ફેલાવી દેવામાં તેમજ પવનો(ની દિશાઓ, સ્થિતિઓ)ના ફેરફારમાં અને તે વાદળમાં જે આકાશ અને પૃથ્વી વચ્ચે (અલ્લાહ તઆલાના હુકમને) આધિન છે (તે સર્વેમાં) બુદ્ધિશાળીઓ માટે (અલ્લાહ તઆલાની કુદરતની ઘણી) નિશાનીઓ છે. (૧૬૪)

❋ સૂરએ આલિ ઈમ્રાન ❋

સર્વ શક્તિમાન ફક્ત એક અલ્લાહપાક જ છે :

હે નબી (સલ.) ! આપ (અલ્લાહપાકથી) એમ ફરમાવ્યા કરો કે, હે સલ્તનતના માલિક ! આપ ચાહો તેને બાદશાહી આપો છો અને ચાહો તેની પાસેથી બાદશાહી ખૂંચવી લો છો. અને આપ ચાહો તેને માન સન્માન આપો છો અને ચાહો તેને હલકો પાડો છો, આપના હાથમાં જ સર્વ ભલાઈ છે. બેશક, આપ દરેક વસ્તુ પર સંપૂર્ણ શક્તિમાન છો. આપ જ રાત(ના

અમુક ભાગ)ને દિવસમાં દાખલ કરો છો અને દિવસ(ના અમુક ભાગ)ને રાતમાં દાખલ કરો છો. અને આપ જ સજીવ વસ્તુને નિર્જીવમાંથી કાઢો છો તેમજ નિર્જીવ વસ્તુને સજીવમાંથી કાઢો છો. અને જેને ચાહો છો અપાર રોઝી આપો છો. (૨૭)

❋ સૂરએ અન્આમ ❋

અલ્લાહપાકની વિશાળ કુદરત :

સર્વ વખાણ તે અલ્લાહપાકને જ લાયક છે, જેણે આકાશો અને પૃથ્વી ઉત્પન્ન કર્યા તથા અંધકાર તેમજ પ્રકાશ બનાવ્યા. છતાં આ કાફિરો પોતાના પરવરદિગારની સાથે (બંદગીમાં) અન્યો (મૂર્તિઓ)ને સરખા ઠેરવે છે. (૧) તે (અલ્લાહપાક) તે જ છે, જેણે તમને માટીથી પેદા કર્યા. તે પછી (પ્રત્યેક માટે મૌતનો) એક વખત નક્કી કર્યો અને અલ્લાહપાકની પાસે (કિયામતની પણ) મુદ્દત નીમાયેલી છે, છતાં તમે (તેમાં) શંકા જ રાખો છો ? (૨) અને તે જ (અલ્લાહપાક) આકાશોમાં અને જમીનમાં પણ સાચો મઅબૂદ છે. તે તમારા ગુપ્ત (હાલ)ને જાણે છે. અને તમારા જાહેર (હાલ)ને પણ અને જે કંઈ તમે કરો છો, તેને પણ જાણે છે. (૩)

અલ્લાહપાકની કુદરતની નિશાનીઓ દ્વારા શિર્કથી રોકવુ તથા તકલીફ-રાહત તેના જ કબ્ઝામાં હોવુ :

અને જે કંઈ રાત અને દિવસમાં આરામ લે છે, તે અલ્લાહ તઆલાનું જ છે અને તે જ સઘળુ સાંભળનાર, જાણનાર છે. (૧૩) પછી આપ ફરમાવી દો કે, શું હું તે અલ્લાહ તઆલાના સિવાય અન્ય કોઈને પોતાનો મદદગાર બનાવી લઉં કે જે આકાશો અને પૃથ્વીનો સર્જનહાર છે. વળી, તે સૌને ખવડાવે છે, પણ તેને કોઈ ખવડાવતું નથી. (હે નબી સલ. !) આપ ફરમાવી દો કે બેશક, મને એ હુકમ થયો છે કે, ઈસ્લામ સ્વીકારનારાઓમાં સૌથી પહેલો હું જ રહું અને (એ હુકમ થયો છે કે) હું શિર્ક કરનારાઓ માંહેનો થઈશ નહિ. (૧૪) (હે નબી સલ. !) આપ ફરમાવી દો કે, જો હું પોતાના પરવરદિગારની નાફરમાની કરૂં તો હું એક મહાન દિવસ (કિયામત)ના અઝાબથી ડરૂં છું.

(૧૫) તે દિવસે જેના ઉપરથી તે અઝાબ હટાવી દેવામાં આવશે, તો તેના ઉપર ખરેખર તેણે ઘણી કૃપા કરી અને એ જ સ્પષ્ટ સફળતા છે. (૧૬) અને (હે માનવી!) જો અલ્લાહ તઆલા તને કંઈ તકલીફ પહોંચાડે તો (તેને પણ કોઈ રોકનાર નથી, કારણ કે) તે દરેક વસ્તુ પર કાબૂ ધરાવનાર છે. (૧૭) અને તે જ પોતાના બંદાઓ પર સત્તાવાન છે, અને તે જ મહાન હિકમતવાળો અને સંપૂર્ણ ખબર આપનાર છે. (૧૮)

મુસીબતમાં કોને પુકારો છો ? :

અને જેઓ અમારી આયતોને જૂઠાડે છે, તેઓ (સત્ય સાંભળ-વાથી) બહેરા અને મૂંગા (સમાન) હોઈ (કુફ્રના) અંધકારોમાં સપડાયેલા છે; (એ ઉપરાંત) અલ્લાહપાક જેને ચાહે તેને ગુમરાહ રાખે છે અને જેને ચાહે તેને સીધા માર્ગ પર લગાડી દે છે. (૩૯) આપ ફરમાવી દો કે (હે કાફિરો !) બતાવો તો ખરા કે અગર તમારા ઉપર અલ્લાહપાકનો કોઈ અઝાબ આવી પડે અથવા તમારા પર કિયામત જ આવી પહોંચે ત્યારે શું (એવી હાલતમાં) તમે અલ્લાહપાકના સિવાય અન્ય કોઈને પુકારશો ? અગર તમે સાચા છો (તો બતાવો). (૪૦) (પણ તેવું નથી) બલ્કે સાધારણ મુસીબતમાં (પણ) તમે તેને જ પુકારો છો. પછી જો તે ચાહે છે તો જે મુસીબત (ટાળવા) માટે પુકારો છો, તેને દૂર કરે છે, તે વખતે તમે જેઓને (અલ્લાહપાકના) શરીક બનાવતા હતા તેઓને તો ભૂલી જ જાઓ છો. (૪૧)

શરીરના અવયવો ઉપર જરા વિચાર કરો ! :

(હે નબી સલ. !) આપ (તેઓને એ પણ) ફરમાવી દો કે બતાવો, અગર અલ્લાહપાક તમારા કાન અને આંખો ખૂંચવી લે અને તમારા દિલો પર સીલ મારી દે તો અલ્લાહપાકના સિવાય (બીજો) એવો ક્યો મઅ્બૂદ છે, જે તમને એ વસ્તુઓ પાછી આપે ? આપ જુઓ કે અમે કેવી રીતે પોતાની (તવહીદની) દલીલો વર્ણવીએ છીએ, છતાં તેઓ (તેથી) મુખ ફેરવે છે. (૪૬) આપ ફરમાવી દો કે સારૂં, એ બતાવો, અગર તમારા ઉપર અલ્લાહપાકનો અઝાબ ઓચિંતો અથવા ખુલ્લી રીતે આવી પડે તો શું ઝાલિમ લોકો સિવાય કોઈ

બીજો પણ હલાક કરવામાં આવશે ? (નહીં, બલ્કે ઝાલિમોને જ હલાક કરવામાં આવશે.) (૪૭)

આકાશ-પૃથ્વીની કોઈ વસ્તુ અલ્લાહપાકથી છૂપી નથી :

અને અલ્લાહપાકની જ પાસે તમામ ગૈબની વસ્તુઓના ખઝાના છે, જેને તેના સિવાય કોઈ જાણતું નથી. અને જે કંઈ ખુશકી (પૃથ્વીની ઉપર)માં છે અને જે કંઈ સમુદ્રમાં છે, તે સર્વને તે જાણે છે. અને કોઈ પાંદડું ખરતું નથી, પરંતુ તેને પણ તે જાણે છે. અને પૃથ્વીના અંધકારોમાં કોઈ દાણો પડતો નથી તેમજ કોઈ લીલી-સૂકી વસ્તુ નથી; પરંતુ તે સ્પષ્ટ કિતાબ (લવ્હે મહફૂઝ)માં (લખાયેલી) છે. (૫૯) અને તે જ (અલ્લાહપાક) છે, જે રાત્રે (ઉંઘમાં) તમારી રૂહને કબ્ઝે કરી લે છે. અને જે કંઈ તમે દિવસમાં કરો છો, તેને પણ જાણે છે, ફરી તમને (નિંદ્રાવશથી) દિવસે ઉઠાડી દે છે કે જેથી નક્કી થયેલી મુદ્દત પૂરી કરી દેવામાં આવે, પછી તેની જ તરફ તમે લઈ જવામાં આવશો. ફરી તે બાબતોની અલ્લાહપાક તમને ખબર આપશે, જે કંઈ તમે કર્યા કરતા હતા (૬૦) અને તે જ (અલ્લાહ તઆલા) પોતાના બંદાઓ ઉપર ગાલિબ છે. અને તે તમારા ઉપર રક્ષકો (ફરિશ્તા) મોકલે છે. એટલે સુધી કે જ્યારે તમારામાંથી કોઈને મૌત આવી પહોંચે છે, તો અમારા મોકલેલા (રક્ષકો સિવાયના ફરિશ્તા) તેની રૂહ કબ્જે કરી લે છે અને તેઓ (આજ્ઞાપાલનમાં) કંઈ કમી કરતા નથી. (૬૧) પછી (કિયામતના દિવસે) સૌને પોતાના ખરા માલિક અલ્લાહ તઆલાની તરફ પહોંચાડવામાં આવશે; સાંભળી લો ! (તે વખતે) તેનો જ હુકમ હશે અને તે બહુ જ જલ્દી હિસાબ લેનાર છે. (૬૨) (હે નબી સલ. ! તેઓને) આપ પૂછો કે તમને જંગલ અને સમુદ્રના અંધકારો (આફતો)થી તે વખતે કોણ બચાવે છે ? (જ્યારે) કે તમે તેને (કદી) ગદ્‌ગદ્‌ કંઠે અને (કદી) છાની રીતે પુકારો છો (અને કહો છો) કે અગર તું અમને આ (વિપત્તિ)થી ઉગારીશ તો જરૂર અમે આભાર માનનારા થઈ જઈશું. (૬૩) આપ ફરમાવી દો કે, અલ્લાહ તઆલા જ તમને તે (સંકટમાં)થી તેમજ દરેક સખ્તીમાંથી છૂટકારો આપે છે. તે છતાં પણ તમે શિર્ક કરવા લાગો છો. (૬૪) (હે નબી સલ. !) આપ (એ પણ) ફરમાવી દો કે તે જ આ વાત

ઉપર પણ શક્તિમાન છે કે, તમારા પર તમારા ઉપરથી અથવા તમારા પગો તળે (જમીનમાં)થી અઝાબ મોકલે અથવા તમને જુદા જુદા પક્ષો પાડી સૌને લડાવી દે અને તમારા એકને બીજાની લડાઈની મજા ચખાડે; આપ જુઓ કે અમે કેવી કેવી ઢબથી (તવહીદની) દલીલો બયાન કરીએ છીએ કે કદાચ તેઓ સમજી શકે. (૬૫) અને આપની કૌમે આ (કુર્આન શરીફ)ને જૂઠાડ્યું, જ્યારે કે તે તો સત્ય જ છે. આપ ફરમાવી દો કે હું તમારા ઉપર રક્ષક નથી. (૬૬) દરેક થનાર વાતનો એક વખત મુકર્રર છે. અને તમે (પરિણામને) બહુ જલ્દી જાણી લેશો. (૬૭)

મહાન શક્તિશાળી ઝાતને છોડી નિર્જીવને પૂજવા કેટલી મોટી બેવકૂફી :

(હે નબી સલ. !) આપ ફરમાવી દો કે, શું અલ્લાહપાકના સિવાય જે વસ્તુ અમને ફાયદો કે નુકસાન કંઈ ન પહોંચાડી શકે તેની અમે બંદગી કરીએ ? અને જ્યારે અલ્લાહપાક અમને સીધો માર્ગ બતાવી ચૂક્યો છે, તો પછી શું અમે (ઈસ્લામથી) ઉલટા પગે પાછા ફરી જઈએ ? (ત્યારે તો એવું જ થાય) જેમકે કોઈ માણસને શયતાનોએ જંગલમાં રસ્તો ભૂલવી દીધો, જેથી ભટકતો ફરતો હોય. (અને) તેના સાથીઓ તેને સીધા રસ્તા તરફ બોલાવતા હોય કે અમારી પાસે ચાલ્યો આવ (છતાં તે આવતો નથી). આપ ફરમાવી દો કે, ચોક્કસ અલ્લાહપાકે જે માર્ગ બતાવ્યો તે જ (ઈસ્લામ) સીધો માર્ગ છે. વળી, અમને એ હુકમ થયો છે કે સમગ્ર જહાન (બ્રહ્માંડ)ના પરવરદિગારના પૂરા તાબેદાર બની જઈએ. (૭૧)

સજીવ-નિર્જીવ, સૂર્ય-ચંદ્ર અને ખેતીવાડીમાં અલ્લાહ તઆલાની નિશાનીઓ :

બેશક, અલ્લાહપાક જ દાણા અને ઠળિયાને ફાડે છે. તે જ નિર્જીવ (વસ્તુમાં)થી જીવંત (વસ્તુ)ને અને જીવંત (વસ્તુમાં)થી નિર્જીવ (વસ્તુ)ને કાઢનાર છે. એ જ તો અલ્લાહ તઆલા છે, પછી તમે ક્યાં અવળા જઈ રહ્યા છો. (૯૫) તે જ (રાતના અંધકારમાંથી) સવારનો પ્રકાશ ફાડી કાઢે છે અને

તેણે જ રાતને આરામની વસ્તુ બનાવી છે અને સૂર્ય તથા ચંદ્ર(ની ચાલ)ને હિસાબથી રાખી છે. આ અંદાજો તે (અલ્લાહ તઆલા)નો રાખેલો છે, જે કુદરતવાળો (અને) ઈલ્મવાળો છે. (૯૬) અને તે (અલ્લાહ તઆલા) છે કે જેણે તમારા માટે તારાઓ બનાવ્યા કે જેના આધારે જંગલો અને સમુદ્રના અંધકારોમાં તમે રસ્તો મેળવી શકો. અલબત્ત, જ્ઞાનીઓ માટે અમે (પોતાની) દલીલો સ્પષ્ટ કરીને વર્ણવી છે. (૯૭) અને તે જ (અલ્લાહ તઆલા) છે કે જેણે તમને એક વ્યક્તિથી પેદા કર્યા. ફરી (તમારા માટે) એક થોભવાની જગ્યા (દુન્યા) છે અને એક સોંપવાની જગ્યા (આખિરત) છે. અલબત્ત, સમજુ લોકો માટે અમે (પોતાની) દલીલો સ્પષ્ટ કરીને વર્ણવી છે. (૯૮) અને તે જ (અલ્લાહપાક) છે કે જે આકાશથી વરસાદ વરસાવે છે. ફરી અમે જ તે વડે દરેક પ્રકારની વનસ્પતિ ઉગાડીએ છીએ. ફરી તેમાંથી લીલા ફણગાં કાઢીએ છીએ. જે(ની કંટીઓ)થી અમે એકબીજા સાથે જોડાયેલા દાણાં કાઢીએ છીએ, અને ખજૂરીના ગાભામાંથી ફળોના (ભારથી) નમેલા ઝુમખાં તેમજ દ્રાક્ષના બગીચા તથા ઝયતૂન અને દાડમ(નાં ઝાડ પેદા કર્યા) જે એકબીજાથી (રંગમાં) મળતાં હોય છે, પણ (લિજ્જતમાં) મળતાં નથી, એ ચીજો જ્યારે ફળે છે, તો એના ફળોને અને (પાકે છે ત્યારે) એના પાકવાને જુઓ. એ ચીજોમાં (પણ) ઈમાનવાળા લોકો માટે (કુદરત)ની ઘણી નિશાનીઓ છે. (૯૯) અને તે (મુશ્રિક) લોકોએ જિન્નાતને અલ્લાહ તઆલાના શરીક ઠેરવ્યા છે. અને (ખરી રીતે) જુઓ તો અલ્લાહપાકે જ તેઓને પેદા કર્યા છે, તેમજ અલ્લાહપાકને માટે એ લોકોએ નાદાનીથી પુત્રો અને પુત્રીઓ ઘડી રાખ્યા છે, તે પવિત્ર છે, અને જે વાત (પુત્રો-પુત્રીઓ હોવી) એ લોકો વર્ણન કરે છે, તેનાથી (તેની શાન) ઘણી ઉચ્ચ છે. (૧૦૦) તે જ આકાશો અને પૃથ્વીનો સર્જનહાર છે, તેને પુત્ર ક્યાંથી હોય? જ્યારે કે તેને કોઈ પત્ની જ નથી; અને તેણે જ દરેક ચીજને ઉત્પન્ન કરી છે. અને તે દરેક ચીજથી માહિતગાર છે. (૧૦૧) એ જ અલ્લાહપાક તમારો પાલનહાર છે, તેના સિવાય કોઈ મઅ્બૂદ નથી, દરેક ચીજનો સર્જનહાર છે, માટે તેની જ બંદગી કરો, અને તે દરેક ચીજનો રક્ષક છે. (૧૦૨)

❋ સૂરએ અઅ્‌રાફ ❋

આકાશો અને પૃથ્વીને પોતાની આજ્ઞાને તાબે કરવા બનાવી :

બેશક, તમારો પરવરદિગાર તે જ અલ્લાહપાક છે કે, જેણે આકાશો અને પૃથ્વીને છ દિવસમાં બનાવ્યા. પછી તે અર્શ પર કાયમ થયો. તે જ રાતથી દિવસને એવી રીતે ઢાંકે છે કે, તે ઘણી ઝડપથી તેની પાછળ આવી લાગે છે. અને તેણે જ સૂર્ય, ચંદ્ર તથા બીજા તારાઓને પોતાની આજ્ઞાને આધિન પેદા કર્યા. યાદ રાખો કે ઉત્પન્ન કરવું તેમજ હુકમ કરવો ખાસ તેનું જ કામ છે. અલ્લાહપાક બહુ ખૂબીવાળો છે, જે આખા જગતનો માલિક છે. (૫૪)

જરૂરતો માટે ફક્ત એક અલ્લાહપાકને જ પુકારો :

(તેથી) તમે પોતાના પરવરદિગારની પાસે આજિઝીપૂર્વક તેમજ છાના-માના દુઆ માંગ્યા કરો. બેશક, (દુઆમાં) હદથી વધનાર તેને ગમતા નથી. (૫૫) અને પૃથ્વી પર તેનો સુધારો કર્યા પછી ખરાબી ન ફેલાવો અને તેને ડર તથા આશા સહિત પુકારો. બેશક, અલ્લાહપાકની રહમત નેકી કરનારાઓથી નજીક છે. (૫૬)

વરસાદની નેઅમતથી મૃત્યુ બાદ સજીવનનો દાખલો :

અને તે જ (અલ્લાહ તઆલા એવો) છે, જે પોતાની રહમત (વરસાદ) પહેલાં ખુશખબર લાવનાર પવન ચલાવે છે; એટલે સુધી કે જ્યારે તે પવન ભારે વાદળોને ઉઠાવી લાવે છે, તો અમે તેને અમુક સૂકા પ્રદેશ તરફ હાંકીએ છીએ. ફરી તેમાંથી પાણી વરસાવીએ છીએ. પછી અમે તે પાણી વડે દરેક જાતના ફળ કાઢીએ છીએ, એવી જ રીતે અમે મુરદાઓને (જમીનથી) પાછા કાઢીશું કે જેથી તમે બોધ ગ્રહણ કરો. (૫૭)

કમઝોરો લાચારોથી મદદની આશા ? :

ખરેખર, અલ્લાહપાકને છોડી તમે જેઓની બંદગી કરો છો; તે પણ તમારા જેવા જ બંદા છે, છતાં જો તમે (તમારા દાવામાં) સાચા છો, તો તમે તેઓને પુકારો (અને) તે પછી તેઓને જોઈએ કે તમારૂં કહેલું કરી આપે.

(૧૯૪) શું તેઓના પગ છે કે જે વડે (તમારી માફક) ચાલતા હોય અથવા તેઓના હાથ છે કે જે વડે (કોઈ વસ્તુ) પકડી શકે યા તેઓની આંખો છે કે જે વડે (તમારી માફક) જોતા હોય અથવા તેઓના કાન છે કે જે વડે સાંભળતા હોય ? આપ (એ પણ) ફરમાવી દો કે તમે તમારા સઘળા શરીકોને બોલાવી લો, પછી (સઘળા મળી) મારી સામે કાવતરૂં રચો અને મને (સહેજ પણ) મોહલત ન આપો. (પછી જુઓ કે તેઓ મારૂં શું બગાડે છે ?) (૧૯૫) બેશક, મારો મદદગાર તો અલ્લાહપાક જ છે કે જેણે આ (સત્ય) કિતાબ ઉતારી છે અને તે તો નેક બંદાઓની મદદ કર્યા જ કરે છે, (૧૯૬) પણ અલ્લાહપાકને છોડી તમે જેઓની બંદગી કરો છો, તેઓ ન તમારી કંઈ મદદ કરી શકે છે, અને ન પોતાની જ મદદ કરી શકે છે. (૧૯૭) અને જો તમે તેઓને સીધા રસ્તા તરફ બોલાવો તો કંઈ સાંભળશે નહિ અને તેઓને આપ જુઓ છો કે (જાહેરમાં) આપના તરફ તાકી રહ્યા છે, પણ તેઓ કંઈ જ જોતા નથી. (૧૯૮)

❋ સૂરએ યૂનુસ ❋

માનવ સ્વભાવની કમઝોરી-સ્વાર્થવૃત્તિ :

અને જ્યારે મનુષ્યને કંઈક ઈજા પહોંચે છે તો પડ્યા પડ્યા અથવા બેઠા બેઠા અથવા ઉભા ઉભા અમને પુકારે છે. ફરી જ્યારે અમે તેનાથી તે ઈજા ટાળી દઈએ છીએ ત્યારે (મૂળ સ્થિતિ પર) ચાલ્યા જાય છે. જાણે કે તેને જે ઈજા પહોંચી હતી તેના (ટાળવા) માટે તેણે અમને કદી યાચના કરી જ ન હતી. એવી જ રીતે એવા બેપરવા લોકોને જે કંઈ તેઓ કરી રહ્યા છે, તે ભલાં દેખાય છે (૧૨)

ખુદાઈ મહેરબાની અને માનવીનું નગુણાપણું :

તે જ અલ્લાહ તઆલા તમને પૃથ્વીની સપાટી અને સમુદ્રમાં ફેરવે છે. એટલે સુધી કે જ્યારે (કોઈ વખત) તમે વહાણોમાં બેસો છો અને તે લોકોને લઈ અનુકૂળ પવન વડે ચાલતા હોય છે અને તેથી લોકો ઘણા ખુશ થાય છે કે (ઓચિંતો) જોશભેર પવન તેઓને આવી લાગે છે અને બધી જ બાજુથી

તેઓના ઉપર (સમુદ્રના) મોજા ઉછળતાં આવવા લાગે છે અને તેઓ સમજે છે કે (હવે તો) મોજાઓમાં ઘેરાઈ ગયા ત્યારે સૌ ખાલિસ અકીદહ રાખીને અલ્લાહ તઆલાને જ પુકારવા લાગે છે કે (હે અલ્લાહપાક !) જો તેં અમને આ (આફત)થી બચાવ્યા તો જરૂર અમે (તારા) શુક્રગુઝાર (તૌહીદવાળા) રહીશું. (૨૨) પછી જ્યારે અલ્લાહ તઆલા તેમને બચાવી લે છે કે તરત જ તેઓ પૃથ્વી પર નાહકની શરારત (શિર્ક અને ગુનાહ) કરવા લાગે છે. હે લોકો ! આ તમારી શરારત તમારા જ ઉપર વબાલ છે. એથી માત્ર દુનિયાની જિંદગીનો (થોડોક) લાભ ઉઠાવી લ્યો. ફરી અમારી પાસે જ તમારે પાછા આવવાનું છે. પછી જે કંઈ તમે કર્યા કરતા હતા, તે બધું અમે તમને જણાવી દઈશું.

મહાન સર્વશક્તિમાનની અપાર કુદરત :

(હે નબી સલ. !) આપ પૂછો કે આકાશ અને પૃથ્વીમાંથી તમને કોણ રોજી આપે છે ? અથવા તે કોણ છે, જે (તમારા) કાન અને આંખો પર સંપૂર્ણ અધિકાર રાખે છે ? અને તે કોણ છે, જે સજીવ વસ્તુને નિર્જીવ (વસ્તુથી) કાઢે છે ? અને તે કોણ છે જે નિર્જીવ વસ્તુને સજીવ (વસ્તુ)થી કાઢે છે ? અને તે કોણ છે, જે (તમારા) સઘળા કામોની વ્યવસ્થા કરે છે ? તો જરૂર તેઓ (જવાબમાં) એ જ કહેશે કે, અલ્લાહપાક (સઘળુ કરનાર છે.) તો આપ ફરમાવી દો કે ફરી તમે કેમ ડરતા નથી ? (૩૧) તો (યાદ રાખો) એ જ અલ્લાહપાક તમારો સાચો પરવરદિગાર છે. ફરી સત્યના (સાબિત થવા) પછી ગુમરાહી સિવાય બીજું શું રહ્યું ? તો ક્યાં પાછા (અસત્ય તરફ) જાઓ છો ? (૩૨)

વળી, (હે નબી સલ. !) આપ પૂછો કે તમારા શરીકોમાં કોઈ એવો છે કે મખ્લૂકને ઉત્પન્ન કરે (અને) ફરી બીજા વખત (કિયામતમાં) જીવતા કરે ? આપ ફરમાવી દો કે, અલ્લાહપાક જ પહેલી વખત પેદા કરે છે. ફરી બીજી વખત પણ તે જ પેદા કરશે, તો તમે ક્યાં (સત્યથી) પાછા ફરો છો ? (૩૪) (હે નબી સલ. !) આપ પૂછો કે તમારા શરીકોમાં કોઈ એવો પણ છે,

જે સત્યનો માર્ગ દેખાડે ! આપ ફરમાવી દો કે અલ્લાહપાક જ સત્યનો માર્ગ દેખાડે છે. તો હવે જે કોઈ સત્યનો માર્ગ બતાવે તે તાબેદારી માટે વધુ લાયક છે અથવા તે (મૂર્તિઓ) કે જેને ખુદ બીજાના દેખાડ્યા વિના માર્ગની સૂજ ન પડે તો (હે મુશ્રિકો !) તમને શું થઈ ગયું ! કેવો ઈન્સાફ કરો છો ? (૩૫)

❋ સૂરએ હૂદ ❋

દરેક વસ્તુની અલ્લાહપાકને જાણકારી અને દરેકની રોજીની પણ તેણે જવાબદારી લીધી છે :

અલ્લાહપાકની જ પાસે તમો સર્વેને પાછા જવાનું છે અને તે દરેક વસ્તુ પર સંપૂર્ણ શક્તિમાન છે. (૪) ખબરદાર થાઓ ! તેઓ અલ્લાહ તઆલાથી (પોતાની વાતો) છુપાવવા માટે પોતાની છાતી બેવડી કરી દે છે. ખબરદાર થાઓ ! જ્યારે તેઓ પોતાના કપડાં ઓઢે છે, તો (તે હાલતમાં) તેઓ જે કંઈ છૂપી વાતો કરે છે અને જે જાહેર કરે છે, તેને પણ અલ્લાહ તઆલા જાણે છે. બેશક, તે તો દિલોના ભેદ જાણનાર છે. (૫) અને કોઈ પણ પૃથ્વી પર ચાલનાર પ્રાણી એવું નથી કે જેની રોજી અલ્લાહપાકના જિમ્મે ન હોય અને તે દરેકના રહેઠાણને તેમજ જ્યાં સોંપવામાં આવે છે તે (સ્થાન)ને પણ જાણે છે; સઘળું સ્પષ્ટ કિતાબમાં (લખાયેલું) છે. (૬)

❋ સૂરએ રઅદ ❋

થાંભલા વગરનું વિશાળ આકાશ અને સૂર્ય-ચંદ્રની નિયમિતતા :

અલ્લાહપાક તે જ છે, જેણે આકાશોને ટેકા વિના જ ઉંચે થોભાવ્યા જેમને તમે જુઓ છો, ફરી પોતે અર્શ પર કાયમ થયો અને સૂર્ય તથા ચંદ્રને કામે લગાડી દીધા, (જે) દરેક નિયમિત વખત પર ચાલે છે; તે જ (અલ્લાહ તઆલા) દરેક કામની વ્યવસ્થા કરે છે કે, જેથી તમે પોતાના પરવરદિગારની સામે જવાનું યકીન કરો. (૨) અને તે જ (અલ્લાહપાક) છે, જેણે પૃથ્વીને ફેલાવી અને તેમાં પર્વતો અને નદીઓ બનાવી અને તેમાં દરેક પ્રકારના ફળો બે-બે જાતના પેદા કર્યા. તે રાત(ના અંધકાર)થી દિવસને ઢાંકી દે છે. બેશક,

એમાં તે લોકો માટે (તવહીદની) નિશાનીઓ છે જેઓ લક્ષ આપે છે. (૩) અને (એ ઉપરાંત) જમીનમાં પાસે પાસે એકબીજાથી વિરૂદ્ધ ટુકડાઓ છે અને દ્રાક્ષની વાડીઓ અને (જુદી જુદી) ખેતીઓ તથા એવી ખજૂરીઓ છે કે (થોડીકમાં) એકબીજાના મૂળ જોડાયેલા અને (બીજા) જોડાયા વગરના પણ છે. તે સૌને એક જ પ્રકારનું પાણી આપવામાં આવે છે, પણ અમે જ એકને બીજાથી ફળોમાં વધારી દઈએ છીએ. બેશક, આ વસ્તુઓમાં પણ તે લોકો માટે (તવહીદની) નિશાનીઓ છે, જેઓ વિચાર કરે છે. (૪)

દરેક જાહેર અને ગુપ્તની જાણકારી, વીજળી અને કડાકા, રક્ષક ફરિશ્તા, સત્યનું ઉદાહરણ અને તેનાથી ઉમદા બોધપાઠ :

પ્રત્યેક માદાને જે કંઈ ગર્ભ રહે છે અને ગર્ભાશયમાં જે કંઈ વધઘટ થાય છે તેને (પણ) અલ્લાહપાક જાણે છે અને તેની પાસે દરેક વસ્તુનો એક અંદાજો છે. (૮) તે ગુપ્ત અને જાહેરનો જાણકાર, સૌથી મોટો (અને) સર્વોપરી છે. (૯) તમારામાંથી જે કોઈ ધીમે વાત કરે અને જે કોઈ જોરથી બોલે તે તથા જે માણસ રાત્રે સંતાઈ રહે અને જે કોઈ દિવસે ગલીઓમાં હરેફરે તે સૌ (અલ્લાહપાકના ઈલ્મમાં) સરખા જ છે. (૧૦) (વળી) માનવજાતિ માટે તેની આગળ અને પાછળ રહેતા વારાફરતી આવનાર ચોકીદારો (ફરિશ્તાઓ) છે, જે અલ્લાહપાકના હુકમ અનુસાર તેની રક્ષા કરે છે. બેશક, અલ્લાહપાક કોઈ કૌમની (સારી) હાલત બદલતો નથી, જ્યાં સુધી કે તેઓ પોતાના મનમાં જે (ભલી વાતો) છે તેને બદલે નહિ, અને જ્યારે અલ્લાહ તઆલા કોઈ કૌમ પર આફત નાખવા ચાહે છે, તો ફરી તે ટળતી નથી. અને અલ્લાહપાક સિવાય તેઓનો કોઈ બેલી રહેતો નથી. (૧૧) તે જ (અલ્લાહપાક) છે, જે તમને વીજળી દેખાડે છે. જેમાં બીક અને આશા સમાયેલી છે. અને તે જ પાણીથી ભરેલા વાદળોને ચઢાવી લાવે છે. (૧૨) અને રઅદ (ફરિશ્તો) તેની ખૂબીઓ વર્ણવે છે તેમજ સઘળા ફરિશ્તા પણ અલ્લાહપાકથી ડરતા (તસ્બીહ પઢે છે) અને તે જ વીજળીઓને (પૃથ્વી તરફ) મોકલે છે. ફરી ચાહે તેના ઉપર નાખે છે. છતાં એ લોકો અલ્લાહ તઆલા(ની તવહીદના) વિષયમાં ઝઘડો કરે છે, જ્યારે કે તેની પકડ બહુ સખત છે. (૧૩)

અલ્લાહપાકની યાદથી જ દિલોને શાંતિ મળે છે :

તે લોકો છે કે જેઓ ઈમાન લાવ્યા અને તેમના દિલોને અલ્લાહપાકની યાદ (કુર્આન શ.) વડે શાંતિ મળે છે. યાદ રાખો કે, અલ્લાહપાકની યાદથી જ દિલોને શાંતિ મળે છે. (૨૮) જેઓ ઈમાન લાવ્યા અને સદ્કર્મો કર્યા તેઓ માટે (દુનિયામાં) ખુશહાલી અને (આખિરતમાં) સરસ ઠેકાણું છે. (૨૯)

❋ સૂરએ ઈબ્રાહીમ ❋

અલ્લાહપાકનું મહાન ઈનામ : સમગ્ર કાયનાત (સૃષ્ટિ) માનવીની સેવામાં :

અલ્લાહપાક એવો છે કે જેણે આકાશો અને પૃથ્વીને પેદા કરી અને આકાશ (તરફ)થી પાણી ઉતાર્યું. ફરી તે (વરસાદ) વડે તમારા માટે રોજી તરીકે કેટલાક પ્રકારના ફળો પેદા કર્યા અને વહાણોને તમારા કામે લગાડ્યાં કે જેથી તેના હુકમસર સમુદ્રમાં ચાલે અને તમારા માટે નદીઓને કામે લગાડી (૩૨) અને સૂર્ય તથા ચંદ્રને તમારા માટે કામે લગાડ્યાં, જે બન્ને સદા ચાલ્યા જ કરે છે અને રાત તથા દિવસને પણ તમારા માટે કામમાં લગાડ્યાં. (૩૩) અને તમે જે કંઈ માંગ્યું તે દરેકમાંથી તમને આપ્યું અને જો તમે અલ્લાહપાકની નેઅમતોને ગણવા લાગો તો પૂરી ગણી શકતા નથી; સત્ય એ છે કે, માણસ ઘણો જ અન્યાયી (અને) નાશુક્રો છે. (૩૪)

❋ સૂરએ હિજ ❋

ખુદાપાકના અપાર ઉપકારો :

અને અમે પૃથ્વીને ફેલાવી અને તેમાં ભારે ભારે પર્વતો નાંખી દીધા અને તેમાં દરેક (જરૂરી) વસ્તુ એક અંદાજથી ઉગાડી (૧૯) અને અમે તમારા માટે તેમાં જીવનનિર્વાહના સાધનો બનાવ્યા તથા તેના માટે પણ બનાવ્યા જેમને તમે રોજી આપતા નથી (૨૦) અને દરેક વસ્તુના અમારી પાસે (ભરપૂર) ખજાના છે અને અમે (હિકમત અનુસાર) તેને મુકર્રર કરેલા અંદાજા મુજબ ઉતારતા રહીએ છીએ. (૨૧) અને અમે જ હવાઓ ચલાવીએ છીએ, જે વાદળને પાણીથી ભરી દે છે. પછી અમે જ આકાશથી

પાણી વરસાવીએ છીએ. પછી તે તમને પિવડાવીએ છીએ અને તમારી પાસે તેના ખજાના નથી. (૨૨) અને અમે જ જિવાડીએ છીએ તથા મારીએ છીએ અને અમે જ છેલ્લે (બાકી) રહેનાર છીએ. (૨૩) અને બેશક, અમે તમારા આગલાઓને જાણીએ છીએ તેમજ તમારા પાછલાઓને પણ જાણીએ છીએ. (૨૪) અને બેશક, આપનો પરવરદિગાર જ તે સૌને (કિયામતમાં) એકઠા કરી લાવશે. બેશક, તે જ હિકમતવાળો સઘળુ જાણનાર છે. (૨૫)

❋ સૂરએ નહલ ❋

આકાશ-પૃથ્વીની બધી જ વસ્તુઓ (પડછાયા) અલ્લાહ તઆલા આગળ જ ઝૂકે છે

જે લોકો (નબી માટે) બુરા પ્રપંચો કરે છે તેઓ શું આ વાતથી નીડર થઈ ગયા છે કે, અલ્લાહપાક તેઓને જમીનમાં ધસાવી દે અથવા તેમના ઉપર એવા સ્થળેથી અઝાબ આવી પડે કે જેની તેઓને ધારણા પણ ન હોય. (૪૫) અથવા તેઓને ચાલતાં-ફરતાં (કોઈ આફતમાં) પકડી લે તો એ લોકો અલ્લાહપાકને કદી થકવી શકનાર નથી (૪૬) અથવા તેઓને ડરાવવા પછી પકડી લે; છતાં (ઢીલ આપે છે.) બેશક, તમારો પરવરદિગાર બેહદ માયાળુ (અને) દયાળુ છે. (૪૭) શું તેઓ અલ્લાહપાકની પેદા કરેલી તે વસ્તુઓને જોતા નથી કે જેઓના પડછાયા કદી જમણી બાજુ તો કદી ડાબી બાજુ નમીને અલ્લાહપાકને સિજદો કરતા રહે છે અને તે વસ્તુઓ (પોતે પણ) આજિઝી કરે છે (૪૮) અને જે કંઈ આકાશોમાં અને જે કંઈ પૃથ્વીમાં પ્રાણીઓમાંથી છે તે સૌ તથા ફરિશ્તાઓ પર અલ્લાહપાકને જ સિજદો કરે છે અને તેઓ અભિમાન કરતા નથી. (૪૯) (અને) પોતાનો પરવરદિગાર કે જે તેમનો ઉપરી છે તેનાથી ડરતા રહે છે અને તેમને જે હુકમ કરવામાં આવે છે, તેને બજાવી લાવે છે. (૫૦) અને અલ્લાહપાકે (રસૂલો મારફતે) ફરમાવ્યું છે કે, બે (અથવા વધુ) મઅ્બૂદ બનાવો નહિ. બસ, તે એક જ મઅ્બૂદ છે. માટે મારાથી જ ડરો. (૫૧) અને જે કંઈ આકાશો તથા પૃથ્વીમાં છે, તે સૌ તેનું જ છે અને સદાની બંદગી તેના જ માટે છે; છતાં શું તમે અલ્લાહપાકના

સિવાય બીજાથી ડરો છો ? (૫૨) અને તમારી પાસે જે કંઈ નેઅમત છે, તે સૌ અલ્લાહપાકના જ તરફથી છે, પછી જ્યારે તમને કાંઈ સખ્તી પહોંચે છે, ત્યારે તેની જ તરફ ફરિયાદ કરો છો. (૫૩) પછી જ્યારે તે સખ્તીને તમારાથી હટાવી દે છે, તો તરત જ તમારામાંથી એક જૂથ પોતાના પરવરદિગારની સાથે (પ્રથમ મુજબ) શિર્ક કરવા લાગે છે. (૫૪) કે જેથી તે વસ્તુનો ઈન્કાર કરી નાખે જે અમે તેઓને આપી છે; તો થોડા દિવસ લહેર કરી લો. આખરે (મરતાં જ) તમે જાણી લેશો. (૫૫)

મધમાખીઓ મારફતે ફળો-ફૂલોમાંથી મધ અને પશુઓના છાણ તથા લોહીની વચ્ચેથી સ્વચ્છ દૂધ, અલ્લાહપાકની મહાન નેઅમતો

અને અલ્લાહપાકે આકાશથી પાણી વરસાવ્યું. ફરી તે વડે જમીનને તેના મરી (સૂકાઈ) જવા પછી જીવતી કરી, એમાં તે લોકો માટે મહાન નિશાની છે, જેઓ સાંભળે છે. (૬૫) અને તમારા માટે પશુઓમાં પણ વિચારવા જેવું છે. તેઓના પેટમાં જે છાણ ને લોહી (બનવાનું સાધન) છે તેની વચ્ચેથી સ્વચ્છ દૂધ તમને પિવડાવીએ છીએ, જે પીનારાઓ માટે સહેલાઈથી ગળામાં ઉતરનાર છે. (૬૬) અને ખજૂરી તથા દ્રાક્ષના ફળોથી પણ તમે કેફી વસ્તુ તેમજ ઉમદા રોજી બનાવો છો. બેશક, એમાં તે લોકો માટે મહાન નિશાની છે, જેઓ સદ્‌બુદ્ધિ રાખે છે. (૬૭) અને આપના પરવરદિગારે મધમાખીને હુકમ આપ્યો કે, તું પહાડોમાં કે ઝાડોમાં તેમજ જ્યાં (દ્રાક્ષના વેલા ચઢાવવા) માંડવા બાંધે છે, તેમાં ઘર (મધપૂડા) બનાવી લે. (૬૮) ફરી દરેક પ્રકારના ફળમાંથી (મનગમતો રસ) ચૂસતી ફર. પછી (પૂડાઓમાં આવવા) તારા પરવરદિગારના સહેલા બનાવેલા રસ્તાઓમાં ચાલ; (પછી) તેના પેટમાંથી એક પીવાની વસ્તુ (મધ) નીકળે છે, જેના રંગ જુદા જુદા હોય છે, તેમાં લોકો માટે શિફા છે. બેશક, એમાં પણ તે લોકો માટે નિશાનીછે, જેઓ ઉંડો વિચાર કરે છે. (૬૯) અને અલ્લાહપાકે તમને પેદા કર્યા. ફરી તે જ તમને મૌત આપે છે અને તમારામાં કેટલાક તે છે, જે નકામી (વૃદ્ધાવસ્થા) ઉંમર સુધી પહોંચાડ-વામાં આવે છે. જેની અસર એ થાય છે કે એક વસ્તુને જાણી લેવા પછી અજાણ્યા થઈ જાય છે. બેશક, અલ્લાહપાક સઘળુ જાણનાર (અને) મહાન

કુદરતવાળો છે. (૭૦) અને અલ્લાહ તઆલાએ તમારામાંથી અમુકને અમુક પર રોજી (દૌલત)માં વધારી દીધા, તો જેઓને વધારવામાં આવ્યા છે તેઓ પોતાની રોજી પોતાના ગુલામોને એવી રીતે કદી આપનાર નથી કે તેઓ સૌ તેમાં સરખા થઈ જાય, છતાં શું તેઓ અલ્લાહ તઆલાની નેઅમતનો ઈન્કાર કરે છે ? (૭૧)

માના પેટમાંથી અભણ પેદા કરી કોણે જ્ઞાન આપ્યું ? પક્ષીઓને આકાશમાં અધ્ધર કોણ થોભાવે છે ? પ્રાણીઓના ચામડા, ઉન તથા વાળથી ફાયદાની વસ્તુઓ કોણે આપી ?

આકાશો તથા પૃથ્વીના છૂપા ભેદ અલ્લાહપાકની જ પાસે છે. અને કિયામતનો મામલો તો એવો છે, જાણે આંખનો ઝબકારો, બલ્કે તેથી પણ જલ્દી. બેશક, અલ્લાહપાક દરેક વસ્તુ પર શક્તિમાન છે. (૭૭) અને અલ્લાહપાકે તમને તમારી માંઓના પેટમાંથી એવી સ્થિતિમાં કાઢ્યા કે તમે કંઈ પણ જાણતા ન હતા. વળી, તેણે જ તમને કાન તથા આંખો અને દિલ (તથા બીજા અવયવો) આપ્યા કે જેથી તમે ઉપકાર માનો. (૭૮) શું તેઓએ ઉડતા પક્ષીઓને આકાશની (નીચે) હવામાં (તેના) હુકમથી બાંધેલા નથી જોયા ? અલ્લાહપાકના સિવાય તેમને કોઈ થોભાવતું નથી. બેશક, એમાં તે લોકો માટે (કુદરતની) નિશાનીઓ છે, જેઓ યકીન લાવે છે. (૭૯) અને અલ્લાહપાકે તમારા ઘરોને તમારા માટે રહેવાની જગ્યા બનાવી અને ચોપગાં (પ્રાણી)ના ચામડાંથી તમારા માટે ઘર (એટલે તંબુ) બનાવ્યા કે જેને તમે પોતાના કૂચ કરવાના દિવસે તથા મુકામ કરવાના દિવસે હલકા જુઓ છો (એક પડાવથી બીજા ઠેકાણે લઈ જઈ શકો છો) અને તેમના ઉનથી તથા રૂંવાટાથી અને વાળથી ઘરની સામગ્રી તથા એક મુદત સુધીના ફાયદાની વસ્તુઓ બનાવી. (૮૦) અને અલ્લાહપાકે તમારા માટે પોતાની પેદા કરેલી વસ્તુઓ(માંથી અમુક)નો પડછાયો બનાવ્યો અને પહાડોમાં તમારા માટે પનાહ લેવાની ગુફાઓ બનાવી અને તમારા માટે એવા કપડાં બનાવ્યા, જે તમને ગરમીથી બચાવે છે અને એવા પહેરણ (બખ્તર બનાવ્યા) કે જે તમારા માટે લડાઈમાં બચાવ છે; એવી જ રીતે (અલ્લાહપાક) તમારા ઉપર પોતાનો

ઉપકાર પૂર્ણ કરે છે કે, જેથી તમે હુકમ બજાવી લાવો. (૮૧) છતાં જો તેઓ (ઈમાનથી) મોં ફેરવે તો (હે નબી સલ. !) તમારૂં કામ તો માત્ર સાફ-સાફ સંભળાવી દેવું છે. (૮૨) તે લોકો અલ્લાહપાકની નેઅમતોને ઓળખે છે, પણ (વર્તનમાં) તેનો ઈન્કાર કરે છે અને તેઓમાં ઘણાખરા નાશુક્રા છે.(૮૩)

❋ સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ ❋

ખુદાઈ ઢીલ માનવીને અઝાબપાત્ર ન બનાવી દે ! :

તમારો પરવરદિગાર એવો (ઉપકારકર્તા) છે, જે તમારા માટે સમુદ્રમાં વહાણ ચલાવે છે, કે જેથી તમે તેના ફઝલ (રોજી)ની તલાશ કરો. બેશક, તે તમારા ઉપર બહુ દયાળુ છે. (૬૬) અને જ્યારે સમુદ્રમાં તમારા ઉપર કોઈ આફત આવે છે (એટલે ડૂબવાનો ભય હોય છે) ત્યારે અલ્લાહપાકના સિવાય જેટલાઓને તમે પુકારો છો, તે સૌ ગુમ થઈ જાય છે. પછી જ્યારે તે અલ્લાહપાક તમને બચાવી ખુશકી (જમીન) તરફ લાવે છે, ત્યારે તમે મોઢું ફેરવી લો છો અને ઈન્સાન બહુ જ નાશુક્રો છે. (૬૭) તો શું તમે આ વાતથી નિર્ભય થઈ ગયા કે તમને ધરતી પર કિનારે લાવી જમીનમાં ધસાવી દે અથવા તમારા ઉપર પથ્થર વરસાવનાર વાવાઝોડું મોકલી આપે. ફરી તમે પોતાનો કોઈ બચાવ કરનાર મેળવો નહિ (૬૮) અથવા તમે આ વાતથી નિર્ભય થઈ ગયા કે તમને બીજી વખત સમુદ્રમાં જ લઈ જાય; પછી તે તમારા પર પવનનું સખ્ત તોફાન મોકલી આપે. પછી તમારી નાશુક્રીના બદલે તમને ડૂબાડી દે. તો પછી એ વિશે તમારા તરફથી અમારો પીછો કરનાર તમને કોઈ નહિ મળે. (૬૯) અને અમે આદમ (અલૈ.)ની અવલાદને ઈઝઝત આપી અને અમે તેમને જમીન તથા સમુદ્રમાં સવારી આપી અને અમે તેમને સ્વચ્છ વસ્તુઓથી રોજી આપી અને અમે તેમને અમારી મખ્લૂકમાંથી ઘણાઓ કરતાં શ્રેષ્ઠતા આપી વધારી દીધા. (૭૦) (તે વખત યાદ કરો) જે દિવસે અમે તમામ માણસોને તેઓના સરદારો સહિત (હશ્રના મેદાનમાં) બોલાવીશું, પછી જે માણસને તેનું અઅમાલનામું તેના જમણા હાથમાં આપવામાં આવશે, તો તે લોકો પોતાનું અઅમાલનામું (હરખભેર) વાંચશે અને તેમનું જરા બરાબર પણ નુકસાન નહિ થાય. (૭૧) અને જે કોઈ આ જગતમાં (નજાતનો માર્ગ જોવાથી)

આંધળો રહ્યો, તો તે આખિરતમાં પણ આંધળો જ અને (મુક્તિના માર્ગથી) બહુ દૂર પડેલો રહેશે. (૭૨)

❋ સૂરએ કહફ ❋

દુન્યવી જિંદગીની હકીકત ઉદાહરણ સાથે :

અને (હે નબી સલ. !) તે લોકોને દુનિયાની જિંદગીની હાલત વર્ણવી દો કે તે એવી છે, જાણે અમે આકાશથી પાણી વરસાવ્યું. ફરી તેના વડે જમીનની લીલોતરી ખૂબ નીકળી. પછી તે (સૂકાઈને) ચૂરેચૂરા થઈ ગઈ કે જેને હવા ઉડાવતી ફરે અને અલ્લાહપાક દરેક વસ્તુ પર સંપૂર્ણ કાબૂ ધરાવે છે. (૪૫) માલ તથા અવલાદ દુન્યવી જીવનની શોભા છે અને બાકી રહેનાર નેકીઓ આપના પરવરદિગારની નજીક બદલાની રૂએ બહુ બેહતર તેમજ આશાની રૂએ પણ ઘણી જ બેહતર છે. (૪૬) (તે વખત યાદ કરો) જે દિવસે અમે પર્વતોને (તેની જગ્યાએથી) હઠાવી (ઉડાવી) દઈશું અને આપ પૃથ્વીને સપાટ મેદાન જોશો અને અમે તેઓ સૌને (કબરોથી ઉઠાવી) એકઠા કરીશું. ફરી તેઓમાંથી એકને પણ છોડીશું નહિ. (૪૭) અને તે સઘળા આપના પરવરદિગારની રૂબરૂ હારબંધ હાજર કરવામાં આવશે. (પછી કહેવામાં આવશે કે) જુઓ, આખરે તમો અમારી પાસે આવી પહોંચ્યા, જેવી રીતે કે અમે તમને પહેલી વાર (દુનિયામાં) પેદા કર્યા હતા, પણ તમે તો એવું સમજતા હતા કે, તમારા માટે અમે કોઈ વાયદો કરેલો વખત લાવીશું નહિ. (૪૮) અને હિસાબની બુક (ખુલ્લી) મૂકવામાં આવશે ત્યારે આપ ગુનેહગારોને જોશો કે તેમાં જે કંઈ (લખાયેલું) હશે, તેનાથી તેઓ ડરતા હશે અને તેઓ કહેતા હશે કે, હાય અમારી કમબખ્તી ! આ કર્મપોથીની અજબ હાલત છે કે, એણે ન કોઈ નાની વાત છોડી, ન મોટી વાત (છોડી); પરંતુ સૌને લખી રાખી છે અને તેઓએ જે કંઈ (દુનિયામાં) કર્યું હશે, તે સઘળું (નોંધ થયેલું) સામે જોશે અને આપનો પરવરદિગાર કોઈના ઉપર જુલ્મ કરશે નહિં. (૪૯)

અલ્લાહપાકના ઈલ્મ-જ્ઞાનની કોઈ હદ નથી :

(હે નબી સલ. !) આપ ફરમાવી દો કે, અગર મારા પરવરદિગારની

વાતો (લખવા) માટે સમુદ્ર(ના પાણી)ની રોશનાઈ હોય (અને તેનાથી લખવું શરૂ કરો) તો મારા પરવરદિગારની વાતો પૂરી થવા પહેલાં સમુદ્ર ખૂંટી જાય. (પછી) ભલેને તેની મદદ માટે તેના જેવો બીજો (સમુદ્ર) પણ લઈ આવીએ. (૧૦૯) આપ ફરમાવી દો કે, હું પણ તમારા જેવો જ એક માણસ છું, (પણ) મારી પાસે આ વહી આવે છે કે તમારો ખરો મઅ્બૂદ એક જ મઅ્બૂદ છે. માટે જે કોઈ પોતાના પરવરદિગારની મુલાકાતની આશા (માન્યતા) રાખતા હોય તો તેને સત્કાર્યો કરતાં રહેવું જોઈએ અને તે પોતાના પરવરદિગારની બંદગીમાં બીજા કોઈને શરીક કરે નહિં. (૧૧૦)

❋ સૂરએ મરયમ ❋

ઘડપણ તથા પત્નીના વાંઝ હોવા છતાં અવલાદ આપવી અલ્લાહ તઆલાની કુદરત :

હે ઝકરિય્યા (અલૈ.) ! ચોક્કસ અમે આપને એક એવા પુત્રની ખુશખબરી આપીએ છીએ, જેનું નામ 'યહ્યા' હશે. એ પહેલાં કોઈને અમે એ નામનો બનાવ્યો નથી. (૭) ઝકરિય્યા (અલૈ.)એ અરજ કરી : હે પરવરદિગાર ! મારે ત્યાં પુત્ર કેવી રીતે થશે ? જ્યારે કે મારી પત્ની વાંઝણી છે અને હું વૃદ્ધાવસ્થાના છેલ્લે દરજ્જે પહોંચી ગયો છું. (૮) (ફરિશ્તાએ) કહ્યું કે, એવી જ સ્થિતિમાં થશે. આપના પરવરદિગારે કહ્યું છે કે, આ મારા માટે તદ્દન સહેલું છે અને પ્રથમ આપને પણ હું પેદા કરી ચૂક્યો છું જ્યારે આપ કંઈ જ વસ્તુ ન હતા. (૯)

❋ સૂરએ તાહા ❋

અલ્લાહપાકની યાદથી જ શાંતિ મળશે :

અને જે મારી યાદથી મોઢું ફેરવશે, તો તેને (દુનિયામાં) તંગીનું જીવન મળશે અને કિયામતના દિવસે અમે તેને આંધળો કરી ઉઠાવીશું. (૧૨૪) ત્યારે તે અરજ કરશે કે, હે મારા પરવરદિગાર ! તેં મને આંધળો કરી કેમ ઉઠાવ્યો ? અને હું તો (દુનિયામાં) દેખતો હતો ? (૧૨૫) (અલ્લાહપાક) ફરમાવશે : એવી જ રીતે તારી પાસે અમારી આયતો આવી હતી, તો

તું તેને ભૂલી ગયો અને એવી જ રીતે આજે તું વિસરાઈ જશે. (૧૨૬) અને એવી જ રીતે અમે તે માણસને પણ શિક્ષા આપીશું, જે હદ વટાવી ગયો અને પોતાના પરવરદિગારની વાતો પર યકીન લાવ્યો નહિ અને ચોક્કસ આખિરતનો અઝાબ બહુ સખ્ત અને વધુ ટકી રહેનાર છે. (૧૨૭) તો શું તેઓને આ વાતથી પણ સૂજ ન પડી કે અમે એમના પહેલાં (એ જ ઈન્કારના કારણે) એવી ઘણી કૌમોનો નાશ કરી નાખ્યો, જેઓની જગ્યાઓમાં હવે એ લોકો હરેફરે છે ! બેશક, એમાં અક્કલમંદો માટે ઘણી નિશાનીઓ છે. (૧૨૮)

❋ સૂરએ અંબિયા ❋

ખુદાપાક એક જ હસ્તી છે, તેની સાફ દલીલ :

જો તે બન્ને (આકાશ-પૃથ્વી)માં અલ્લાહપાકના સિવાય બીજા મઅ્બૂદ હોત, તો તે બન્ને ક્યારનાય બરબાદ થઈ ગયા હોત. માટે અર્શનો માલિક અલ્લાહપાક તે વાતોથી પાક છે, જેને એ લોકો બતાવે છે. (૨૨)

આકાશ અને પૃથ્વીને અલગ પાડવા માનવીઓ ઉપર અપાર એહસાન છે :

અલ્લાહ તઆલાએ પોતાની કુદરતથી આકાશ-પૃથ્વીને જુદા પાડી દરેકના તબક્કા જુદા બનાવ્યા, તો પણ બન્નેના મોં બંધ હતા કે આકાશથી વરસાદ થતો ન હતો. જમીનમાંથી લીલોતરી ઉગતી ન હતી. આખરે અલ્લાહપાકે માનવીઓના લાભાર્થે બન્નેના મોં ખોલી દીધા. ઉપરથી વરસાદ પડ્યો, નીચેથી જમીનના છિદ્રો ખુલી ગયા. વળી, એ જ પૃથ્વીમાંથી નહેરો, નદીઓ, અનેક ધાતુઓની ખાણો, પદાર્થો તથા અનેક પ્રકારની લીલોતરી કાઢી. આકાશને અગણિત તારાઓ વડે શણગાર્યું અને દરેકની જગ્યા જુદી જુદી કરી ચાલમાં તફાવત રાખ્યો. પ્રાણીઓને પાણીથી એટલે વીર્યથી બનાવ્યા. આવી નિશાનીઓ જોવા છતાં તવહીદનું યકીન કરતા નથી.

અને શું એ મુન્કિરોએ નથી જાણ્યું કે આકાશ અને પૃથ્વી બન્ને (પ્રથમ) બંધ મ્હોંના હતા. પછી અમે તેમને ખોલી દીધા અને અમે પાણીથી દરેક પ્રાણવાળી વસ્તુ બનાવી. છતાં પણ શું તેઓ યકીન કરતા નથી ? (૩૦) અને

અમે પૃથ્વીમાં ભારે બોજા (પર્વતો) એટલા માટે મૂકી દીધા કે કદી તે લોકોને લઈ ડોલવા ન લાગે અને તે (જમીનમાં) અમે પહોળા પહોળા રસ્તા બનાવ્યા કે જેથી તેઓ માર્ગ મેળવી શકે. (૩૧) અને અમે (તેના ઉપર) આકાશને એક સુરક્ષિત છત (જેવું) બનાવ્યું, પણ એ લોકો તે (આકાશ)માંની નિશાનીઓ પ્રત્યે લક્ષ આપતા નથી. (૩૨) અને તે જ (શક્તિમાન) અલ્લાહ તઆલા છે, જેણે રાત્રિ અને દિવસ તથા સૂર્ય અને ચંદ્ર બનાવ્યા. દરેક પોતપોતાના વર્તુળમાં ફર્યા કરે છે. (૩૩) અને અમે તમારા પહેલાં પણ કોઈ માનવીને અમર બનાવ્યો નથી ત્યારે આપ મરણ પામો તો શું તે લોકો (દુનિયામાં) સદા રહેશે ? (૩૪) પ્રત્યેક પ્રાણી મૌતનો સ્વાદ ચાખશે અને અમે તમને પરીક્ષા તરીકે બુરી અને ભલી સ્થિતિઓ વડે અજમાવીએ છીએ અને (આખરે) તમે સૌ અમારી જ પાસે પાછા આવશો. (૩૫)

❋ સૂરએ હજ્જ ❋

આકાશને પૃથ્વી ઉપર તૂટી પડવાથી કોણે રોકી રાખ્યુ છે ?

અલ્લાહ તઆલા ખરો (મઅ્બૂદ) છે, અને તેના સિવાય તેઓ જેની પૂજા કરે છે, તે તદ્દન બાતિલ છે. અને અલ્લાહ તઆલા જ સર્વોપરી (તથા) મોટો છે. (૬૨) શું આપે આ નથી જોયું કે, અલ્લાહપાક આસમાનથી પાણી વરસાવે છે, જેથી જમીન લીલીછમ થઈ જાય છે ? બેશક, અલ્લાહપાક છૂપી યુક્તિઓ જાણનાર (અને) ખબર રાખનાર છે. (૬૩) જે કંઈ આકાશોમાં છે અને જે કંઈ પૃથ્વીમાં છે, તે સૌ તેનું જ છે. અને બેશક, અલ્લાહ તઆલા એવો છે, જે કોઈનો મોહતાજ નથી (અને) વખાણપાત્ર છે. (૬૪) શું આપે આ નથી જોયું કે, જે કંઈ પૃથ્વીમાં છે, તેને અલ્લાહ તઆલાએ તમારા કાબૂમાં કરી દીધું છે. તેમજ વહાણોને પણ જે સમુદ્રમાં તેના હુકમથી ચાલે છે ! અને તે જ આકાશને પૃથ્વી પર તૂટી પડવાથી થોભાવી રાખે છે, પરંતુ તેના હુકમથી (હુકમ થશે તો પડી જશે). બેશક, અલ્લાહપાક લોકો પર અતિ માયાળુ (અને) મહા દયાળુ છે. (૬૫) અને તેણે જ તમને જિંદગી આપી, ફરી તે (વખતસર) મૌત આપશે. પછી સજીવન પણ કરશે. બેશક, ઈન્સાન

બહુ નાકદરો છે. (૬૬)

શિર્ક બાબતે જગતભરના માનવીઓને એક સાદુ ઉદાહરણ :

હે લોકો ! એક ઉદાહરણ વર્ણન કરવામાં આવે છે, તેને ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો. એમાં કંઈ જ શંકા નથી કે, અલ્લાહપાકને છોડી તમે જે વસ્તુઓને પૂજો છો, તે ભલેને સૌ એકત્ર થઈ જાય, તો પણ કદાપિ એક માખ પણ પેદા કરી શકતા નથી. અને જો માખ તેઓની પાસેથી કંઈ ખૂંચવી લઈ જાય તો તેઓ તે વસ્તુને તેની પાસેથી છોડાવી શકતા નથી. એવા પૂજક તથા પૂજ્ય અશક્ત છે. (૭૩) અલ્લાહપાકની જેવી તઅઝીમ કરવી જોઈએ, તેવી તેઓએ કરી નહિ. બેશક, અલ્લાહપાક મહા બળવાન અને જોરાવર છે. (૭૪)

❋ સૂરએ મુઅ્‌મિનૂન ❋

માનવી ઉપર ખુદાઈ મહેરબાનીઓ :

અને અમે તમારા ઉપર સાત આકાશ બનાવ્યા છે. અને અમે સૃષ્ટિ (મખ્લૂક)થી બેખબર નથી. (૧૭) અને અમે આકાશથી માપસર પાણી વરસાવ્યું. પછી અમે તેને (અમુક મુદ્દત) જમીનમાં થોભાવી રાખ્યું અને અમે (જેમ વરસાવવા શક્તિમાન છીએ તેમ) તેને લઈ જવા ઉપર (પણ) શક્તિમાન છીએ. (૧૮) ફરી તે (પાણી) વડે અમે તમારા માટે ખજૂર અને દ્રાક્ષના બગીચા ઉત્પન્ન કર્યા, જેમાં તમારા માટે ઘણા ફળો (ઉત્પન્ન થાય) છે અને તેમાંથી તમે ખાઓ પણ છો. (૧૯) અને (તે પાણી વડે) એક ઝાડ પણ (ઝયતૂનનું ઉગાવ્યું) કે જે તૂરે સીનામાં (બહુ) પેદા થાય છે, જે (માલિસ કરવાના) તેલ સહિત તથા ખાનાર માટે સાલનના ઉપયોગ તરીકે ઉગે છે. (૨૦) અને તમારા માટે પશુઓમાં પણ વિચારવાની બાબત છે કે, તે પશુઓના પેટમાંની વસ્તુથી અમે તમને (દૂધ) પિવડાવીએ છીએ. વળી, તમારા માટે તે પશુઓમાં (બીજા પણ) ઘણા લાભો છે, અને તેમાંથી કેટલાકને તમે ખાઓ પણ છો (૨૧) અને તે પશુઓ પર તથા વહાણો પર તમો સવાર (પણ) થાઓ છો. (૨૨)

આકાશ પાતાળની ચોકસાઈપૂર્વક સઘળી વ્યવસ્થા કોણ સંભાળી રહ્યું છે ?

અને તે (અલ્લાહપાક) એવો છે, જેણે તમારા માટે કાન અને આંખો તથા દિલ બનાવ્યા, (પણ) તમે બહુ જ થોડો આભાર માનો છો. (૭૮) અને તેણે જ તમને પૃથ્વીમાં ફેલાવી રાખ્યા છે અને તમે તેના જ તરફ (કિયામતમાં) એકઠા થઈ જશો. (૭૯) અને તે એવો છે, જે જિવાડે છે અને મૃત્યુ આપે છે અને રાત તથા દિવસમાં વધઘટ કરવું તેનું જ કામ છે. તો શું તમે (એટલું પણ) સમજતા નથી ? (૮૦) વાત એમ છે કે, એ લોકો તો તેવું જ કહી રહ્યા છે, જેવું કે આગલા (કાફિર) લોકો કહ્યા કરતા હતા. (૮૧) (એટલે) એમ કહે છે કે શું જ્યારે અમે મરણ પામીશું ને માટી તથા હાડકાં થઈ જઈશું ત્યારે શું અમે ફરી સજીવન થઈ ઉઠીશું ? (૮૨) આ વાયદો તો અમને તથા અમારા બાપદાદાને પહેલાંથી જ થતો આવ્યો છે, (પણ) એ તો કંઈ નથી. માત્ર આગલાઓથી ચાલતી આવતી કલ્પિત વાર્તા છે. (૮૩) આપ પૂછો કે પૃથ્વી તથા જે કંઈ તેમાં છે, તે કોનું છે. જો તમે જાણતા હો (તો બતાવો ?) (૮૪) તેઓ ઝટ બોલી ઉઠશે કે, સઘળું અલ્લાહ તઆલાનું જ છે. આપ ફરમાવી દો કે, પછી તમે વિચારતા કેમ નથી ? (૮૫) (તેઓને) આપ પૂછો કે સાતેવ આકાશોનો માલિક અને મહાન અર્શનો ધણી કોણ છે ? (૮૬) તેઓ ઝટ કહેશે કે (એ તો) અલ્લાહ તઆલાના જ છે. (ત્યારે) આપ ફરમાવી દો કે, પછી તમે (તેનાથી) ડરતા કેમ નથી ? (૮૭) આપ પૂછો કે દરેક વસ્તુનો અધિકાર કોના હાથમાં છે ? અને તે (ચાહે તેને) બચાવી લે છે, પણ તેનાથી કોઈ બચાવી શકતું નથી. જો તમે જાણતા હો તો બતાવો ? (૮૮) હવે પણ તેઓ અલ્લાહ તઆલાને જ માટે બતાવશે. આપ ફરમાવી દો કે, ફરી તમારા પર ક્યાંથી જાદૂ થઈ જાય છે ? (૮૯) બલ્કે અમે તેઓને સત્ય વાત પહોંચાડી છે અને ખરેખર તેઓ જૂઠા જ છે. (૯૦) અલ્લાહપાકે ન તો કોઈને પુત્ર બનાવ્યો છે અને ન તેની સાથે કોઈ બીજા મઅ્બૂદ છે. જો એમ હોત તો દરેક મઅ્બૂદ પોતાની મખ્લૂકને (ભાગ પાડી) જુદી કરી લેત અને એકબીજા પર ચઢાઈ કરત. એ લોકો (અલ્લાહપાક વિશે) જે કંઈ વર્ણન કરે છે તેથી

અલ્લાહ તઆલા પાક છે. (૯૧) તે ગુપ્ત અને જાહેરનો જાણકાર છે. તો તેઓના શિર્કથી તે બહુ ઉચ્ચતર છે. (૯૨)

❋ સૂરએ નૂર ❋

વરસાદની પ્રક્રિયા અને પશુઓ-પ્રાણીઓના પ્રકારો, અલ્લાહપાકની રહમત-કુદરતની નિશાનીઓ :

શું તમને ખબર નથી કે અલ્લાહપાક વાદળોને ચાલતાં ફરે છે. ફરી તેમને આપસમાં મેળવી દે છે. પછી તેમને પડ ઉપર પડ બનાવી દે છે. પછી આપ વરસાદને જુઓ છો કે તે (વાદળ)ના વચમાંથી નીકળે છે અને તે જ વાદળથી એટલે તેના પહાડ જેવા ટુકડાઓમાંથી કરા વરસાવે છે. ફરી ચાહે તેના (જાન અથવા માલ) ઉપર તેમને નાખે છે અને ચાહે તેનાથી તેને હટાવે દે છે. એવું લાગે છે કે, તેની વીજળીનો ઝબકારો આંખોને ઝડપી લેશે. (૪૩) અલ્લાહ તઆલા રાત અને દિવસને બદલતો રહે છે. બેશક, એ (સૌ)માં સમજદારો માટે (તવહીદ તરફ) લક્ષ આપવાનો મોકો છે. (૪૪) અને અલ્લાહપાકે દરેક પ્રાણીને પાણીથી બનાવ્યું. પછી તેઓમાંથી કેટલાક એવા છે, જે પોતાના પેટના બળે ચાલે છે અને તેઓમાંથી કેટલાક એવા છે, જે બે પગો પર ચાલે છે. અને તેમાંથી કેટલાક એવા છે, જે ચાર (પગ) પર ચાલે છે. અલ્લાહપાક જે ચાહે તે બનાવે છે. બેશક, અલ્લાહપાક દરેક વસ્તુ પર સંપૂર્ણ શક્તિમાન છે. (૪૫) અલબત્ત, અમે (સત્યને) સ્પષ્ટ રીતે બતાવનાર આયતો મોકલી અને અલ્લાહપાક જેને ચાહે છે, તેને (જન્નતની) સીધી રાહ પર ચલાવે છે. (૪૬)

❋ સૂરએ ફુરકાન ❋

જે વસ્તુઓ નફા-નુકસાન અને જીવન-મરણની માલિક નથી, બલ્કે પોતાની પણ માલિક નથી તેમનાથી આશા રાખવી બેકાર છે :

તે (અલ્લાહપાક)ની મહાન બરકત છે, જેણે પોતાના ખાસ બંદા (મુહમ્મદ સલ. !) પર ફેંસલાની કિતાબ ઉતારી કે જેથી તે સઘળા જહાનવાળાઓને ડરાવનાર થાય. (૧) એવો (અલ્લાહપાક) કે જેના માટે આકાશો અને પૃથ્વીની

બાદશાહત છે. અને તેણે ન કોઈને (પોતાની) અવલાદ બનાવી અને ન તે બાદશાહતમાં તેનો કોઈ ભાગીદાર છે અને દરેક વસ્તુને તેણે જ બનાવી. ફરી તે દરેકનો જુદો જુદો અંદાજો રાખ્યો, (૨) પણ લોકોએ તેના સિવાય બીજા એવા મઅ્બૂદ બનાવી લીધા કે જે કોઈ વસ્તુના ઉત્પન્નકર્તા નથી, અને (બલ્કે) તેઓ ખૂદ ઉત્પન્ન કરવામાં આવેલા છે. અને તેઓ પોતાને માટે કોઈ નુકસાન (ટાળવા)ના માલિક નથી કે (નથી) કોઈ ભલાઈના (માલિક) અને (કોઈના) મરણના માલિક નથી કે નથી જીવનના કે નથી કોઈના (કિયામતમાં) ફરી સજીવન કરવાના. (૩)

દરેક વસ્તુનો પડછાયો તથા રાત-દિવસ, હવા-પાણી (ખારૂ-મીઠુ) વગેરેમાં અલ્લાહપાકની યાદ :

શું આપે પોતાના પરવરદિગારની (કારીગરી) તરફ નથી જોયું કે તેણે કેવી રીતે પડછાયાને ફેલાવ્યો છે. અને જો તે ચાહત તો તેને (એક જ સ્થિતિ પર) થોભાવી રાખત. ફરી અમે સૂર્યને તેની (વધઘટની) નિશાની બનાવ્યો. (૪૫) ફરી અમે તેને અમારા તરફ ધીમે ધીમે ખેંચી લીધો. (૪૬) અને તે જ (અલ્લાહપાક) છે, જેણે તમારા માટે રાતને પરદાની વસ્તુ અને નિંદ્રાને આરામની વસ્તુ બનાવી અને દિવસને ઉઠી નીકળવા માટે બનાવ્યો. (૪૭) અને તે તે જ છે, જેણે પોતાની રહમત (વરસાદ)થી પહેલાં ખુશખબર લાવનાર હવાઓ ચલાવી અને અમે આકાશથી પવિત્ર કરનાર પાણી વરસાવ્યું, (૪૮) કે જેથી તે વડે મરેલા (સૂકા) પ્રદેશને જીવતો કરીએ. અને અમે તેને અમારી મખ્લૂકમાંથી ઘણા પશુઓ તથા ઘણા માણસોને પિવડાવીએ. (૪૯) અને તે (પાણી)ને અમે તે લોકોની વચ્ચે અનેક રીતે વહેંચી નાખીએ છીએ કે જેથી તેઓ વિચાર કરે, છતાં ઘણાખરા લોકો નાશુક્રી (કુફ્ર) કર્યા વિના રહેતા નથી. (૫૦) અને જો અમે ચાહત તો દરેક વસ્તીમાં એક એક પયગમ્બર મોકલી આપત. (૫૧) માટે આપ કાફિરોની વાત માનશો નહિ અને તે (કુરૂઆન) વડે બહુ સખ્તીથી તેઓનો મુકાબલો કરો. (૫૨) અને તે જ (અલ્લાહપાક) છે, જેણે બે દરિયાઓને (એકબીજાથી) મળેલાં વહેતા કર્યા, જેમાં એક મીઠો તૃપ્ત કરનાર અને બીજો ખારો કડવો છે. અને તે બન્નેની વચ્ચે (પોતાની કુદરતથી)

એક પરદો તથા મજબૂત આડ બનાવી દીધી. (૫૩) અને તે તે જ છે, જેણે મનુષ્યને પાણી (વીર્ય)થી બનાવ્યો. ફરી તેને કુટુંબવાળો તથા સાસરીવાળો બનાવ્યો અને આપનો પરવરદિગાર સઘળું કરી શકે છે. (૫૪) તે (અલ્લાહ પાક) બહુ બરકતવાળો છે, જેણે આકાશમાં બુરૂજો (ગ્રહો) બનાવ્યા અને તેમાં એક ચિરાગ (સૂર્ય) અને નૂરાની ચંદ્ર બનાવ્યો. (૬૧) અને તે તે જ છે, જેણે રાત અને દિવસને એક પછી એક આવનાર બનાવ્યા. એવા માણસ માટે (આ વર્ણિત દલીલો છે) જે સમજવા ચાહે અથવા શુક્ર કરવા ચાહે. (૬૨)

❋ સૂરએ નમ્લ ❋

માનવીની સઘળી જરૂરતો ફક્ત એક અલ્લાહપાક જ પૂરી કરે છે, પછી કેમ બીજાઓને પુકારો છો ? :

આકાશો તથા પૃથ્વી કોણે બનાવી અને તમારા માટે આકાશથી પાણી કોણે ઉતાર્યું ? ફરી અમે તે વડે રોનકવાળા બગીચા ઉગાડ્યા. (નહિ તો) તમારૂં એ કામ ન હતું કે, તેના ઝાડ ઉગાડી લેત. હવે (બતાવો) અલ્લાહ તઆલાની સાથે અન્ય કોઈ મઅ્બૂદ (થવા પાત્ર) છે ? કોઈ નથી. (છતાં માનતા નથી;) બલ્કે તે લોકો માર્ગથી ફંટાઈ જાય છે. (૬૦) વારૂ, પૃથ્વીને રહેવા લાયક કોણે બનાવી ? તથા તેની વચ્ચે નદીઓ બનાવી અને તે (પૃથ્વી)ને થોભાવવા માટે બોજા (પર્વતો) મૂક્યા અને બે સમુદ્રો વચ્ચે આડ મૂકી. હવે (બતાવો) અલ્લાહ તઆલાની સાથે અન્ય કોઈ મઅ્બૂદ (થવા પાત્ર) છે ? કોઈ નથી (છતાં માનતા નથી), બલ્કે તેઓમાં ઘણાખરા સમજતા પણ નથી. (૬૧) વારૂ, તદ્દન નિરાધાર માનવી જ્યારે તેને પુકારે છે, તો તેની ફરિયાદ કોણ સાંભળે છે ? અને તેની વિપત્તિને (કોણ) ટાળે છે ? અને તમને પૃથ્વી પર આગલાઓના નાયબ (કોણ) કરે છે ? હવે (બતાવો) અલ્લાહપાકની સાથે અન્ય કોઈ મઅ્બૂદ (થવા પાત્ર) છે ? (પણ) તમે બહુ થોડું લક્ષ આપો છો. (૬૨) વારૂ, તમને જંગલના અને સમુદ્રના અંધકારોમાં કોણ માર્ગ દેખાડે છે ? અને તેની રહમત (વરસાદ) પહેલાં ખુશખબર લાવનાર હવાઓ કોણ ચલાવે છે ? હવે (બતાવો) અલ્લાહપાકની સાથે અન્ય કોઈ મઅ્બૂદ

(થવા પાત્ર) છે ? (નહિ જ,) બલ્કે જેને તેઓ શરીક બતાવે છે, તેનાથી અલ્લાહપાક ઉચ્ચતર છે. (૬૩) વારૂ, મખ્લૂકને પહેલી વાર કોણ ઉત્પન્ન કરે છે ? ફરી તેને પાછી સજીવન કરશે (અને) તમને આકાશ(ના પાણી) તથા પૃથ્વી(ની પેદાવાર) વડે કોણ રોજી આપે છે ? હવે (બતાવો) અલ્લાહપાકની સાથે અન્ય કોઈ મઅ્બૂદ (થવા પાત્ર) છે ? (જો તેઓ હા કહે તો) આપ ફરમાવી દો કે, અગર તમે (એ દા'વામાં) સાચા છો, તો તમારી દલીલ રજૂ કરો. (૬૪)

❋ સૂરએ કસસ ❋

ફિરઔનની સંપૂર્ણ સરકારી મશીનરી છતાં હઝરત મૂસા (અલૈ.)નું જીવંત રહેવુ, બલ્કે તેના મહેલમાં જ આપની સારસંભાળ થવી :

અને અમે મૂસા (અલૈ.)ની માંને હુકમ મોકલ્યો કે, આપ તેમને દૂધ પિવડાવ્યા કરો. ફરી જ્યારે તેમના વિશે તમે ડરો તો તેમને (પેટીમાં મૂકી નાઈલ) નદીમાં નાખી દેજો અને (ડૂબી જવાનો) ભય ન રાખજો તેમજ (વિયોગથી) દિલગીર ન થજો. અવશ્ય અમે તેમને તમારી પાસે પાછા પહોંચાડીશું અને અમે તેમને (વખત આવે) રસૂલ બનાવીશું. (૭) પછી તેમને ફિરઔનના માણસોએ ઉઠાવી લીધા કે જેથી તે તેમના માટે શત્રુ અને ખેદ(નું કારણ) બને. બેશક, ફિરઔન અને હામાન તથા તે બન્નેના સૈન્યો (એ સબંધી) ભૂલ કરનાર થયા. (૮) અને ફિરઔનની પત્નીએ કહ્યું કે, એ (બાળક) તો મારા અને તમારા માટે આંખોની ઠંડક છે, એને મારી નાખો નહિ. કદાચ (ભવિષ્યમાં) તે આપણા કામ લાગે અથવા આપણે તેને પુત્ર બનાવી લઈએ, પણ તેઓને (પરિણામની) કંઈ ખબર ન હતી. (૯) અને (આ બાજુ) સવારે મૂસા (અલૈ.)ની માંનું દિલ અધીરૂં બની ગયું. જો અમે તેણીના દિલને એટલા માટે દૃઢ બનાવ્યું ન હોત કે તેણી (અમારા) વાયદા પર યકીન કરનારાઓમાં રહે તો તેણી મૂસા (અલૈ.)ના ભેદને જાહેર કરી દેવાના લગભગ હતી. (૧૦) અને તેણીએ તે (મૂસા અલૈ.)ની બહેનને કહ્યું કે, મૂસા (અલૈ.)ની ખબર કાઢ, ફરી તેણી (મહેલમાં જઈ) અજાણ બની તેને જોતી રહી અને તેઓને (એ બાબતની) ખબર ન થઈ. (૧૧) અને અમે પ્રથમથી જ મૂસા (અલૈ.) પર

દૂધ પીવડાવવાવાળીઓને રોકી રાખી હતી. ફરી તેણીએ (મોકો મળતાં) કહ્યું કે, શું હું તમને એક એવું કુટુંબ બતાવું કે જે તમારા માટે આ બાળકની પરવરિશ કરે અને તેઓ તેના શુભેચ્છક પણ હોય ? (૧૨) ફરી (આ યુક્તિથી) અમે મૂસા (અલૈ.)ને તેમની માં પાસે પહોંચાડી દીધા કે જેથી તેણીની આંખો ઠંડી રહે અને દિલગીર ન થાય અને આ પણ જાણી લો કે, અલ્લાહપાકનો વાયદો સાચો હોય છે, પરંતુ ઘણાખરા લોકો જાણતા નથી. (૧૩)

❋ સૂરએ અન્કબૂત ❋

મુશ્રિકોનો એકરાર : સર્વ વ્યવસ્થા અલ્લાહપાકના જ હાથમાં :

અને ઘણાંએ પ્રાણીઓ એવા છે, જે પોતાની રોજી ઉઠાવી (સંઘરી) રાખતા નથી. અલ્લાહપાક જ તેમને રોજી પહોંચાડે છે અને તમને પણ. અને તે જ સાંભળનાર જાણનાર છે. (૬૦) અને જો તેઓથી આપ પૂછો કે આકાશો તથા પૃથ્વીને કોણે સર્જયા અને ચંદ્ર તથા સૂર્યને કોણે કામે લગાડ્યા ? તો તેઓ અવશ્ય એ જ કહેશે કે, અલ્લાહપાકે. છતાં તેઓ ક્યાં અવળા જાય છે ? (૬૧) અલ્લાહ તઆલા પોતાના બંદાઓમાંથી ચાહે તેના માટે રોજી બહોળી કરી આપે છે અને ચાહે તેને માપસર આપે છે. બેશક, અલ્લાહ તઆલા દરેક વસ્તુને જાણે છે. (૬૨) અને જો તેઓથી આપ પૂછો કે આકાશથી પાણી કોણે વરસાવ્યું ? ફરી તે વડે જમીનને તેના મરણ (સૂકાઈ જવા) પછી કોણે સજીવન કરી ? તો તેઓ જરૂર એ જ કહેશે કે, અલ્લાહપાકે. આપ ફરમાવી દો કે, સઘળા વખાણ અલ્લાહપાકના જ છે, (છતાં માનતા નથી) બલ્કે તેઓમાંના ઘણાખરા સમજતા પણ નથી. (૬૩) અને આ જગતજીવન તો રમત ગમત સિવાય કંઈ જ નથી; અને અલબત્ત, આખિરતનું જે ઘર છે, તે જ અમર જીવન છે. જો તેઓ સમજતા હોત (તો એવા પાપ ન કરત) (૬૪)

❋ સૂરએ રૂમ ❋

માનવીની શરીર રચના અને જીવનના વિવિધ તબક્કાઓ તેની કમઝોરી તથા મોહતાજીની દલીલ છે :

અલ્લાહ તઆલા એવો છે, જેણે તમને કમઝોર સ્થિતિમાં બનાવ્યા. ફરી

નબળાઈ પછી બળ આપ્યું. ફરી બળ પછી નબળાઈ અને ઘડપણ આપ્યું; તે જે ચાહે છે તે બનાવે છે અને તે સઘળું જાણનાર, કુદરતવાળો છે. (૫૧)

❋ સૂરએ લુકમાન ❋

અલ્લાહપાકની સંપૂર્ણ પ્રશંસા મખ્લૂક કરી શકતી નથી :

અને પૃથ્વીમાં જેટલા ઝાડ છે, તે બધા જ અગર કલમ બની જાય અને સમુદ્ર તેની શાહી હોય (અને) તે ઉપરાંત બીજા સાત સમુદ્રો(ની શાહી) હોય તો પણ અલ્લાહપાકની વાતો પૂરી ન થાય. બેશક, અલ્લાહ તઆલા મહા બળવાન (અને) હિકમતવાળો છે. (૨૭)

માનવીય જ્ઞાનનું લિમિટેડ તથા અંદાજીત હોવું, ચોક્કસ ન હોવુ :

ખરેખર, અલ્લાહ તઆલાની પાસે જ કિયામતનું જ્ઞાન છે. અને તે જ વરસાદ વરસાવે છે. અને જે કંઈ ગર્ભાશયમાં છે, તેને તે જ જાણે છે અને કોઈ માણસને ખબર નથી કે તે કાલે શું કરશે. અને કોઈ માણસને ખબર નથી કે તે કઈ ભૂમિમાં મરશે. બેશક, અલ્લાહપાક સઘળુ જાણનાર (અને) માહિતગાર છે. (૩૪)

❋ સૂરએ સજદહ ❋

મૃત્યુ બાદ જીવંત થવાની દલીલ :

એ જ (અલ્લાહપાક) છૂપી અને જાહેર વસ્તુઓનો જાણનાર, જોરાવર (અને) દયાળુ છે (૬) કે તેણે જે પણ વસ્તુ બનાવી, તે સૌને ઘણી સરસ બનાવી અને માટીના ગારાથી મનુષ્ય (આદમ અલૈ.)ની ઉત્પત્તિનો આરંભ કર્યો. (૭) ફરી તેના વંશને સત્વ કાઢેલા તુચ્છ પાણી (વીર્ય)થી બનાવ્યો. (૮) પછી તેને પૂર્ણ કર્યો અને તેમાં પોતાની (સર્જેલી ખાસ) એક રૂહ ફુંકી અને તમારા માટે કાન અને આંખ તથા દિલ બનાવ્યા, (પણ) તમે બહુ થોડો શુક્ર કરો છો. (૯) અને તેઓ કહે છે કે, જ્યારે અમે પૃથ્વીમાં રોળાઈ જઈશું, ત્યારે શું અમે ફરી (કિયામતમાં) નવા જન્મમાં આવીશું ? કંઈ નથી, બલ્કે તેઓ પોતાના પરવરદિગારની સમક્ષ જવાનો જ ઈન્કાર કરે છે. (૧૦) આપ

ફરમાવી દો કે, તમારા પ્રાણને મૌતનો તે ફરિશ્તો કબ્જે કરી લે છે, જે તમારા ઉપર નિયુક્ત છે. ફરી તમે તમારા પરવરદિગાર તરફ પાછા લઈ જવામાં આવશો. (૧૧) અને જો આપ જુઓ તો (અચરજ પામો) જ્યારે કે એ મુશ્રિકો પોતાના પરવરદિગારની સમક્ષ (શરમના માર્યા) નીચા માથે (ઉભા) હશે (અને કહેશે) કે હે અમારા પરવરદિગાર! અમારી આંખો અને કાન ઉઘડી ગયા. હવે અમને (દુનિયામાં) પાછા મોકલ કે ભલા કામ કરીએ. બેશક, અમને સંપૂર્ણ યકીન આવી ગયું. (૧૨) અને જો અમે ચાહત તો અલબત્ત, અમે દરેક જણને તેના (સીધા) માર્ગની સૂજ આપી દેત, પરંતુ મારી આ વાત નક્કી થઈ ચૂકી છે કે, હું જહન્નમને (કાફિર) જિન્નાત તથા માણસો સૌથી અવશ્ય ભરી દઈશ. (૧૩) (પછી તેઓને કહેવામાં આવશે કે) હવે (આગની) મજા ચાખો, કારણકે તમે આ દિવસની હાજરીને ભૂલવી દીધી હતી. બેશક, અમે પણ તમને ભૂલવી દીધી હતી. અને તમે પોતાની (બુરી) કરણીના બદલે સદાના અઝાબની મઝા ચાખો. (૧૪)

❋ સૂરએ ફાતિર ❋

માનવીની ઈબ્રત માટે આકાશ-પાતાળની નિશાનીઓ કાફી છે :

અને અલ્લાહપાકે તમને માટીથી બનાવ્યા. ફરી વીર્યથી, પછી તમને (નર-નારીના) જોડાં બનાવ્યા અને તે (અલ્લાહપાક)ની જાણ વિના કોઈ સ્ત્રીને ગર્ભ રહેતો નથી તેમજ પ્રસુતિ પણ થતી નથી અને કોઈ વયોવૃદ્ધનું આયુષ્ય વધારવામાં આવતું નથી તેમજ કોઈનું આયુષ્ય ઘટાડવામાં આવતું નથી, પરંતુ તે બધુ કિતાબ (લવ્હે મહફૂઝ)માં લખેલું છે. બેશક, આ વાત અલ્લાહપાક પર ઘણી જ સહેલી છે. (૧૧) અને એવા બે સમુદ્રો સરખા નથી, કે આ એક તો મીઠો તૃપ્ત કરનાર, જેનું પીવું પણ સહેલું છે અને આ (બીજો) ખારો, કડવો છે. અને બન્નેમાંથી તમે તાજુ માંસ (માછલી) ખાઓ છો, અને ઘરેણાં (મોતી) કાઢો છો, જેને તમે પહેરો છો. અને તેમાં તમે વહાણોને જુઓ છો કે, પાણીને કાપતા ચાલે છે કે જેથી તમે (સફર કરી) તેની રોજી શોધો અને તેથી કદાચ તમે તેનો આભાર માનો. (૧૨) તે જ રાત્રિનો

(ઘટાડો કરી) દિવસમાં સમાવેશ કરે છે, અને દિવસનો (ઘટાડો કરી) રાત્રિમાં સમાવેશ કરે છે. તેમજ તેણે સૂર્ય તથા ચંદ્રને કામે લગાડ્યા છે, દરેક નક્કી થયેલી મુદ્દત (કિયામત) સુધી ચાલ્યા કરશે. એ જ અલ્લાહપાક તમારો પરવરદિગાર (અને) તેની જ બાદશાહી છે. અને તેના સિવાય જેઓને તમે પુકારો છો, તેઓ તો ખજૂરના ઠળીયા પરના પડ જેટલાના પણ માલિક નથી. (૧૩) જો તમે તેઓને પુકારો તો તેઓ તમારી પુકાર સાંભળશે નહિ અને કદાચ સાંભળી લે તો પણ તમારૂ કહ્યું કરશે નહિ અને કિયામતના દિવસે તેઓ તમારા શિર્ક કરવાની જ વિરૂદ્ધતા કરશે, અને ખબર રાખનાર (અલ્લાહપાક)ના જેવી તમને કોઈ ખબર આપશે નહિ. (૧૪)

રાત-દિવસ અને પ્રકાશ-અંધકારની જેમ હિદાયત તથા ગુમરાહી એક થઈ શકતા નથી :

હે લોકો ! તમે સર્વે અલ્લાહપાકના જ મોહતાજ છો અને અલ્લાહ તઆલા જ બેપરવા (અને) સઘળી ખૂબીઓવાળો છે. (૧૫) જો તે ધારે તો તમારો નાશ કરી નાખે અને એક નવી મખ્લૂક લાવી આબાદ કરે, (૧૬) અને એ વાત અલ્લાહ તઆલા માટે કંઈ મુશ્કેલ નથી. (૧૭) અને આંધળો તથા દેખતો સરખા નથી, (૧૯) અને ન અંધકાર તથા પ્રકાશ, (૨૦) અને ન (શીતળ) છાયા તથા સખત તાપ (સરખા છે.) (૨૧) અને સજીવ તથા નિર્જીવ સરખા નથી. અલ્લાહપાક ચાહે તેને સંભળાવે છે અને આપ કબરોમાં પડેલાઓને સંભળાવી શકનાર નથી. (૨૨) આપ તો માત્ર ડરાવનાર છો. (૨૩) બેશક, અમે આપને સત્ય (દીન) આપી ખુશખબર અને ડર સંભળાવનાર બનાવી મોકલ્યા છે અને કોઈ કૌમ એવી થઈ નથી, જેમાં કોઈ ડરાવનાર ન થયો હોય. (૨૪)

જમીન, હવા, પાણી એક હોવા છતાં દરેક વસ્તુને વિવિધ રંગો, ખાસિયતો આપવી :

શું આપે જોયું નથી કે, અલ્લાહપાકે આકાશથી પાણી વરસાવ્યું, ફરી તે વડે અમે વિવિધ રંગ (તેમજ પ્રકાર પ્રકાર)ના ફળો કાઢ્યા અને પર્વતોમાં

પણ જુદા જુદા ભાગ ધોળા તથા રાતા છે, જેમના રંગ અનેક પ્રકારના છે અને (કેટલાક) અતિશય કાળા છે. (૨૭) અને મનુષ્યો તથા પ્રાણીઓ તેમજ પશુઓમાં પણ એવી જ રીતે જુદા જુદા રંગ છે; અલ્લાહપાકથી તે બંદાઓ જ ડરે છે, જેને (ખુદાઈ મહત્તાનું) જ્ઞાન છે; બેશક, અલ્લાહપાક જબરદસ્ત (અને) ક્ષમાવાન છે. (૨૮)

❋ સૂરએ યા-સીન ❋

રાત-દિવસ પશુઓથી ફાયદો ઉઠાવતા પણ એક અલ્લાહપાકના ઉપકારો યાદ નથી આવતા ? :

શું તેઓ જોતા નથી કે અમે તેઓના (લાભ) માટે પોતા(ની કુદરત)ના હસ્તે સર્જેલી વસ્તુઓમાંથી પશુઓને પેદા કર્યા. પછી એ લોકો તે પશુઓના માલિક બની ગયા. (૭૧) અને અમે તે પશુઓને તેઓના વશ કર્યા, તો તેમાંથી અમુક તેઓની સવારીઓ છે અને અમુકને તેઓ ખાય છે. (૭૨) અને તે પશુઓમાં તેઓ માટે ઘણા ફાયદા તથા પીણું દૂધ (વગેરે) છે; છતાં તેઓ કેમ શુક્ર કરતા નથી ? (૭૪) અને (ઉલટા) તેઓએ અલ્લાહપાકના સિવાય બીજા મઅ્બૂદો બનાવી લીધા છે કે, કદાચ તેઓથી મદદ મળે. (૭૪) (પણ) તેઓ એ લોકોની જરા પણ મદદ નહિ કરી શકે અને એ લોકો તેમનું સૈન્ય બનીને પકડાયેલા આવશે. (૭૫)

સડેલુ હાડકુ હાથથી મસળી ખુદાપાકને ચેલેંજ આપે છે, તો પ્રથમ તે હાડકુ કોણે પેદા કર્યુ તે તો વિચાર ! :

શું (કાફિર) માણસ એટલું નથી જોતો કે અમે તેની વીર્ય (બિંદુ)થી બનાવ્યો ? છતાં (ઈમાનના બદલે) એકદમ તે ખુલ્લી રીતે ટીકાખોર બની ગયો ! (૭૭) અને તેણે અમારા માટે એક કઢંગો દાખલો આપ્યો અને પોતાની ઉત્પત્તિને ભૂલી ગયો ! તે કહે છે કે, હાડકાને (ખાસ કરી) જ્યારે તે સડી ગયા હોય, કોણ સજીવન કરશે ? (૭૮) (હે નબી સલ. !) ફરમાવી દો કે તે સૌને તે જ અલ્લાહપાક સજીવન કરશે, જેણે તેમને સૌથી પ્રથમવાર

સર્જયા હતા. અને તે દરેક રીતે સર્જવું જાણે છે. (૭૯) જેણે કે તમારા માટે (અમુક) લીલા વૃક્ષોમાંથી આગ ઉત્પન્ન કરી. ફરી તમે ઝટ તેથી (બીજી) આગ સળગાવી લો છો. (૮૦) અને જેણે આકાશો તથા પૃથ્વી બનાવ્યા તે શું એમના જેવા માણસોને (ફરી) બનાવી શકતો નથી ? કેમ નહિ, અને તે જ મૂળ બનાવનાર (અને) સર્વજ્ઞ (જાણકાર) છે. (૮૧) તેનો નિયમ તો એ જ છે કે, જ્યારે તે કોઈ વસ્તુને (ઉત્પન્ન) કરવા ચાહે છે, તો તે વસ્તુને કહે છે કે, ''થઈ જા'' બસ તે થઈ જાય છે. (૮૨) તો તે (અલ્લાહપાક) પવિત્ર છે કે જેના હાથમાં દરેક વસ્તુની (સંપૂર્ણ) સત્તા છે, અને તેની જ હુજૂરમાં તમારે સૌએ પાછા ફરવાનું છે. (૮૩)

❋ સૂરએ ઝુમર ❋

દુનિયાની બધી જ મશીનરી-યંત્રો પ્રકાશમાં બને છે, પણ માનવીને ત્રણ ત્રણ અંધારીઓમાં કોણે અને કેવી રીતે બનાવ્યો ? :

તેણે તમને એક જ વ્યક્તિ (આદમ અલૈ.)થી ઉત્પન્ન કર્યા (કે પ્રથમ તેમને બનાવી) ફરી તેમનાથી જ તેમનું જોડું બનાવ્યું અને તમારા (લાભ) માટે પશુઓમાંથી આઠ નર-માદા પેદા કર્યા. તે તમને તમારી માતાઓના ઉદરમાં ત્રણ અંધકારો દરમિયાન એક સ્થિતિના પછી બીજી સ્થિતિ પર બનાવે છે. એ જ અલ્લાહપાક તમારો પરવરદિગાર છે, જેની બાદશાહી છે; તેના સિવાય કોઈની જ બંદગી નથી, છતાં તમે ક્યાં અવળા જાઓ છો?

બંદાઓના કુફ્રને અલ્લાહપાક પસંદ કરતા નથી :

જો તમે કાફિર બનશો, તો બેશક અલ્લાહ તઆલાને તમારી પરવા નથી, પણ તે પોતાના બંદાઓ માટે કુફ્રને પસંદ કરતો નથી. અને જો તમે તેનો આભાર માનો તો તેને તમારા માટે તે પસંદ કરે છે અને કોઈ (પાપનો) ભાર ઉંચકનાર બીજા(ના પાપનો) ભાર ઉંચકશે નહિ; પછી પોતાના પરવરદિગાર તરફ તમારે પાછા જવાનું થશે તો જે કરણી તમે કરતા હતા, તે સૌની તમને ખબર (તથા બદલો) આપશે. બેશક, તે અંતરોના ભેદ (સુદ્ધાં) જાણનાર છે. (૭)

દરરોજની ઉંઘ કિયામતનો જીવંત દાખલો છે, માટે મુશ્રિકો આખિરતને સમજે :

અલ્લાહપાક જ પ્રાણોને તેમના મૃત્યુ વખતે (સંપૂર્ણ રીતે) ખેંચી લે છે તથા જેમની મૌત નથી આવી તેમને ઉંઘમાં (ખાસ પ્રકારે) ખેંચી લે છે. પછી જેમના ઉપર મૌતનો હુકમ કરી ચૂક્યો છે, તેમને રોકી લે છે અને બીજી રૂહોને નિર્માણ કરેલી મુદ્દત સુધી છૂટી કરી દે છે, આ વાતમાં તે લોકો માટે દલીલો છે, જેઓ વિચાર કરે છે. (૪૨) હા, શું તેઓએ (આટલી દલીલો છતાં) અલ્લાહના સિવાય બીજા ભલામણ કરનારા (મઅ્બૂદ) બનાવી લીધા છે ? આપ ફરમાવી દો કે, જો તેઓને કોઈ વસ્તુનો અધિકાર ન હોય તેમજ તેઓ કંઈ સમજતા ન હોય (તો પણ તેઓને ભલામણ કરનાર બનાવશો ?) (૪૩) આપ (એ પણ) ફરમાવી દો કે, ભલામણ બધી જ અલ્લાહપાકના અધિકારમાં છે, આકાશો તથા પૃથ્વીની બાદશાહી તેની જ છે, પછી તેના જ તરફ તમે પાછા ફરશો. (૪૪) અને જ્યારે એકલા અલ્લાહપાકનું નામ લેવામાં આવે છે, ત્યારે જેઓને આખિરતનું યકીન નથી તેઓના દિલ રુંધાય છે અને જ્યારે અલ્લાહપાકના સિવાય બીજાઓ (મૂર્તિઓ)નું નામ લેવામાં આવે છે, ત્યારે તેઓ હરખાય છે. (૪૫) આપ ફરમાવી દો કે, હે અલ્લાહ પાક ! આકાશો અને પૃથ્વીના સર્જનહાર ગુપ્ત અને જાહેરના જાણનાર, તું જ (કિયામતમાં) તારા બંદાઓ વચ્ચે તે (દીન) બાબતનો ફેંસલો કરજે, જેમાં તેઓ મતભેદ કરતા હતા. (૪૬) અને જો એ જુલ્મીઓ (મુશ્રિકો) પાસે જે કંઈ પૃથ્વીમાં છે, તે સઘળુ હોય તથા તેની સાથે તેટલું જ બીજું હોય, તે સઘળુ કિયામતના દિવસે સખત અઝાબથી પોતાને છોડાવવા માટે (બેધડક) આપી દે, (તો પણ તે અઝાબથી બચાવનાર નથી) અને અલ્લાહપાકના તરફથી તેઓને એવો મામલો દેખાશે કે જેનો તેઓને ખ્યાલ પણ ન હતો. (૪૭) અને (તે વેળા) તેઓને પોતાની કરણીઓની બુરાઈઓ જાહેર થઈ જશે અને જે (અઝાબ) વિશે તેઓ મશ્કરી કરતા હતા એ જ તેઓને ઘેરી લેશે. (૪૮)

માનવી પોતાના પાલનહારનો મહા નાશુક્રો (અપકારી) છે :

આપ ફરમાવી દો કે, હે નાદાનો ! શું હજુ પણ તમે મને એ જ

બતાવો છો કે, હું અલ્લાહપાકના સિવાય બીજાની બંદગી કરૂં ? (૬૪) જ્યારે કે આપને તથા આપનાથી આગલા (નબી)ઓને એ જ હુકમ થઈ ચૂક્યો છે કે (સામાન્ય ચેતવણી આપો કે હે માનવી !) જો તું શિર્ક કરીશ, તો ચોક્કસ તારી (સઘળી) કરણી વ્યર્થ જશે અને તું નુકસાન ઉઠાવનારાઓમાં થઈશ (માટે શિર્ક કરીશ નહિ) (૬૫) બલ્કે આપ અલ્લાહપાકની જ બંદગી કરો અને (તેનો) ઉપકાર માનનારાઓ માંહેના થઈ જાઓ. (૬૬) અને તેઓએ અલ્લાહપાકની જેવી કદર કરવી જોઈએ તેવી કદર કરી નથી, પણ (તેની શાન એવી છે કે) કિયામતના દિવસે આખી પૃથ્વી તેની એક મુઠ્ઠીમાં હશે અને આકાશો તેના જમણા હાથમાં વિંટળાયેલા હશે, તે ખુદાવંદ પવિત્ર છે અને તેઓ જ શિર્ક કરે છે, તેથી તે (પવિત્ર) ઉચ્ચતર છે. (૬૭) અને (કિયામતના દિવસે) સૂર ફૂંકવામાં આવશે ત્યારે જે કાંઈ આકાશો તથા પૃથ્વીમાં છે, તે સૌ બેભાન થઈ જશે, પરંતુ જેને અલ્લાહપાક ચાહે (તે બેભાન થશે નહિ.) ફરી બીજી (સૂર) ફૂંકવામાં આવશે, તો તત્કાળ તેઓ ઉભા થઈ ચોતરફ જોવા માંડશે. (૬૮) અને પૃથ્વી પોતાના પરવરદિગારના નૂર વડે ઝળહળી ઉઠશે અને કરણીના લેખ (સૌના હાથમાં) મૂકી દેવામાં આવશે અને નબીઓ તથા સાક્ષીઓ હાજર કરવામાં આવશે અને તેમની સૌની વચ્ચે ન્યાયપૂર્વક ફેંસલો કરવામાં આવશે અને તેમના ઉપર જરાય જુલ્મ કરવામાં નહિ આવે. (૬૯) અને દરેક જણને તેની કરણીનો સંપૂર્ણ બદલો આપવામાં આવશે. અને અલ્લાહપાક તેઓની સૌની કરણીઓને ખૂબ જાણે છે. (૭૦)

* સૂરએ મુઅ્મિન *

અલ્લાહપાકે માનવીનો ચહેરો સૌથી સુંદર બનાવ્યો, તે પાક પરવરદિગારની પોતાની સુંદરતા કેવી શાનદાર હશે !

અલ્લાહપાક જ એવો છે, જેણે પૃથ્વીને તમારા માટે રહેઠાણ અને આકાશને છત્ર (સમાન) બનાવ્યું અને તમને સ્વરૂપ આપ્યું તો તમારી મુખાકૃતિ સૌથી સુંદર બનાવી અને સ્વચ્છ વસ્તુઓથી તમને રોજી આપી; એ જ અલ્લાહપાક તમારો પરવરદિગાર છે. અલ્લાહપાક અતિશય બરકતવાળો

અને સકળ સૃષ્ટિનો પરવરદિગાર છે. (૬૪) તે જ અમર જીવનવાળો છે. તેના સિવાય કોઈની બંદગી જ નથી, તો તમે બંદગીને તેના જ માટે ખાસ રાખી તેને પુકારો. સૌ ખૂબીઓ અલ્લાહ તઆલાના માટે જ છે, જે સઘળા જગતોનો પાલનહાર છે. (૬૫)

શું આવો સર્વશક્તિમાન શિર્કને પસંદ કરી શકે છે ? :

(હે રસૂલ સલ. !) આપ ફરમાવી દો કે મને તો તેઓની પૂજાની મનાઈ કરવામાં આવી છે, જેઓને તમે અલ્લાહ તઆલાના સિવાય પુકારો છો, જ્યારે કે મારી પાસે મારા પરવરદિગાર તરફથી (તૌહીદની) સ્પષ્ટ નિશાનીઓ આવી ચૂકી છે, તેમજ મને હુકમ થયો કે માત્ર જગતના પરવરદિગારને જ આધિન રહું. (૬૬) તે જ છે, જેણે તમને માટીથી, ફરી વીર્યના ટીપાથી, ફરી લોહીના લોચાથી બનાવ્યા. ફરી તમને બાળક બનાવી (ગર્ભાશયમાંથી) કાઢે છે. (ફરી સજીવન રાખે છે) કે જેથી તમે પોતાની યુવાવસ્થાએ પહોંચો. ફરી એટલે સુધી કે વૃદ્ધ થઈ જાઓ અને તમારામાંથી કોઈ એ (સ્થિતિ) પહેલાં જ મરણ પામે છે, પણ એટલે સુધી (તો સૌને મોહલત આપે છે) કે તમે નીમેલા વખત પર પહોંચો અને એટલા માટે (એ બધું કર્યું) કે તમે વિચાર કરો. (૬૭) તે જ છે, જે જિવાડે છે અને મૃત્યુ આપે છે, પછી જ્યારે તે કોઈ કામનો નિર્ણય કરે છે, તો તેને એમ જ કહે છે ''થઈ જા'' તો તે (તત્કાળ) થઈ જાય છે. (૬૮)

❋ સૂરએ હા-મીમ સજદહ ❋

જ્યારે આંખ, કાન અને ચામડીઓ માનવી વિરૂદ્ધ સાક્ષી આપશે !

અને (તે વખત યાદ અપાવો) જે દિવસે અલ્લાહપાકના દુશ્મનોને દોઝખ તરફ એકઠા કરવામાં આવશે, ત્યારે તેઓના જુદા જુદા વર્ગ પાડવામાં આવશે. (૧૯) એટલે સુધી કે જ્યારે તેના નજીક પહોંચશે, તો તેઓના કાન અને તેઓની આંખો તથા તેઓના ચામડાં તેઓની વિરૂદ્ધ તેઓની કરણીઓની સાક્ષી આપશે. (૨૦) અને તેઓ (દંગ થઈ) પોતાની ચામડીઓને કહેશે કે, તમે અમારી વિરૂદ્ધ શા માટે સાક્ષી આપી ? તે (અવયવો) જવાબ આપશે કે

અમને તે અલ્લાહપાકે જ વાચા આપી છે જેણે દરેક વસ્તુને વાચા આપી છે. અને તેણે જ તમને પહેલી વખત પેદા કર્યા હતા અને તેની જ તરફ તમે પાછા લાવવામાં આવ્યા છો. (૨૧) અને (અલ્લાહપાક કહેશે કે) તમે આ વાતથી તો પોતાને છૂપાવતા ન હતા કે તમારા કાન અને તમારી આંખો તેમજ તમારી ચામડીઓ જ તમારી વિરૂદ્ધ સાક્ષી આપશે, પણ તમે ધારતા હતા કે જે કંઈ તમે કરો છો, તેમાંથી ઘણાખરા કાર્યોને અલ્લાહપાક જાણતો જ નથી. (૨૨) અને તમારા પરવરદિગાર સબંધી તમારી જે ધારણા હતી, તે જ તમારી ધારણાએ તમને બરબાદ કર્યા, જેથી આજે તમે (સદાના) નુકસાનમાં પડી ગયા. (૨૩) તેથી જો (હવે) તેઓ સબર કરે તો પણ દોઝખ જ તેઓનું ઠેકાણું છે. અને જો તેઓ ઉઝર કરવા ચાહે તો પણ તે કબૂલ થશે નહિ. (૨૪)

સૂર્ય, ચંદ્ર અલ્લાહ તઆલાની કુદરતની નિશાનીઓ છે, તે પોતે જ ચક્કર લગાડી પોતાને આજ્ઞાંકિત સાબિત કરે છે, પછી તેમને કેવી રીતે પૂજવામાં આવે ?

અને તે(ની કુદરત)ની નિશાનીઓ પૈકી રાત અને દિવસ તથા સૂર્ય અને ચંદ્ર છે; (માટે) સૂર્યને કે ચંદ્રને તમે સિજદો ન કરો, પણ તે અલ્લાહ તઆલાને જ સિજદો કરો કે જેણે તે સૌને સર્જયા. જો તમે તેને જ પૂજતા હો તો (૩૭) છતાં જો તેઓ અભિમાન કરે તો (પરવા નથી, કારણ કે) જે (ફરિશ્તા)ઓ આપના પરવરદિગારની પાસે છે, તેઓ રાત અને દિવસ તેની પવિત્રતા વર્ણવતા રહે છે અને તેઓ (કદી) થાકતા જ નથી. (૩૮) અને તેની (કુદરતની) નિશાનીઓ પૈકી એક આ છે કે આપ ધરતીને દબાઈ ગયેલી (સૂકી) જુઓ છો, પછી જ્યારે તેના ઉપર અમે પાણી વરસાવીએ છીએ ત્યારે તે તાજી થાય છે અને ઉભરે છે. બેશક, જેણે તે ધરતીને (તેને ઘટતું) જીવન આપ્યું તે જ મુરદાઓને સજીવન કરશે. બેશક, તે દરેક વસ્તુ પર કુદરતવાળો છે. (૩૯)

❋ સૂરએ શૂરા ❋

સમુદ્રનો સફર અલ્લાહપાકની કુદરતનો કરિશ્મો છે :

અને તેની નિશાનીઓ પૈકી એક એ છે કે, સમુદ્રમાં વહાણો ચાલે છે (જે

ઉંચાઈમાં) જાણે પહાડ છે, (૩૨) જો તે ચાહે તો હવાને અટકાવી દે, તો વહાણ સમુદ્રની સપાટી પર જ સ્થિર રહી જાય. બેશક, એમાં દરેક ધીરજવાન ઉપકાર માનનાર માટે નિશાનીઓ છે. (૩૩) અથવા (જો ધારે તો) તે વહાણોને (જોશભેર પવન ફૂંકી) તેઓની બૂરી કરણીના સબબે ગારત કરી નાખે અને (તેમાંથી) ઘણાઓને માફ પણ કરી દે. (૩૪)

અવલાદ-સંતાન આપવા ન આપવા ફક્ત અલ્લાહ તઆલાની કુદરતથી જ છે :

આકાશો અને પૃથ્વીની (સંપૂર્ણ) સત્તા અલ્લાહપાકની જ છે; તે જે ચાહે છે તેને પેદા કરે છે; (તેથી જ) તે ચાહે તેને દીકરીઓ આપે છે અને ચાહે તેને દીકરા આપે છે. (૪૯) અથવા તેમને પુત્રો અને પુત્રીઓ સાથે આપે છે અને ચાહે તેને વાંઝિયો રાખે છે. બેશક, તે સર્વજ્ઞ (અને) કુદરતવાળો છે. (૫૦)

❋ સૂરએ દુખાન ❋

આકાશ-પૃથ્વીનું સર્જન એક ખાસ હેતુસર છે :

અને આકાશો તેમજ પૃથ્વીને તથા જે કંઈ એ બન્નેની વચ્ચે છે, તે સાને અમે રમતાં રમતાં સર્જ્યા નથી. (૩૮) અમે એ બન્નેને માત્ર યોગ્ય હિકમતસર જ સર્જ્યા છે, પરંતુ ઘણા લોકો સમજતા નથી. (૩૯) બેશક, ફેંસલાનો દિવસ જ તેઓને સૌનો (સજીવન થવાનો) વાયદો છે. (૪૦) જે દિવસે કોઈ સબંધવાળો બીજા સબંધીને કંઈ જ કામ નહિ લાગે અને ન તેઓને મદદ મળશે, (૪૧) પરંતુ જેના ઉપર અલ્લાહપાક રહમ કરે (તેને મદદ મળશે). બેશક, તે જ જોરાવર (અને) દયાળુ છે. (૪૨)

❋ સૂરએ અલ-જાષિયહ ❋

તવહીદની નિશાનીઓથી ઈબ્રત-બોધપાઠ :

આ કિતાબ તે અલ્લાહપાકના તરફથી ઉતરેલી છે, જે જબરદસ્ત હિકમતવાળો છે. (૨) ખરેખર, આકાશો તથા પૃથ્વીમાં ઈમાનવાળાઓ માટે (તવહીદની) ઘણી નિશાનીઓ છે. (૩) અને ખુદ તમારી તથા જે પશુઓ

ફેલાવી રાખ્યા છે, તેમની ઉત્પત્તિમાં એવા લોકો માટે (તવહીદની) દલીલો છે, જેઓ યકીન રાખે છે. (૪) અને (એવી જ રીતે) રાત-દિવસના ફેરફારમાં તથા તે રોજી(ના સાધન એટલે પાણી)માં જેને અલ્લાહપાકે આકાશથી ઉતાર્યું. ફરી તે વડે પૃથ્વીને તેમાં મરી (સૂકાઈ) જવા પછી જીવતી કરી, તેમાં અને હવાઓના બદલવામાં તે લોકો માટે નિશાનીઓ છે, જેઓ બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરે છે. (૫) આ અલ્લાહપાકની આયતો છે, જેને અમે સત્યતાપૂર્વક આપને સંભળાવીએ છીએ, છતાં અલ્લાહપાક તથા તેની આયતોને છોડીને તેઓ કઈ વાતને માનશે ? (૬) દરેક જૂઠા પાપી માટે ખરાબી છે, (૭) જે અલ્લાહપાકની આયતોને સાંભળે છે. જ્યારે કે તેની રૂબરૂ પઢવામાં આવે છે, છતાં તે અભિમાન કરતાં (કુફ્ર પર) અડી રહે છે. જાણે કે તે આયતોને તેણે સાંભળી જ નથી; ત્યારે આપ પણ તેને દુઃખદાયક અઝાબની ખુશખબર સંભળાવી દો. (૮) અને જ્યારે અમારી આયતો પૈકી અમુકની તેને જાણ થાય છે, ત્યારે તેની હાંસી ઉડાવે છે; એવા જ લોકો માટે ઝિલ્લતનો અઝાબ છે. (૯)

❋ સૂરએ મુહમ્મદ ❋

કુર્આન શરીફમાં ચિંતન કરવાનું દરેકને આહ્‌વાન :

શું આ લોકો કુર્આન શરીફમાં વિચાર કરતા નથી અથવા તેઓના દિલો પર તાળાં લાગેલાં છે ? (૨૪)

❋ સૂરએ કાફ ❋

માનવીના પ્રત્યેક અમલનો રેકોર્ડ થઈ રહ્યો છે :

અને અલબત્ત, અમે મનુષ્યને પેદા કર્યો અને તેના મનમાં જે વિચારો ઉદ્‌ભવે છે, તેને પણ અમે જાણીએ છીએ અને (ઈલ્મમાં) અમે માનવીથી તેની ધોરી નસ કરતાં પણ વધુ નજીક છીએ. (૧૬) (તદુપરાંત એ પણ બતાવો કે) જ્યારે બે લેનારા ફરિશ્તા (કરણીની નોંધ) લેતા જાય છે, જે જમણી અને ડાબી તરફ બેસી રહે છે. (૧૭) તે કોઈ વાત બોલવા પામતો નથી, પરંતુ તેની પાસે એક તાકમાં લાગેલો (લખી લેવા માટે) તૈયાર હોય છે. (૧૮) અને (સાવધ થઈ જાઓ) મૌતની મૂર્છા (સકરાત) ખરેખર આવી

લાગી (ત્યારે કહેવામાં આવશે કે) આ તે જ વસ્તુ છે, જેનાથી તું દૂર ખસતો હતો. (૧૯) અને (ત્યાર બાદ બીજી વખત) સૂર ફૂંકવામાં આવશે; એ જ અઝાબના વાયદાનો દિવસ છે. (૨૦) અને દરેક જણ એવી રીતે (કિયામતના મેદાનમાં) આવશે કે તેની સાથે (બે ફરિશ્તા) એક હાંકનાર અને એક સાક્ષી આપનાર હશે. (૨૧) (પછી કાફિરને કહેવામાં આવશે) આ દિવસ સબંધી તું ગફલતમાં રહ્યો. હવે અમે તારા ઉપરથી તારો (ગફલતનો) પડદો ખસેડી લીધો, જેથી આજે તારી દૃષ્ટિ બહુ જ સતેજ છે. (૨૨)

❋ સૂરએ નજ્મ ❋

શિર્ક (અનેકેશ્વરી) કરનારા પાસે કોઈ બુદ્ધિમય દલીલ હોઈ શકતી જ નથી, તે ફક્ત બાપદાદાના સહારે ચાલી રહ્યા છે :

એ (મૂર્તિઓના) તો માત્ર નામ જ નામ છે, જેને તમે તથા તમારા વડીલોએ ઠેરવી લીધાં છે, અલ્લાહપાકે તો એની કોઈ સનદ ઉતારી નથી; તેઓ તો માત્ર અનુમાન અને મનેચ્છાઓ પ્રમાણે જ ચાલે છે અને જુઓ તો તેઓની પાસે તેઓના પરવરદિગાર તરફથી હિદાયત આવી ચૂકી છે. (૨૩) શું માણસ જે કંઈ ચાહે છે તે તેને મળે છે ? (નહિ જ) (૨૪) આખિરતની તેમજ દુનિયાની સર્વે ભલાઈઓ તો અલ્લાહપાકના જ અધિકારમાં છે. (૨૫)

❋ સૂરએ રહમાન ❋

અલ્લાહપાકના અપાર ઈન્આમોથી બોધપાઠ :

રહમાને જ, (૧) કુરૂઆન શીખવ્યું છે. (૨) તેણે જ મનુષ્યને પેદા કર્યા. (૩) (ફરી) તેને સ્પષ્ટ વાતો કરતાં શીખવ્યું. (૪) સૂર્ય અને ચંદ્ર (ઠરાવેલા) હિસાબથી (ચાલે) છે. (૫) અને છોડ તથા ઝાડ (તેને) સિજદો કરે છે. (૬) અને તેણે જ આકાશને ઉંચું કર્યું અને તેણે જ (દુનિયામાં) ત્રાજવાં મૂક્યાં, (૭) કે જેથી તમે તોલવામાં વધઘટ કરો નહિ (૮) અને ન્યાયસર તોલને કાયમ રાખો અને તોલમાં કમી કરો નહિ. (૯) અને તેણે જ પૃથ્વીને મખ્લૂક (ના લાભ) માટે બીછાવી, (૧૦) કે તેમાં ફળો અને ખજૂરીઓ છે, જેના (ફળો) પર પડદા હોય છે. (૧૧) અને (તે પૃથ્વીમાં) ફોતરાવાળુ અનાજ

તથા સુગંધીદાર ફૂલ છે, (૧૨) છતાં હે જિન્નાત અને ઈન્સાન ! તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૧૩) તેણે જ ઈન્સાન (આદમ અલૈ.)ને ઠીકરા માફક ખણખણતી સૂકી માટીથી બનાવ્યા. (૧૪) અને જાન્ન (જિન્નાતના બાપ)ને આગની જ્વાળાથી બનાવ્યો. (૧૫) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૧૬) તે અલ્લાહપાક બન્ને ઉદયસ્થાનોનો માલિક તેમજ અસ્ત થવાના બન્ને સ્થળોનો (ખરો) માલિક છે, (૧૭) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૧૮) તેણે જ બે દરિયાઓને વહેતા કર્યા, જે (જોવામાં) એકબીજાથી મળેલા છે, (૧૯) પણ તે બન્નેની વચ્ચે એક (કુદરતી) આડ છે તેથી તે બન્ને (પોત- પોતાની હદથી) વધી શકતા નથી. (૨૦) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવર-દિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૨૧) તે બન્નેમાંથી મોતી અને મરજાન (પ્રવાલ) નીકળે છે, (૨૨) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૨૩) અને તેના જ (કબ્જામાં) વહાણો પણ છે, જે સમુદ્રમાં ઉંચા પર્વતો માફક ઉભા રહે છે, (૨૪) છતાં તમે બન્ને તમારા માલિકની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૨૫) જે કોઈ આ પૃથ્વી પર છે, તે સૌનો નાશ થનાર છે. (૨૬) અને માત્ર આપના પરવરદિગારની હસ્તી જ બાકી રહેશે, જે પ્રભાવશાળી અને બખ્શિશવાળો છે. (૨૭) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૨૮)

દરરોજ અલ્લાહ તઆલાની એક અલગ શાન છે : કોઈ છૂટી શકવાનું નથી :

આકાશો અને પૃથ્વીમાં જે કોઈ છે, તે સૌ તેની જ પાસે માંગણી કરે છે; દરરોજ તે એક નવી પ્રવૃત્તિમાં રહે છે, (૨૯) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૩૦) હે જિન્નાત અને ઈન્સાન ! અમે તમારા (હિસાબ) માટે નજીકમાં જ પરવારીશું, (૩૧) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૩૨) હે જિન્નાત અને મનુષ્યોના સમૂહ ! જો તમે આકાશ અને પૃથ્વીની હદથી

નીકળી શકતા હો તો નીકળી જાઓ; (પણ) સત્તા વિના તમે નીકળી શકતા નથી, (૩૩) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૩૪) તમારા બન્નેવ (માંના પાપીઓ) પર આગના ભડકા છોડવામાં આવશે તેમજ નર્યો ધૂમાડો પણ, ફરી તમે (તેનો) મુકાબલો કરી શકશો નહિ, (૩૫) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૩૬) ફરી જ્યારે (કિયામત આવતાં) આકાશ ફાટી જશે, ત્યારે તે લાલ ચામડા મુજબ રાતુંચોળ થઈ જશે, (૩૭) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૩૮) ફરી તે દિવસે (પ્રથમ) કોઈ ઈન્સાન કે જિન્નાતથી તેના ગુનાહો વિશે પૂછવામાં આવશે નહિ, (૩૯) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૪૦) પાપીઓ તેઓના ચહેરાઓથી જ ઓળખાઈ જશે. પછી તેઓને માથાના વાળ અને પગોથી પકડી લેવામાં આવશે, (૪૧) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૪૨) આ તે દોઝખ છે, જેને પાપીઓ જૂઠાડતા હતા. (૪૩) તેઓ દોઝખ અને છછરતા ગરમ પાણી વચ્ચે આંટા માર્યા કરશે, (૪૪) છતાં તમે બન્ને તમારા પરવરદિગારની કઈ કઈ નેઅમતોને જૂઠાડશો ? (૪૫)

❋ સૂરએ અલ-વાકિઅહ ❋

માનવીની પૈદાઈશ, આગ, પાણી અને ખેતીવાડીમાં અલ્લાહપાકની મહાન નિશાનીઓ :

અમે જ તમને પેદા કર્યા છે, તો (પુનઃ સજીવન થવાને) તમે કેમ માનતા નથી ? (૫૭) જરા, એ બતાવો કે, જે વીર્ય તમે (ગર્ભાશયમાં) પહોંચાડો છો (૫૮) તો શું તમે તેને બાળક બનાવો છો અથવા અમે બનાવનાર છીએ ? (૫૯) અમે જ તમારામાં મૌતને નિર્માણ કરી છે અને અમે આ (વાત)થી લાચાર નથી, (૬૦) કે તમારા જેવા લોકોને તમારા બદલે પેદા કરી નાખીએ અને તમને એવા સ્વરૂપમાં ઉઠાવીએ કે જેને તમે જાણતા જ નથી. (૬૧) અને તમે પહેલી વખત પેદા થવાને જાણી ચૂક્યા છો, છતાં કેમ સમજતા નથી ? (૬૨) જરા, એ બતાવો કે જે કંઈ (બીજ વગેરે) તમે વાવો છો (૬૩)

શું તમે તેને ઉગાડો છો અથવા અમે ઉગાડનાર છીએ ? (૬૪) જો અમે ધારીએ તો તેને ચૂરેચૂરા કરી નાખીએ તો તમે અફસોસ કરનાર રહી જાઓ, (૬૫) કે અમે તો દંડાઈ જ ગયા, (૬૬) બલ્કે અમે તો તદ્દન અભાગ્ય જ રહી ગયા. (૬૭) જરા, એ બતાવો જે પાણી તમે પીઓ છો (૬૮) શું તમે તેને વાદળથી વરસાવ્યું છે અથવા અમે વરસાવનાર છીએ ? (૬૯) જો અમે ચાહીએ તો તેને કડવું કરી નાખીએ, છતાં તમે કેમ આભાર માનતા નથી ? (૭૦) જરા, એ બતાવો, જે આગ તમે સળગાવો છો, (૭૧) શું તેના ઝાડ તમે ઉત્પન્ન કર્યા છે અથવા અમે ઉત્પન્ન કરનાર છીએ ? (૭૨) અમે જ તે આગને (દોઝખની) યાદગાર અને જંગલવાળાઓ માટે લાભકર્તા બનાવી છે. (૭૩) તો આપના મહાન પરવરદિગારના નામની તસ્બીહ પઢો. (૭૪)

તમે શક્તિશાળી હોય તો મૃત્યુ પામનારને કેમ બચાવી શકતા નથી ?

પછી જ્યારે (કોઈનો) પ્રાણ ગળા સુધી આવી પહોંચે છે (૮૩) અને (હે સારવાર કરનારા !) તમે તે વખતે (મરનારને) ટગર ટગર જોતાં જ રહો છો. (૮૪) અને (તે વખતે) અમે તમારા કરતાં તેનાથી વધુ નજીક હોઈએ છીએ, પરંતુ તમને સૂજતું નથી. (૮૫) ત્યારે જો તમે (કર્મોના હિસાબ માટે) કોઈના અધિકારમાં નથી (૮૬) તો અગર તમે (એ વાતમાં) સાચા છો તો તે પ્રાણને (તેના ખોળીયામાં) પાછો કેમ લાવતા નથી ? (૮૭)

❋ સૂરએ હદીદ ❋

અલ્લાહપાક જ સૌથી પહેલા અને હંમેશા બાકી રહેનાર છે :

જે કંઈ (મખ્લૂક) આકાશો અને પૃથ્વીમાં છે, તે સૌ અલ્લાહપાકની પવિત્રતા બયાન કરે છે અને તે જ જોરાવર (અને) હિકમતવાળો છે. (૧) આકાશો અને પૃથ્વીનું રાજ્ય તેનું જ છે, તે જ જીવન અર્પે છે તેમજ મૃત્યુ આપે છે અને તે જ દરેક વસ્તુ પર કુદરતવાળો છે. (૨) તે જ સૌ (મખ્લૂક)થી પહેલો અને સૌથી છેલ્લો અને જાહેર તથા ગુપ્ત છે અને તે જ દરેક વસ્તુનો સંપૂર્ણ જાણનાર છે. (૩) તે જ છે જેણે આકાશો અને પૃથ્વીને છ દિવસ

(જેટલા વખત)માં બનાવ્યા. ફરી અર્શ પર કાયમ થયો; જે કંઈ પૃથ્વીમાં દાખલ થાય છે અને જે કંઈ તેમાંથી નીકળે છે તથા જે કંઈ આકાશથી ઉતરે છે અને જે કંઈ તેમાં ચઢે છે તે સૌને જાણે છે. અને તમે ગમે ત્યાં હો (ઈલ્મની રૂએ) તે તમારી સાથે જ છે અને જે કંઈ તમે કરો છો તેને પણ અલ્લાહપાક નિહાળે છે. (૪) આકાશો અને પૃથ્વીનું રાજ તેનું જ છે અને અલ્લાહપાકની તરફ સઘળી બાબતો રજૂ કરવામાં આવે છે. (૫) તે જ રાત્રિ(ના અમુક ભાગ)ને દિવસમાં દાખલ કરે છે અને તે જ દિવસને ઘટાડી રાત્રિમાં દાખલ કરે છે અને તે દિલોના ભેદ સુદ્ધાં જાણે છે. (૬)

દુન્યવી જીવન ખેલકૂદ અને તમાશો છે. કેટલો સરળ અને સરસ દાખલો છે :

તમે સારી પેઠે જાણી લો કે આ જગત જીવન તો માત્ર રમત અને ગમત તેમજ (જાહેરી) શોભા તથા આપસમાં મોટાઈ કરવી અને સંપત્તિ તથા અવલાદની વૃદ્ધિની જ ઈચ્છા છે. (તેનું ઉદાહરણ) જાણે એક વરસાદની સ્થિતિ છે કે તેના વડે ઉગેલી ખેતીએ ખેડૂતોને ખુશ કર્યા. ફરી તે કરમાઈ જાય છે, પછી તમે તેને પીળી પડેલી જૂઓ છો. ફરી તે (સૂકાઈને) ભૂકો થઈ જાય છે અને આખિરતમાં (કાફિરો માટે) સખત શિક્ષા છે અને (મુઅમિનો માટે) અલ્લાહપાકના તરફથી ક્ષમા અને ખુશ્નૂદી પણ છે અને આ જગત જીવન તો માત્ર ધોકાની જ પૂંજી છે. (૨૦)

તકદીર (ભાગ્ય) ઉપર ઈમાન લાવવુ પણ મહાન નેઅમત છે, જે દિલગીર થવા તથા ઘમંડ કરવાથી બચાવે છે :

કોઈ પણ આફત દુનિયામાં કે તમારી ઝાતોમાં પહોંચતી નથી, પરંતુ અમારા તેને પેદા કરવા પહેલાં જ તે એક કિતાબ (લવ્હે મહફૂઝ)માં લખાયેલી છે. બેશક, એ કાર્ય અલ્લાહપાકની નજીક બહુ સહેલું છે. (૨૨) એ વિશેની ખબર (આપી) એટલા માટે કે જે કંઈ તમારી પાસેથી જતું રહે તેના ઉપર (અતિશય) દિલગીર ન થાઓ અને જે કંઈ તેણે તમને આપ્યું છે તેના ઉપર ફુલાઈ ન જાઓ; અને અલ્લાહપાક કોઈ પણ ઈતરાજીવાળા શેખીવાળાને

પસંદ કરતો નથી. (૨૩) જેઓ કે પોતે પણ કંજૂસાઈ કરે છે, અને લોકોને પણ કંજૂસી શીખવે છે અને જે કોઈ (એ દાન આપવાથી) મોઢું ફેરવશે, તો અલ્લાહપાક પોતે બેપરવા (અને) વખાણપાત્ર છે. (૨૪)

❋ સૂરએ હશ્ર ❋

અલ્લાહપાકની બેહતરીન (શ્રેષ્ઠ) સિફતો (ગુણો) :

તે જ અલ્લાહપાક છે, જેના સિવાય કોઈ બંદગીને પાત્ર નથી. તે જ ગુપ્ત અને જાહેર વસ્તુનો જાણકાર છે. તે જ બેહદ મહા કૃપાળુ, મહા દયાળુ છે. (૨૨) તે જ અલ્લાહપાક છે, જેના સિવાય કોઈ બંદગીને પાત્ર નથી, તે શહેનશાહ છે. (સૌ ઐબોથી) પવિત્ર છે, (ખામીઓથી) સલામત છે, પનાહ આપનાર, સંપૂર્ણ રક્ષા કરનાર, અતિ શક્તિશાળી, ખરાબીને દુરૂસ્ત કરનાર, અતિ મહત્તાવાળો છે, તેઓ જે શરીક ઠેરવે છે તેનાથી અલ્લાહપાક પવિત્ર છે. (૨૩) તે જ અલ્લાહપાક (જગતનો) ઉત્પન્નકર્તા, યોગ્ય રચના કરનાર અને સ્વરૂપ આપનાર છે. તેના જ સૌ સારા સારા નામો છે; જે કંઈ આકાશો અને પૃથ્વીમાં છે, તે સૌ તેની જ પવિત્રતા બયાન કરે છે અને તે જ જબરદસ્ત હિકમતવાળો છે. (૨૪)

❋ સૂરએ મુનાફિકૂન ❋

માલ અને અવલાદ નેકીઓથી રોકવાનું કારણ બને છે :

હે ઈમાનવાળાઓ ! તમારો માલ અને તમારી અવલાદ તમને અલ્લાહ તઆલાની યાદ (અને બંદગી)થી ગાફિલ કરવા પામે નહિ અને જે કોઈ એવું કરશે, તો તે લોકો જ નુકસાનમાં પડનાર છે. (૯) અને જે કંઈ અમે તમને આપ્યું છે, તેમાંથી કંઈક એ પહેલાં દાન આપો કે તમારામાંથી કોઈનું મૃત્યુ આવી પહોંચે ત્યારે તે કહેવા લાગે કે હે મારા પરવરદિગાર ! તેં મને થોડીક (વધુ) મુદત મોહલત કેમ ન આપી કે જેથી હું ખૈરાત કરી લેત અને નેક લોકોમાં (શામિલ) થઈ જાત ! (૧૦) અને અલ્લાહપાક કોઈપણ જીવને જ્યારે તેનું મૃત્યુ આવી લાગે છે તો હરગિઝ મોહલત આપતો નથી અને જે કંઈ તમે કરો છો, તેની અલ્લાહપાકને સંપૂર્ણ ખબર છે. (૧૧)

❋ સૂરએ મુલ્ક ❋

શું આટલા વિશાળ આકાશમાં કોઈ જગ્યાએ ફાટફૂટ દેખાઈ છે ?

તે (અલ્લાહપાક) બહુ બરકતવાળો છે, જેના કબ્જામાં (સંપૂર્ણ) જગતનું રાજ છે અને તે દરેક વસ્તુ પર સમર્થ છે. (૧) જેણે મૌત અને જિંદગી બનાવી, કે જેથી તમને અજમાવે કે તમારામાં કરણીની રૂએ કોણ બેહતર છે ? અને તે જબરદસ્ત (અને) બખ્શનાર છે. (૨) જેણે સાત આકાશોને એકના ઉપર એક બનાવ્યા. (હે જોનાર !) તમે કૃપાળુ (અલ્લાહપાકની) રચનામાં કંઈ ખામી જોશો નહિ, (જો ખાતરી ન થાય) તો ફરી નજર કરી જુઓ. શું (તેમાં) તમને કંઈ ખોડખાંપણ દેખાય છે ? (૩) ફરી વારંવાર દૃષ્ટિ ફેરવીને જુઓ, છેવટે તમાર દૃષ્ટિ ખસિયાણી પડી થાકીને તમારા તરફ પાછી ફરશે. (૪)

અલ્લાહપાક સિવાય કોણ પક્ષીઓને હવામાં રક્ષણ આપનાર છે ?

શું તેઓ પોતાના (માથા) પર (ઉડી રહેલા) પક્ષીઓ તરફ નિહાળતા નથી કે તેઓ પાંખો ફેલાવી (ઉડે છે) અને (કદી) પાંખો સંકેલી લે છે ? તેમને રહમાન (અલ્લાહપાક)ના સિવાય કોઈ થોભાવી શકતુ નથી. બેશક, તે દરેક વસ્તુને નિહાળી રહ્યો છે. (૧૯) રહમાનના સિવાય એવો કોણ છે, જે તમારૂં લશ્કર બની તમારૂં રક્ષણ કરે ? કાફિરો (જે મૂર્તિઓને રક્ષક માને છે તેઓ) તો નર્યા ધોકામાં જ પડેલા છે. (૨૦) અગર અલ્લાહપાક (કોઈપણ રીતે) પોતાની રોજી અટકાવી દે તો એવો કોણ છે, જે તમને રોજી આપે? કોઈ નથી, છતાં તેઓ બદમાશી અને અણગમા ઉપર અડી રહ્યા છે. (૨૧) જે માણસ (કાફિર) ઉંધા મોઢે (ઠોકર ખાતાં) ચાલતો હોય તે વધુ પંથ કાપશે અથવા તે માણસ જે સપાટ સડક પર સીધો ચાલ્યો જાય ? (૨૨) (હે રસૂલ સલ. !) આપ ફરમાવી દો કે તે જ (અલ્લાહ) છે, જેણે તમને પેદા કર્યા અને તમને કાન અને આંખો તથા દિલ અર્પણ કર્યા, (છતાં) તમે બહુ થોડો આભાર માનો છો. (૨૩) આપ ફરમાવી દો કે તે જ (અલ્લાહપાક) છે, જેણે તમને પૃથ્વી પર ફેલાવી દીધા અને તેની જ પાસે (કિયામતમાં) તમે એકઠા કરવામાં આવશો. (૨૪)

❋ સૂરએ નૂહ ❋

માનવી વિચાર તો કર ! :

તમને શું થઈ ગયું છે કે, તમે અલ્લાહ તઆલાની મહત્તાની માન્યતા રાખતા નથી ? (૧૩) જ્યારે કે તેણે જ તમને જુદી જુદી સ્થિતિ પર બનાવ્યા. (૧૪) શું તમને ખબર નથી કે અલ્લાહપાકે સાત આકાશોને એકના ઉપર એક કેવી રીતે સર્જ્યા ? (૧૫) અને તે આકાશોમાં ચંદ્રને પ્રકાશ(ની વસ્તુ) બનાવ્યો અને સૂર્યને ચળકતો દીવો બનાવ્યો. (૧૬) અને અલ્લાહપાકે તમને પૃથ્વીથી ખાસ પ્રકારે પેદા કર્યા. (૧૭) ફરી તમને (મૃત્યુ પછી) તેમાં જ પાછા લઈ જશે અને (કિયામતમાં તેમાંથી જ) તમને બહાર કાઢશે. (૧૮) અને અલ્લાહ તઆલાએ તમારા માટે પૃથ્વીને (જાણે) પાથરણું બનાવી, (૧૯) કે જેથી તમે તેના પહોળા રસ્તાઓમાં ચાલો. (૨૦)

❋ સૂરએ કિયામહ ❋

ખુદા તઆલાની કુદરતથી માનવ હાડકા અને ટેરવા પણ ભેગા કરવામાં આવશે :

શું ઈન્સાન એમ ધારે છે કે અમે તેના હાડકાં કદી ભેગા નહિ કરીએ? (૩) કેમ નહિ, અમે તેના ટેરવાં સુદ્ધાંને દુરૂસ્ત કરવા શક્તિમાન છીએ, (૪) પણ માણસ તો એવું ઈચ્છે છે કે પોતાના ભવિષ્યમાં પણ (બેધડક) પાપાચાર કરતો રહે. (૫) (તેથી જ ઈન્કાર તરીકે) પૂછે છે કે, કિયામતનો દિવસ ક્યારે આવશે ? (૬) પણ જ્યારે આંખો અંજાઈ જશે (૭) અને ચંદ્રને ગ્રહણ લાગશે (૮) અને સૂર્ય તથા ચંદ્ર ભેગા કરી દેવામાં આવશે (૯) તો તે દિવસે માણસ કહેશે કે હવે કયાં નાસી જાઉં ? (૧૦) કંઈ નહિ, કોઈપણ આશ્રયનું સ્થાન નથી. (૧૧) તે દિવસે આપના પરવરદિગારની પાસે જ જઈ થોભવાનું છે. (૧૨) તે દિવસે માણસને તેના બધા આગલા અને પાછલા કર્મોની ખબર આપવામાં આવશે, (૧૩) બલ્કે માણસ પોતાની સ્થિતિનો પોતે જ ખૂબ જાણકાર હશે. (૧૪) ભલેને (જાહેરમાં) તે પોતાના બહાનાં રજૂ કરી નાખે. (૧૫)

માનવી ! વિચાર કર, તુ શું હતો ? :

શું ઈન્સાન એમ ધારે છે કે તેને એમ જ છોડી દેવામાં આવશે ? (૩૬) શું તે એક વીર્ય બિંદુ ન હતો ? જે (ગર્ભસ્થાનમાં) ટપકાવવામાં આવ્યુ હતું. (૩૭) ફરી તે લોહી (માંસ)નો લોચો બન્યો. પછી (અલ્લાહપાકે) તેને (મનુષ્ય) બનાવ્યો, તો યોગ્ય અવયવો બનાવ્યા. (૩૮) ફરી તે (માનવીની) બે જાતિ બનાવી, નર અને નારી. (૩૯) તો શું અલ્લાહપાક (કિયામતમાં) મુરદાઓને સજીવન કરવા શક્તિમાન નથી ? (૪૦)

❃ સૂરએ અદ્-દહ્ર ❃

માનવીનું અસ્તિત્વ જ આખિરતની દલીલ છે :

શું અમે તમને તુચ્છ પાણી (વીર્ય)થી પેદા કર્યા નથી ? (૨૦) પછી અમે તેને એક મજબૂત ઠેકાણા (ગર્ભાશય)માં રાખ્યું, (૨૧) એક નક્કી થયેલા સમય સુધી (રાખ્યું), (૨૨) ફરી અમે એ (બધું) પૂરૂં કરી શક્યા તો અમે કેવા સારા શક્તિમાન છીએ ! (૨૩)

❃ સૂરએ અન્-નબા ❃

માનવી ઉપર અલ્લાહપાકની નેઅમતો :

શું અમે પૃથ્વીને પાથરણું બનાવ્યું નથી ? (૬) અને પર્વતોને જમીનના ખૂટા બનાવ્યા નથી ? (૭) અને અમે જ તમને (સ્ત્રી-પુરૂષના) જોડાં બનાવ્યા (૮) અને અમે જ તમારી ઉંઘને આરામની વસ્તુ બનાવી (૯) અને અમે જ રાત્રિને પરદાની ચીજ બનાવી (૧૦) અને અમે જ દિવસને ધંધાનો વખત બનાવ્યો (૧૧) અને અમે જ તમારી ઉપર સાત મજબૂત આકાશ બનાવ્યા. (૧૨) અને અમે જ (આકાશમાં) એક પ્રકાશિત દીવો (સૂર્ય) બનાવ્યો (૧૩) અને અમે જ પાણીભર્યા વાદળોથી રેલમછેલ પાણી વરસાવ્યું, (૧૪) કે જેથી અમે તે પાણી વડે અનાજ તથા લીલોતરી (૧૫) તેમજ ગીચ બગીચા ઉત્પન્ન કરીએ. (૧૬)

❋ સૂરએ ઈન્ફિતાર ❋

કઈ વસ્તુએ માનવીને ધોકામાં નાંખ્યો ? :

જ્યારે આકાશ ચીરાઈ જશે (૧) અને જ્યારે તારાઓ (તૂટીને) ખરી પડશે (૨) અને જ્યારે (મીઠા, ખારા) સમુદ્રો ઉભરાઈ નીકળશે (૩) અને જ્યારે (મુર્દાઓને સજીવન કરવા) કબરો ઉપર-તળે કરવામાં આવશે (૪) તો (તે વેળા) દરેક વ્યક્તિ પોતાનું આગળ મોકલેલું અને પાછળ મૂકેલું જાણી લેશે. (૫) હે ઈન્સાન ! તને કઈ વસ્તુએ તારા તે માયાળુ પરવરદિગારથી ભમાવી દીધો ? (૬) જેણે તને પેદા કર્યો, ફરી તને સુડોળ બનાવ્યો, ફરી તેને બરાબર કર્યો (૭) (અને) જે મુખાકૃતિમાં તેણે ચાહ્યું તને જોડી દીધો. (૮) (છતાં તમે) કંઈ (કર્યું) નહિ, બલ્કે તમે તો ઈન્સાફ (ના દિવસ)ને જ જૂઠાડો છો (૯) અને બેશક, તમારા ઉપર રક્ષકો (૧૦) માનવંત કરણી લખનારા (નિર્માણ) છે, (૧૧) જેઓ તમારી સૌ કરણીઓને જાણે છે. (૧૨)

❋ સૂરએ અલ્-ગાશિયહ ❋

ઊંટને જોઈ ખુદાપાકને યાદ કરો :

ત્યારે શું તે લોકો ઊંટોને જોતા નથી કે તે કેવી (અજબ) રીતે બનાવવામાં આવ્યા છે ? (૧૭) અને આકાશને (જોતા નથી) કે તે કેવી રીતે ઊંચું કરવામાં આવ્યું છે ? (૧૮) અને પર્વતોને (નથી જોતા) કે તે કેવા સ્થાયી કરી (ઠોકી) દેવામાં આવ્યા છે ? (૧૯) અને જમીનને (નથી જોતા) કે તે કેવી રીતે બિછાવવામાં આવી છે ? (૨૦) માટે (હે મુહમ્મદ સલ. !) આપ શિખામણ આપતા રહો. આપનું કામ તો શિખામણ આપવાનું જ છે. (૨૧) આપ તેઓના ઉપર રક્ષક (તરીકે) નથી (કે વધુ ચિંતા કરો;) (૨૨) પરંતુ જેણે મોઢું ફેરવ્યું અને ઈન્કાર કર્યો (૨૩) તેને અલ્લાહપાક (આખિરતમાં) મહાન શિક્ષા કરશે. (૨૪) બેશક, અમારી જ પાસે તેઓને પાછા આવવાનું છે. (૨૫) પછી તેમનાથી હિસાબ લેવાનું અમારૂં જ કામ છે. (તેથી) આપે વધુ ચિંતા કરવી નહિ. (૨૬)

❋ સૂરએ આદિયાત ❋

માનવી મોટો અપકારી છે, માલનો લાલચી છે :

બેશક, માણસ પોતાના પરવરદિગારનો અતિ નાશુક્રો છે (૬) અને તેને પોતાને પણ એ બાબતની ખબર છે (૭) અને તે ધનની માયમાં બહુ જ પાકો છે. (૮) શું તેને તે વખતની ખબર નથી કે જ્યારે કબરોમાંથી મુર્દાઓને કાઢવામાં આવશે ? (૯) અને જે કંઈ દિલોમાં છે તેને જાહેર કરવામાં આવશે. (૧૦) બેશક, તે દિવસે પણ તેમના પરવરદિગારને તેમ(ના હાલ)ની સંપૂર્ણ ખબર હશે. (૧૧)

❋ સૂરએ ઈખ્લાસ ❋

અલ્લાહપાક કોઈના કોઈ પણ પ્રકારના મોહતાજ નથી :

(હે નબી સલ. ! એ લોકોને) આપ ફરમાવી દો કે, તે અલ્લાહ તઆલા એક જ છે (૧) (અને તે) અલ્લાહપાક (એવો) બેનિયાઝ છે (કે તે કોઈનો ગરજવાન નથી. સૌ તેના જ ગરજવાન છે.) (૨) તેને કોઈ અવલાદ નથી અને ન તે કોઈની અવલાદ છે (૩) અને તેના સમાન કોઈ જ નથી. (૪)

